

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

**vyznamenaný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně
a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání,
Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa
Sovětskou armádou**

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DEVÁTÝ ROČNÍK

2

VÝZNAMNÝ MEZNÍK PŘESTAVBY IDEOLOGICKÉ PRÁCE V ČSLA

V současnosti, kdy nové náročné úkoly nelze již řešit starým způsobem a kdy se aktivizace lidského činitele stala klíčovou otázkou našeho postupu vpřed při realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ, je třeba svést ve společnosti – ale i v armádě jako její součásti – nesmířitelný zápas za **prosazení nového myšlení do vědomí lidí** a upevnění jejich socialistického uvědomění. Podstatné urychlení tempa přestavby, úkol, který vytyčilo 10. zasedání ÚV KSČ, proto vyžaduje, aby se přestavba stala prvořadou záležitostí jak politickoorganizačního působení na všech úsecích, tak zásadních změn v ideologické práci.

O tom, jak naplnit závěry 10. zasedání ÚV KSČ v ČSLA, jednal 16. listopadu roku 1988 **celoarmádní ideologický aktiv** za účasti funkcionářů ČSLA, velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých funkcionářů a předních pracovníků ideologického aparátu naší armády. Důsledně se opřel o závěry hodnocení dosažených výsledků dvou let poctivého úsilí od celoarmádního stranického aktivu, přijaté celoarmádní poradou náčelníků politických orgánů 14. července 1988, a stal se otevřenou a věcnou výměnou názorů na nejefektivnější přístupy k realizaci **dvojjediného úkolu ideologické práce**:

- zvýšit její úlohu v přestavbě života armády,
- zásadně přestavět a přebudovat celý systém ideově výchovného působení v armádě.

Přestavba v armádě, to je především růst její bojové připravenosti, morálně politického stavu, její výchovné úlohy. Je to překonání starých přístupů, tendencí k podceňování lidského činitele, necitlivých vztahů mezi příslušníky armády a všeho toho, co brání dosahovat lepších výsledků v práci. **Jádrum přestavby je pět základních směrů**, které vytyčil v roce 1986 celoarmádní stranický aktiv.

O tom, že v přestavbě života armády má pro aktivizaci lidí mimořádný význam ideologická práce, nikdo dnes již nepochybuje. Proč se tedy dosud ideologická práce nestala věcí všech velitelů, náčelníků, politických pracovníků a stranických

organizací? Proč ji důsledněji nespojujeme s každodenním zápasem o přestavbu, s životem a úkoly útvarů? Máme přece léty ověřený pevný systém ideologické práce. Základní stranické i vojenskopolitické dokumenty včetně Směrnice pro ideologickou práci v ČSLA jasně vymezují, co dělat.

I přes nesporná pozitiva, kterých jsme v ideologické práci od XVII. sjezdu KSČ a celoarmádního stranického aktivu dosáhli, nemůžeme být s výsledkem spokojeni. Aktiv zdůraznil, že nebylo využito všech možností ideologického působení velitelů, politickými pracovníky, stranickými a svazáckými organizacemi pro získání příslušníků vojenských kolektivů k cílevědomému naplňování vytyčených požadavků.

Za příčiny nižší kvality a účinnosti ideologické práce označil skutečnost, že ne všichni, kteří do procesu jejího řízení a provádění vstupují, si uvědomují, že rozhodující frontou a hlavními směry zápasu o nové myšlení a postoje příslušníků armády je boj proti pasivitě, lhostejnosti a administrování ve vztahu k lidem a k jejich práci, boj za odstranění tendencí alibismu a rovnostářství při jejich hodnocení a oceňování.

Přehodnotíme-li práci z těchto hledisek, jak aktiv požaduje, pak musíme přiznat, že s dosavadními přístupy lze dosáhnout jen postupných a dílčích změn, nikoli však očekávaného zásadního obrátu. Respektujeme např. důsledně leninský požadavek, že nové myšlení nemůže vzniknout a rozvíjet se jen jako pasivní odraz měnících se podmínek, ale musí být aktivně formováno ideově teoreticky vyspělými a soustavně se vzdělávajícími kádry? Dokážeme si udělat čas na pravidelné sledování stranického a vojenského tisku, na důkladné studium zásadních aktuálních dokumentů, pedagogicko-psychologických a dalších poznatků potřebných pro zvýšení kvality objasňování změn v procesu přestavby? Uvědomujeme si vždy ideově politické důsledky svých rozhodnutí, podílíme se dost aktivně na ideově politické výchově podřízených?

Ideologická práce je mocným nástrojem formování nového myšlení lidí, není však všemocná. Z více než poloviny je totiž vědomí příslušníků armády ovlivňováno nikoli našim ideově výchovným působením, ale konkrétními pracovními a životními podmínkami, zejména vztahy mezi lidmi. Není proto náhodné, že aktiv poukázal na nezbytnost urychleného řešení nesprávných vztahů mezi skupinami velitelského sboru, mezi staršími a mladými, jednotlivými stupni velení, ale též vztahy vojáků z povolání k vojákům v základní službě i mezi samotnými vojáky v základní službě. Poukázal též na potřebu podnítit socialistické soutěžení, v němž bude iniciativa rozvíjena nikoli na základě celoarmádního vyzývatele, ale na osobním zájmu všech příslušníků armády zdola až po federální ministerstvo národní obrany o dosahování stále lepších výsledků. Naznačil cestu k utváření angažovaného vztahu k plnění povinností, požadavků přestavby a překonání rušivých jevů ve vzájemných vztazích: rozvíjet aktivitu lidí, vést s nimi dialog, využívat jejich námětů a připomínek, pomáhat jim řešit jejich problémy a spravedlivě oceňovat vykonanou práci. A opět se naskýtají otázky. Jak se dívat na projevy hulvátství,

arogance, lhostejného přístupu k podřízeným? Nepodléháme jim někdy sami? Je velení a řízení založeno jen na vydávání nařízení a kontrole jejich splnění? Jak se nám jako velitelům daří učinit ideově výchovnou práci součástí své řídicí a organizační práce? Uplatňujeme správně kázeňskou praxi? Do jaké míry se nám podařilo odstranit formalismus v socialistickém soutěžení. Doceňujeme význam kulturně výchovné činnosti?

Poctivá odpověď na tyto otázky ukáže, že většinou je řešení v nás, v našich přístupech k ideologické práci. Nezanedbatelný však dnes již není ani podíl samotného systému ideově výchovného působení na zmíněných nedostacích.

Objektivně vystupuje do popředí požadavek přestavět a přebudovat jej. Ukazuje se, že značně centralizovaný systém ideologické práce v armádě vtiskuje jednotlivým zaměstnáním služební charakter, což nevytváří příznivé podmínky pro rozvíjení aktivity lidí, vedení dialogu s nimi či využívání jejich námětů a připomínek. Mnohdy nedává nižším organizačním stupňům možnost volit dostatek vlastních vhodnějších opatření k řešení konkrétní ideově politické situace. Přemírou akcí je oslabována organizovanost, přetrvávají problémy v materiálním zabezpečení.

To vše způsobuje, že je oslabován vliv ideologické práce na rozhodující oblasti života a činnosti příslušníků armády.

1. Přestavba systému ideově výchovného působení se týká především obsahu, kterým se musí stát:

- **světónázorová výchova** důsledně zaměřená na tvůrčí osvojování učení marxismu-leninismu, objasňování smyslu, nezbytnosti a revolučního charakteru přestavby ve společnosti i v armádě, osvětlování mezinárodního vývoje a jeho vojenskopolitických aspektů,

- **výchova k socialistickému vlastenectví a internacionalismu** založená na správném výkladu historie našich národů, posilování vědomí sounáležitosti se státy socialistického společenství, pěstování solidarity s revolučním a národně osvobozenickým hnutím ve světě,

- **výchova k politické bdělosti** příslušníků armády a účinnějšímu překonávání působení buržoazní ideologie a nepřátelské propagandy cestou včasné a přesvědčivé propagandy politiky KSČ, odhalování jak hlavních směrů a lživosti nepřátelského působení, tak podstaty a nebezpečnosti pacifistických názorů a tendencí i nových rysů soudobého ideologického boje,

- **právní výchova** zaměřená na utváření takové kvality a pevnosti socialistického právního vědomí, které vyústí v uvědomělé plnění právních norem, zabezpečujících bojovou pohotovost armády, obranu státu, spojenecké svazky a ochranu majetku v socialistickém vlastenectví,

- **výchova na revolučních a bojových tradicích**, která přesvědčivě ukazuje, že současný proces přestavby je pokračováním nejlepších tradic KSČ, dělnické třídy, ostatních pracujících, ale i ČSLA.

2. S přestavbou obsahu úzce souvisí přestavba forem a metod ideologické práce. Zejména ze základních forem politické přípravy a stranického vzdělávání je třeba rozhodně vymýtit školometství, osvětářství a formalismus. Semináře, besedy i jiná ideově výchovná zaměstnání musí účastníky zajímat, dávat jim prostor, aby se sami podíleli na řešení otázek uplatňováním svých názorů a životních zkušeností, a v neposlední řadě lépe připravovat účastníky na uplatňování získaných poznatků při výkonu funkčních povinností i v osobní politické agitaci.

3. Naplnit současné cíle a úkoly ideologické práce, uskutečnit její přestavbu vyžaduje též přebudovat systém jejího řízení. Aktiv konstatoval, že jeho základem se musí stát skutečně jednotné úsilí velitelů, politických orgánů, stranických a svazáckých organizací a vytyčil pro ně konkrétní úkoly.

Celoarmádní ideologický aktiv potvrdil plnou platnost požadavku dosažení obratu v myšlení i v podmínkách ČSLA, aby příslušníci armády nebyli jen objekty působení, ale aktivními subjekty přeměn naší doby. Sjednotil velitele, náčelníky, politické pracovníky a stranické organizace na přístupech k realizaci závěrů 10. zasedání ÚV KSČ. Vytyčil jasnou linii k dosažení přestavby ideologické práce v ČSLA, aby v maximální míře přispívala k mobilizaci lidí, k plnění úkolů v před-sjezdovém roce a ke zvýšení celkové výchovné úlohy armády.

Závěry aktivu budou mít dlouhodobou platnost a staly se významným mezníkem přestavby ideologické práce v ČSLA. „Učiňme vše,“ vyzval v závěrečném slovu náčelník HPS ČSLA generálplukovník J. Klícha účastníky aktivu, „aby veškerá ideologická práce podnítila v roce příprav na XVIII. sjezd KSČ činnost všech příslušníků armády, všech vojenských kolektivů a vyvolávala odpovědnost i touhu předstoupit před sjezd strany s nejlepšími výsledky v bojové a politické přípravě, které by dokumentovaly vysokou bojovou pohotovost a připravenost ČSLA k obraně socialistické vlasti, mírové a tvůrčí práce našeho lidu.“

VÝZNAM ČASU PRI USKUTOČŇOVANÍ POLITICKEJ PRÁCE V SÚČASNOM BOJI

Základným obsahom vojenskej politiky Komunistickej strany Československa je v tesnej jednote so Sovietskym zväzom a ostatnými štátmi Varšavskej zmluvy zabrániť rozpútaniu vojny a svojim národom zaručiť spoľahlivú bezpečnosť. Ako ale ukazujú faktá vývoja medzinárodnej situácie, úprimná snaha štátov Varšavskej zmluvy o zmiernenie medzinárodného napätia, ako aj tlak svetovej verejnosti neprivedli doposiaľ vládnuce, najreakčnejšie kruhy imperializmu zrealizovať svoju politiku. Naďalej je pre ne charakteristická snaha zmeniť jestvujúcu vojenskostrategickú rovnováhu v prospech NATO, ako i vytvoriť podmienky pre možné víťazstvo v konvenčnej alebo jadrovej vojne. To všetko vyžaduje venovať pozornosť otázkam, ktoré súvisia s upevňovaním bojovej sily ČSLA, jej bojovej pohotovosti a pripravenosti v súčasnom boji a v bojovej činnosti.

Základom bojovej sily Československej ľudovej armády, ako armády socialistickeho typu, je účinná, cieľavedomá a nepretržitá straníckopolitická práca. Ona je jedným z prostriedkov realizácie vedúcej úlohy komunistickej strany. Aby bola politická práca v súčasnom boji účinná, musí jej **uskutočňovanie zodpovedať tým novým javom a procesom, ku ktorým by v rámci objektívnej reality dochádzalo**, tým podmienkam, v ktorých by sa politická práca uskutočňovala. Nie zanedbateľnou z toho hľadiska je aj otázka a docenenie významu času.

Ak porovnáme uskutočňovanie politickej práce v súčasnosti s obdobím 2. svetovej vojny do popredia vystupujú predovšetkým dve tendencie:

- rast zložitosti, mnohostrannosti a rozsahu pôsobenia politickej práce pri formovaní vysokého morálno-politického stavu ľudského činiteľa,
- neprestajné skracovanie času, predovšetkým v prípravnom období na uskutočňovanie politickej práce.

Rast zložitosti, mnohostrannosti a rozsahu pôsobenia politickej práce priamo súvisí s významom ľudského činiteľa. Veď odraziť nepriateľskú agresiu dobre vycvičených, vyzbrojených a ideologicky spracovaných vojsk môže iba tá armáda, ktorá miluje svoju vlasť a jej príslušníci sú pripravení položiť za ňu aj svoj život. Okrem

toho ale musí byť súčasne aj na požadovanej vojensko-odbornej úrovni. To vyžaduje aj premyslenú, na vedeckých základoch uskutočňovanú politickú prácu, ktorá sa opiera o **hlboké a všestranné znalosti vojenskej pedagogiky, vojenskej psychológie, politickej práce v boji**, bez ktorých uskutočňovanie politickej práce v súčasných podmienkach je nemysliteľné. Zložitosť súčasného boja so zvyšujúcimi sa nárokmi na ľudského činiteľa okrem toho vyžaduje v plnej miere doceniť okrem prípravy v čase mieru aj uskutočňovanie politickej práce v prípravnom období, ktoré z hľadiska komplexnosti a rozsahu k tomu vytvára optimálnejšie podmienky (oproti procesu vedenia boja). Aby politická práca v tomto období bola účinná, musí byť predovšetkým konkrétna. Musí vychádzať z danej reality, rešpektovať stupeň politickej vyspelosti ľudí, opierať sa o výsledky vedy a zovšeobecnené skúsenosti. Musí byť oprostena od šírenia ilúzií o ľahkosti úloh, falošného optimizmu, ale aj pesimistických nálad. To všetko vyžaduje vysoko tvorivý prístup, pôsobenie nielen na rozum, ale ďaleko viac aj na city vojakov.

Súčasne rast zložitosti politickej práce pri formovaní vysokého morálno-politického stavu bezprostredne **súvisí aj so zavádzaním do výzbroje novodobých prostriedkov ničenia**, predovšetkým jadrových zbraní, riadených striel, moderných tankov a lietadiel, bitevných vrtuľníkov ako i rýchlo pokračujúcou elektronizáciou vojenskej techniky. To vytvára podstatne zložitejšie podmienky pre uskutočňovanie politickej práce, znižuje mieru priameho styku veliteľov a politických pracovníkov s podriadenými. Zložitejším je súčasne obsah politickej práce. Ten nemôže byť totiž iba všeobecný, ale musí byť konkrétny, tesno primknutý k jednotlivým úlohám, ktoré sú týmito novými prostriedkami plnené. Pozornosť v tomto smere si zasluhuje aj vysoká rozhodnosť, manévrovosť, intenzívnosť a rýchly priebeh boja, neočakávané a prenikavé zmeny situácie ku ktorým pri rozvíjaní bojovej činnosti na zemi aj vo vzduchu, vo vysokom tempe bude dochádzať. To všetko veľmi dynamicky bude pôsobiť na morálno-politický stav, na jeho zmeny a preto vyžadovať aj zodpovedajúce zameranie politickej práce.

Druhá tendencia vychádza z toho, že v súčasnom boji sa **čas stáva rozhodujúcim činiteľom na dosiahnutie iniciatívy a víťazstva**. To vedie k neprestajnej tendencii skracovať čas prípravy vojsk na vedenie boja a bojovej činnosti, pretože premeškávanie času by mohlo zapríčiniť porážku. Uvedenú požiadavku musí akceptovať aj uskutočňovanie politickej práce a tak dochádza k postupnému skracovaniu času, ktorý je možné využiť na uskutočňovanie politickej práce v boji.

Z tohto hľadiska vzniká v súčasnom boji určitý rozpor. Na jednej strane veľkosť a zložitosť úloh, ktoré treba v boji politickou prácou riešiť by vyžadovalo aj zodpovedajúce narastanie času. Na druhej strane sa ukazuje objektívna potreba jeho skracovania.

Tento rozpor sa bude do určitej miery ešte viac v budúcnosti zostrovať zavádzaním systémov automatizovaného velenia, ktoré síce po veliteľskej stránke dáva možnosť výrazne skrátiť čas potrebný na organizáciu boja, z druhej strany zložitosť

a náročnosť prípravy ľudí, zabezpečenie ich pripravenosti po stránke morálno-politickej a psychickej vyžaduje nárast množstva času na riešenie týchto úloh.

O výrazných zmenách v čase pre realizáciu úloh politickej práce v súčasnom boji svedčí porovnanie s obdobím 2. svetovej vojny. Prihliadajúc na skúsenosti 2. svetovej vojny, analýza 55 frontových útočných operácií, ktoré sa začínali prielomom pripravenej obrany nepriateľa ukazuje, že 41 z nich bolo pripravovaných v priebehu 10–20 dní a na prípravu armádnych útočných operácií bolo treba 5–7 dní. Uvedený čas v podstate ukazuje aj časový priestor, ktorý bol vytváraný na riešenie jednotlivých opatrení z hľadiska politickej práce.

V zväzkoch, útvaroch a jednotkách sa v minulosti široké možnosti pre uskutočňovanie politickej práce prejavovali aj v samotnom priebehu boja. Tak napríklad veliteľ zboru potreboval na zasadenie každej divízie 6–8 hodín denného času a veliteľ pluku na zasadenie práporu 3–4 hodiny denného času. Uvedený čas v príprave a vedení boja tým vytváral značný časový priestor aj pre riešenie opatrení politickej práce. Ak vychádzame z predpokladu, že iba zasadenie práporu druhého sledu útočiaceho pluku vyžadovalo 3–4 hodiny denného času, vytváral sa tým optimálny čas pre zoznámenie vojsk so situáciou jednotiek prvého sledu, popularizáciou najlepších, rozobranie spôsobu plnenia bojových úloh. Podstatne iná situácia by ale nastávala v súčasnom boji, kedy väčšinu týchto opatrení by bolo treba riešiť pred začatím boja prvého sledu, pretože v priebehu vedenia boja vzhľadom na jeho vysokú dynamiku by to už bolo neuskutočniteľné.

Neprestajné skracovanie času na realizáciu úloh politickej práce potvrdzujú aj súčasné vševojskové taktické cvičenia, a to v priamej závislosti od priemerného času potrebného na realizáciu opatrení politickej práce taktického zväzku za útoku v období rokov 1945–1980. O tom svedčí aj **tabuľka**.

Tabuľka

Rok	1945	1960	1975	1980
Obdobie prípravy na útok	3–14 dní	1 deň	4–12 h	3–8 h
Obdobie vedenia útoku	niekoľko hodín	1–3 h	1–2 h	1–30 min

Tabuľka ukazuje na neprestajné **skracovanie času umožňujúceho využitie foriem politickej práce v príprave a priebehu vedenia boja** v motostreleckých a tankových zväzkoch, útvaroch a jednotkách. To ukazuje, že ďalší nárast automatizácie riadenia a velenia, zvýšenie možností technického a tylového zabezpečenia môže viesť k situácii, že to bude predovšetkým otázka prípravy ľudského činiteľa, čas ktorý bude ovplyvňovať pripravenosť jednotky, útvaru a zväzku na vedenie boja. V tejto súvi-

slosti sú vysoko aktuálne aj pre súčasnosť slová maršála Sovietskeho zväzu G. K. Žukova, ktorý došiel k záveru, že v boji zvíťazí ten, kto lepšie pripravil vojenskú jemu zverenú po politicko-morálnej stránke, kto ich presnejšie zoznámil s cieľom vojny a nadchádzajúcou operáciou a posilnil ich bojového ducha.

Tieto závery v nijakom prípade ale neznamenajú, že politická práca v boji sa nedá uskutočňovať. Ako ukladá Bojový poriadok pozemného vojska ČSLA, **politická práca musí byť tým aktívnejšia, čím zložitejšia a napnutejšia je bojová situácia.** Splniť uvedenú požiadavku je preto možné iba ďalším zvyšovaním efektívnosti pôsobenia politickej práce v boji, ktorá je jednou z ciest riešenia uvedeného rozporu. Rozporu medzi narastajúcim množstvom a zložitou úloh a postupne sa skracujúcim množstvom času. Tým vzrastajú požiadavky na činnosť politických orgánov, veliteľov a politických pracovníkov, ktorí bezprostredne organizujú a uskutočňujú politickú prácu, zodpovedajú za jej stav a účinnosť pri plnení bojových úloh, ako i za upevňovanie morálno-politického stavu a vojenskej disciplíny vojakov.

Predovšetkým v počiatočnom období vojny, ako ukazujú skúsenosti z lokálnych vojen, politické orgány, velitelia a politickí pracovníci budú musieť byť pripravení riešiť zložité otázky formovania morálno-politického stavu v maximálne krátkych časových lehotách, často aj samostatne, bez pokynov nadriadeného. To bude vyžadovať ich vysokú pedagogickú a psychologickú pripravenosť ako i schopnosť uplatňovať jednotlivé zásady politickej práce v zložitých podmienkach. Na základe dokonalej prognózy budú musieť včas pripraviť návrhy na uskutočňovanie politickej práce, a to nie iba vzhľadom na vytvorenú situáciu vo vojskách, ale aj na tú, ktorá pri vedení boja môže vzniknúť. Musia byť schopní uskutočňovať politickú prácu pri výraznom nedostatku času, často v prípadoch, kedy bude nejasná situácia, a to aj pri vlastnom morálnom a fyzickom vypätí síl. To všetko **vyžaduje vysokú operatívnosť, účinnosť a kvalitu uskutočňovanej politickej práce.** Jej predpokladom je:

- zapojenie do politickej práce všetkých veliteľov, počínajúc veliteľmi družstiev, politických pracovníkov a širokého stranického, zväzového a bojového aktívu,
- správne rozmiestnenie politických pracovníkov na rozhodujúcich úsekoch, tam, kde sa rozhoduje o výsledkoch boja,
- vysoká pripravenosť veliteľov, politických pracovníkov a bojového aktívu a ich schopnosť osobne, samostatne politickú prácu uskutočňovať v zložitých podmienkach,
- včasné vytyčovanie úloh politickej práce a ich doručenie vykonávateľom,
- prehĺbenie vedeckosti celého procesu riadenia politickej práce v boji,
- zvýšenie samostatnosti, iniciatívy, tvorivosti a vynaliezavosti širokého aktívu.

To sú iba niektoré z aktuálnych otázok uskutočňovania politickej práce v boji v súčasných podmienkach, ktoré vyžadujú oprostene sa od niektorých schém a šablón a hľadanie nových prístupov aj v tejto oblasti.

NĚKTERÉ NÁZORY NA ORGANIZACI SOUČINNOSTI NA OPERAČNÍM STUPNI

Těžko bychom našli za poslední léta operační VŠC nebo i cvičení taktických stupňů velení, kde by byla pozitivně posuzována organizace součinnosti. Při hodnocení zpravidla už dopředu píšeme o nedostacích v práci velitelů a štábů při její přípravě i provedení. Jinak řečeno – **organizace součinnosti patří ke složitým obdobím při všech cvičeních**, mnohé z toho vede až k rezignaci velitelů nad současným stavem a dokonce ani není snaha něco nového (nebo i starého, ale osvědčeného) do ní vnést. I řídící cvičení jsou často tolerantní k nedostatkům, protože i oni mají mnoho nejasností v tom, co se vůbec požaduje a jak se organizace součinnosti má provádět.

Úmyslně pomímám obecně platné zásady a myslím si, že pro praktické potřeby našich velitelů a štábů je třeba **zaujmout stanovisko především k těmto problémům:**

- stanovení doby provádění organizace součinnosti v procesu přípravy operace (boje),
- volba metody organizace součinnosti,
- doba trvání organizace součinnosti,
- materiální zabezpečení organizace součinnosti.

Ne na všechno lze dát jednoznačnou odpověď, a to proto, že organizace součinnosti je tvůrčí proces a **rozhodujícím kritériem** i zde musí být, zda splní svůj cíl, aby totiž všem účastníkům bylo jasné a srozumitelné, jak se časově a prostorově bude plánovaná činnost odvíjet a co se bude dít při různých možných variantách, které mohou nastat.

Je na místě připomenout, že v lidské společnosti je jen málo činností, které jsou tak složité jako řízení ozbrojeného zápasu. To proto, že obě

strany vstupují do tohoto procesu s diametrálně protichůdnými tendencemi (zničit druhého). V průsečících těchto tendencí potom vzniká značné množství nahodilostí a těm je možné předejít pouze předvídavostí, kterou je nutné uplatnit při přijetí rozhodnutí a v širší míře zvláště při organizaci součinnosti.

Stanovení doby provádění organizace součinnosti

V metodikách práce štábů je organizaci součinnosti vyhrazeno místo zpravidla bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí velitelem. To však má přinejmenším dvě **slabá místa**:

- Velitelé podřízených stupňů přijíždějí při souběžném způsobu plánování na vyhlášení rozhodnutí s rozpracovanou dokumentací, zpravidla v rozsahu zámyslu svého rozhodnutí. Po vyslechnutí rozhodnutí nadřízeného jsou nuceni zúčastnit se organizace součinnosti **nepřipraveni**, pouze s povrchními znalostmi řešených úkolů.

- Také velitelé, kteří mají součinnost organizovat, jen s obtížemi nacházejí čas v nejvíce exponovaném období přijetí rozhodnutí, aby se na ni důkladně připravili. Organizují ji na podkladě dokumentů ne vždy kvalitně připravených svým štábem a organizace součinnosti potom neřeší to, co by velitel skutečně řešit potřeboval. A když navíc nenajdou čas ani velitelé druhů vojsk a náčelníci speciálních vojsk a služeb, tak i příspěvky za jejich druh vojska a služby jsou značně povrchní a nezasevěné. To vede k tomu, že organizace součinnosti je vlastně zopakováním rozhodnutí velitele s vesměs improvizovanou náplní, která nepřináší pro účastníky nic nového. I zde **platí, že pokud si organizaci součinnosti nepřipravují sami hlavní funkcionáři, těžko jim může na požadované úrovni materiály k ní připravit někdo jiný.**

Při ztotožnění se s těmito dlouhodobě existujícími nedostatky lze hledat **východiska v následujícím**:

- pokud je to možné (situace to dovoluje) volit pro zplánování operace (boje) **metodu postupného plánování**, která umožňuje vytvořit potřebný odstup organizace součinnosti od vyhlášení rozhodnutí,

- při nezbytnosti volit metodu souběžného plánování **zvažovat časové možnosti podřízených velitelů** k rozpracování nezbytných podkladů pro organizaci součinnosti (minimálně dokončit přijetí rozhodnutí s hlavními funkcionáři štábu na VS nadřízeného, jeho odeslání do svého štábu a příprava na organizaci součinnosti),

- čas od vyhlášení rozhodnutí do zahájení organizace součinnosti (cca 4 až 6 hodin) využít pro osobní přípravu k tomuto opatření; je zapotřebí, aby velitel řídil nejen svoji přípravu, ale i přípravu všech, kdo budou při organi-

zaci součinnosti vystupovat; jinak řečeno, aby pro ty, pro které se organizace součinnosti dělá (a to jsou hlavně podřízení velitelé a hlavní velitelé druhů vojsk a náčelníci speciálních vojsk a služeb svého štábu) byly řešené otázky jednoznačně vysvětleny a byly zcela srozumitelné.

Volba metody organizace součinnosti

V souvislosti s tím se hovoří o metodě **pokynů velitele** (direktivní) a metodě **odpovědí podřízených na dotazy velitele**. První je samozřejmě rychlejší, ale ve spojitosti s výsledkem je možné říci, že značně **potlačuje iniciativu** účastníků organizace součinnosti a hodnota informací, kterou se dozví účastníci, je dost nízká. Dělá z velitele „vševědoucího“, který nepotřebuje své odborníky ani podřízené velitele, ale ve skutečnosti stejně přednáší to, co mu připravili nebo interpretuje jejich myšlenky.

Má-li se stát organizace součinnosti tvůrčím, pracovním procesem, pak je lépe volit polodirektivní metodu.

Velitel, který ji řídí, musí při ní uplatnit mnoho **vlastností** – být citlivý, trpělivý, ale přitom rozhodný. Je nezbytné, aby plně upoutal po celou dobu organizace součinnosti všechny účastníky, měl s nimi bezprostřední kontakt. Nesmí dopustit dialog, který odvádí od toho, co se právě řeší. Musí mít rozsáhlé a hluboké znalosti nejen o vševojskových aspektech operace (boje), ale je potřebné, aby ovlivnil i podstatu toho, co přednášejí velitelé druhů vojsk a náčelníci speciálních vojsk a služeb. A k tomu by měl mít i dostatek předvídativosti o vývoji operace (boje).

To vše vyžaduje kromě jiného dát každému účastníkovi organizace součinnosti (a hlavně podřízeným velitelům) možnost fakticky v každém okamžiku „signalizovat“ (třeba zvednutím ruky), že **přestal rozumět** řešeným otázkám nebo sdělované je **v rozporu** s tím, co bylo řešeno dříve. Praxe potvrzuje, že **když tuto možnost nemá**, nahromadí se tolik nejasností s ukončením jedné otázky, že buď účastníci rezignují a k nejasnému se už nevracejí, nebo když dotazy přednesou, je zpravidla objasnění zdlouhavé a ještě navíc nepřesné, vytržené ze souvislostí.

U velitelů druhů vojsk a náčelníků speciálních vojsk a služeb se projevuje **opačná než žádoucí tendence**. Doslova se bojí, kdy budou vyzváni k objasnění problému, místo toho, aby cítili potřebu a využili vystoupení k prosazení zásadních stanovisek u podřízených.

Doba trvání organizace součinnosti

Jako každá činnost, která má návaznost na další opatření po vertikální i horizontální linii, musí být časově vymezena. Jde o to, aby **vyhrazená doba byla skutečně reálná, umožňovala provést všechno to, co je požado-**

váno. Samozřejmě, že by bylo dobré, aby to byla doba co nejkratší. Ale pokud je limitující pouze doba a ne obsah, pak to nemůže být správné. Tak se stává a zcela subjektivně je vyžadováno, aby organizace součinnosti na operačním stupni byla vykonána v průběhu cca **jedné hodiny**, což se zpravidla nepodaří. Je totiž **dost nereálné, aby organizace součinnosti trvala pouze tolik, kolik trvá zhruba vyhlášení rozhodnutí** na operačním stupni.

Na základě toho, co jsem dosud uvedl, je **nezbytné**:

- za prvořadě považovat, zda účastníci organizace součinnosti se **dozvěděli všechno** potřebné, i kdyby doba na ni vyhrazená byla překročena; ono totiž záleží na mnohém: jak složité otázky jsou řešeny a kolik jich je, jaké zkušenosti má velitel, který ji řídí, jak jsou připraveni účastníci organizace součinnosti; je tedy **lepší vyhrazenou dobu překročit a součinnost skutečně zorganizovat**, než dodržet dobu a cíle součinnosti nedosáhnout,

- k dodržení doby **vypustit všechno**, co je formální a co zdržuje, tj. především neopakovat to, co je známé z vyhlášeného rozhodnutí,

- organizaci součinnosti důkladně připravit a pak je možné uskutečnit ji ve vyhrazené době; velitel se svými veliteli druhů vojsk a náčelníky speciálních vojsk a služeb, povede-li počáteční sladění, ujasní si sám mnohé podstatné problémy i detaily, potom při vlastní organizaci součinnosti s podřízenými je může sdělit už v koncentrovanější podobě a přitom srozumitelně; je to tedy proces, který se neustále zdokonaluje a je uzavřen až po skončení organizace součinnosti.

Materiální zabezpečení organizace součinnosti

Tato problematika může v pozitivním, ale i negativním smyslu ovlivnit průběh a kvalitu organizace součinnosti.

V našich podmínkách se stereotypně **přidržíme značně pracovních pomůcek**, kterými jsou:

- plastický stůl velkého měřítka, jehož přeprava představuje nákladní auto s vlekem, obtížně se na něj nanáší taktická situace a jeho příprava k organizaci součinnosti je velmi zdlouhavá,

- plastický stůl z písku – upouští se od práce na něm – koncentruje v sobě v podstatě nedostatky předešlého, je složitější navíc o to, že se ztrácí spousta času i se ztvárněním terénu,

- plastická mapa, která je sice přehledná, lehká, ale při požadovaných rozměrech se na ni ještě obtížněji nanáší taktická situace (nelze po ní chodit).

Jaká východiska lze najít:

- využívat mapy velkých měřítek (i na operačním stupni – 1 : 50 000), se zvýrazněnou průchodností a doplněné dalším zdůrazněním terénní kon-

figurace, na které podle potřeby „přikládat“ fólie se zakreslenými situacemi (podle řešených otázek),

- doplňovat pro názornost ty úseky terénu, které jsou obzvláště obtížné, plastickými mapami,

- využívat i v polních podmínkách jiné, běžné pomůcky typu diaprojektoru, kterými „připomínat“ účastníkům zvláště fragmenty z rozhodnutí a video pro větší názornost terénních podmínek.

Slabou stránkou je i to, že se jen **sporadicky dělá záznam** z organizace součinnosti. Závěry z ní jsou často málo závazné, protože mnohdy ani přesný a jednoznačný vývod řídícím k dílčím otázkám nebyl proveden a když už byl, tak není průkazně zaznamenán.

Proto by mělo být spíše **normálním jevem** než výjimkou, že kromě písemného se pořizuje i oficiální **magnetofonový záznam**, a to nejen štábem, který organizuje součinnost, ale při dodržení všech zásad utajení i podřízenými veliteli druhů vojsk a náčelníky speciálních vojsk a služeb vlastního štábu z té části, která se jich týká.

Je žádoucí se zabývat i dalšími problémy, které mají k organizaci součinnosti vztah, tj. např. jaký význam má na stupni frontu nebo armády **rekognoskace a organizace součinnosti v terénu**.

Praxe svědčí o tom, že zpravidla je nutné, aby práci v terénu (je-li už tak nutná) předcházela práce na mapách. Je-li totiž vynechána, nemají velitelé druhů vojsk a náčelníci speciálních vojsk a služeb potřebné souvislosti (nezbytné „zarámování“ toho, co provádějí v terénu), a to vede k tomu, že hovoří i o tom, co v terénu nelze vidět.

Rekognoskaci a organizaci součinnosti v terénu na stupni frontu a armády je účelnější uskutečňovat **z vrtulníků**, obletem jednotlivých pásem obrany, směrů protiúderů atd. s mezipřistáním tam, kde se to jeví účelné. To, co platí o přípravě velitele k řízení organizace součinnosti na mapách, se plně vztahuje i na práci v terénu. Je zapotřebí, aby si velitel našel čas a vyjel do terénu s předstihem a dosáhl toho, aby byl nejen lépe zorientován (než ostatní účastníci), ale aby měl promyšlené, co lze a co je výhodné v terénu řešit.

Bylo by možné pojednat i o organizaci součinnosti **v průběhu operace** (boje), kdy je neúčelné a někdy i nemožné odtahovat velitele od řízení bojové činnosti (boje) a kdy je organizace součinnosti řešena decentralizovaně, výjezdem hlavních funkcionářů k podřízeným. I zde však platí s určitými výjimkami všechny zásady, které jsem připomenul.

VYJITÍ Z OBKLÍČENÍ

Zásady vyjití svazků a útvarů z obklíčení uvedené v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) v naprosté většině vycházejí ze zkušeností získaných v letech Velké vlastenecké války. Snadno si to ověříme, nahlédneme-li do překladu Polního řádu Rudé armády vydaného v roce 1946 a do některých dalších řádů z padesátých a šedesátých let, a porovnáme-li je s ustanoveními řádu současného. Za války a v poválečném období byla tato činnost nazývána probitím z obklíčení. Myslím, že název byl velmi výstižný. Probití z obklíčení byl rozhodný a odvážný úder nejbojeschopnějších sil obklíčených vojsk vedený s cílem prolomit obklíčovací frontu a uchránit vojska před zničením, ale byl to i rychlý odchod (únik) ostatních vojsk vytvořeným průlomem často vykoupený velkými ztrátami krycích jednotek.

Obdobné rysy by mělo vyjití z obklíčení i v současném boji. Opět to bude **organizovaný průlom obklíčovací fronty spojený s vyvedením všech obklíčených vojsk mimo prostor obklíčení**, odkud se mohou spojit s hlavními silami svého svazu (svazu) nebo mohou být použita k plnění jiných úkolů.

Vyjití divize (pluku) z obklíčení je uskutečňováno se souhlasem nadřízeného velitele. Je nutné, aby probíhalo organizovaně a v nařízeném směru. Vycházet z obklíčení v malých skupinkách a bez bojové techniky je nepřípustné. Samotný způsob vyjití z obklíčení může být různý. Závisí především na síle, složení a činnosti nepřítele, který vytvořil obklíčovací frontu, ale i na charakteru bojové činnosti na nejbližších úsecích fronty, na možnostech vlastních vojsk, která působí mimo obklíčení poskytnout pomoc obklíčeným, na terénu, denní době a dalších faktorech.

Příznivé podmínky pro vyjití divize (pluku) z obklíčení nastávají především tehdy, kdy jí pomůže svými silami a prostředky nadřízený velitel. Jeho pomoc může být poskytována následujícími **způsoby**:

- vedením jaderných nebo jiných úderů (např. leteckých) na nepřítele, který divizi (pluk) obklíčil (zejména na jeho místa velení, prostředky jaderného a chemického napadení, systémy vysoce přesných zbraní, prostředky PVO, REB a tankové jednotky),

- aktivním radioelektronickým rušením spojovacích a průzkumných prostředků nepřítele,
- pravidelným zásobováním obklíčených vojsk vzdušnou cestou,
- skutečným vstřícným úderům tankovými a motostřeleckými svazky (útvary),
- vysazením taktických výsadek nebo úderných výsadekových jednotek na směry vyjití z obklíčení,
- aktivním palebným ničením nepřátelských záloh a palebných prostředků, které by nejvíce mohly ohrožovat vycházející vojska nebo různou kombinací zmíněných způsobů.

Za těchto podmínek povede divize (pluk) obvykle vstřícný úder k setkání s vlastními vojsky. V některých případech mohou svazky (útvary), které jsou mimo obklíčení přejít do útoku proti uskupení nepřítele působícímu v blízkosti obklíčených vojsk. Tímto úderem, který nemusí směřovat k obklíčeným vojskům, mohou zabránit aktivní činnosti nepřítele na obklíčovací frontě, nebo jí mohou alespoň značně omezit (např. mohou donutit nepřítele, aby z této fronty odvedl část sil) a tím i významně napomoci k vyjití obklíčených vojsk.

Složitější podmínky pro vyjití divize (pluku) z obklíčení většinou nastanou za situace, v níž jí nadřízený velitel nebude moci poskytnout účinnou pomoc (např. když hlavní síly armády povedou těžké vyčerpávající boje s nepřítelem, který bude v převaze, a budou nuceny pod jeho tlakem odcházet). V takové situaci divize (pluk) vychází z obklíčení samostatně.

Při vyjití z obklíčení je divizi stanoven **blíží a další úkol**, pluku **blíží a následující úkol**. Jejich obsah, vzhledem k tomu, že síly nepřítele na obklíčovací frontě, jejich rozmístění i celková situace mohou být různé, není řádem jednoznačně stanoven.

Blížším úkolem divize (pluku) může být zničení nepřítele na směru průlomu a vytvoření trhliny v obklíčovací frontě (viz Všeob-Ř-1, čl. 492). **O jakého nepřítele a jak velkou trhlinu může jít?** Při útoku na bránícího se nepřítele divize prolamuje nepřátelskou obranu v úseku širokém až 4 km (pluk až 2 km). Tyto normy, jak známo, platí pro útok vedený pouze konvenčními zbraněmi. Při útoku za použití jaderných zbraní může být úsek průlomu širší. Zároveň tyto normy mají na zřeteli možnou hustotu sil a prostředků bránícího se nepřítele (vychází z jeho norem pro obranu) a také možnosti vlastních vojsk k docílení drtivé převahy na stanovených úsecích. Při průlomu obklíčovací fronty to však bude jiné. Množství sil a prostředků nepřítele, které vytvářejí obklíčovací frontu, jejich bojová sestava i činnost se mohou od sebe značně lišit. Předpokládejme, že pokud by se nepříteli podařilo vytvořit souvislou obklíčovací frontu, byla by tvořena prapory v zaujatých obranných rájonech. Hloubka této fronty by dosahovala asi 3 až 5 km. Za ní mohou být rozmístěny brigádní, případně i divizní zálohy tak, aby byly schopny co nejdříve zasahovat na kterémkoli úseku obklíčovací fronty. Na některých jejích úsecích však může nepřítel útočit a tam budou jeho jednotky v útočné sestavě.

Jaká může být **šířka úseku průlomu** divize (pluku)? Ani na to nelze jednoznačně

odpovědět, protože bude v každém případě určována podle skutečných bojových možností vojsk, jež vycházejí z obklíčení, charakteru činnosti nepřítele a zvláštností terénu. Vždy by měla být taková, aby nedávala nepříteli možnost pozorovat a postřelovat v úseku průlomu všechna odcházející vojska. V přehledném a mírně členitém terénu musí být větší než v terénu členitém a porostlém. **Úsek průlomu divize by podle podmínek měl být široký alespoň 3 až 4 km, pluku kolem 2 km.** Při boji vedeném za použití jaderných zbraní musí být širší. Jak ale docílit průlomu na této šířce, když divize (pluk) nebude mít k dispozici tolik prostředků, jako při útoku na bránícího se nepřítele. Zřejmě tím, že zasadíme úder vojsky na poměrně úzkém úseku fronty (např. dvěma pluky na šířce 3 km) a jakmile se útočící útvary (jednotky) vlomí do sestavy nepřítele, začnou jej ihned rozšiřovat nejenom do hloubky, ale i do šířky.

Za této situace **blížeším úkolem divize** může být zničení prvního sledu nepřátelské brigády v úseku průlomu a ovládnutí jeho postavení (nebo ovládnutí čáry, která zabezpečuje výhodné podmínky pro zahájení organizovaného vyvádění obklíčených vojsk). **Blížeším úkolem pluku** pak bude zničení nepřítele v opěrných bodech rot prvního sledu (těch, které jsou v bezprostředním dotyku s obklíčenými vojsky) a ovládnutí čáry, jež umožňuje rozšířit vzniklou trhlinu v obklíčovací frontě do hloubky a do šířky.

V takovém případě **hloubka blížešího úkolu divize může dosahovat 3 až 5 km a hloubka blížešího úkolu pluku 1 až 3 km,** přičemž šířka vytvořené trhliny v obklíčovací frontě (po rozšíření vlonu) může být až dvojnásobná.

V závislosti na situaci, zejména na uskupení sil a prostředků nepřítele na obklíčovací frontě, může být **blížeším úkolem divize** i zničení prvního sledu nepřátelské divize ve stanoveném úseku (pásmu) a ovládnutí čáry brigádních záloh (pokud bude budována), nebo ovládnutí takové čáry, která umožní většině sil organizované vyjít z obklíčení vzniklou trhlinou v obklíčovací frontě. V tomto případě bude **hloubka blížešího úkolu dosahovat 10 až 15 km. Blížeším úkolem pluku** pak bude zničení prvního sledu nepřátelské brigády v úseku průlomu pluku a ovládnutí jeho postavení. **Hloubka tohoto úkolu může dosahovat 3 až 5 km.**

Další (následující) úkol divize (pluku) spočívá ve vyjítí útvarů (jednotek) z obklíčení a ve spojení s vojsky bojujícími v protisměru (to je jeho možná varianta připadající v úvahu za situace, když hlavní síly armády bojují ve vzdálenosti, kterou lze překonat za několik hodin a nebo, když tyto síly provádějí vstřícný úder) **a nebo v ovládnutí prostoru, který zabezpečuje výhodné podmínky pro další činnost.**

V závislosti na konkrétní situaci může být divizi (pluku) nadřízeným velitelem stanoveno:

- objekty nepřítele, na které budou vedeny údery (jaké a kdy) prostředky nadřízeného velitele, případně další pomoc divize (pluku),
- směr, síly a doba uskutečnění vstřícných úderů vojsky bojujícími v protisměru a čára setkání s nimi,

- směr hlavního úderu obklíčené divize (pluku) a doba zahájení průlomu,
- způsob palebného ničení nepřítele při průlomu obklíčovací fronty,
- metoda součinnosti s vojsky, která působí zvenčí, spojení s nimi, opatření ke vzájemnému rozpoznávání vojsk a další otázky.

Příprava divize (pluku) k vyjití z obklíčení je zahajována ihned po obdržení úkolu od nadřízeného velitele a může (obdobně jako příprava útoku nebo obrany) **zahrnovat**:

- organizaci boje, tj. organizaci vyjití z obklíčení (přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, uskutečnění součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítele, všestranného zabezpečení, velení a plánování boje),
- přípravu divize (pluku) k průlomu obklíčovací fronty a k vyjití z obklíčení,
- zaujetí (uspořádání) bojové sestavy a výchozích prostorů pro průlom (útvary a jednotkami vyčleněnými pro splnění tohoto úkolu),
- politickou práci,
- kontrolu připravenosti útvarů (jednotek) k průlomu i vyjití z obklíčení a další opatření.

Metoda a postup práce velitele a štábu divize (pluku) při organizaci vyjití z obklíčení bude záviset na podmínkách vyjití a na době, která bude k dispozici. Obsah rozhodnutí pro průlom, vyjití z obklíčení a rovněž i obsah bojového rozkazu jsou uvedeny ve Všeob-Ř-1, čl. 493. a 494.

Vyjití z obklíčení začíná průlomem obklíčovací fronty. Je nutné, aby byl uskutečňován na směru, který umožňuje rychlé a skryté soustředění vojsk na úseku průlomu, prudký úder a spojení s vlastními vojsky (nemusí ale být veden nejkratším směrem k nim). Pokud bude veden boj za použití jaderných zbraní, může být úsek průlomu volen i v prostoru, v němž je silné uskupení nepřítele. Úsilí jaderného ničení je zapotřebí soustředit právě na zničení uskupení nepřítele v úseku průlomu a na jeho bocích. Za použití pouze konvenčních zbraní bude účelné volit úsek průlomu na slabém místě v sestavě nepřítele. Někdy je výhodné vést průlom i na směru, který je zdánlivě nevýhodný, avšak umožňuje vlastním vojskům skryté přeskupení a dosažení překvapení nepřítele (prostě udeřit tam, kde to nepřítel nečeká).

K odlákání části sil nepřítele ze směru průlomu mohou obklíčená vojska vykonat klamné úder y i na jiných směrech. Demonstrační činnost obklíčených vojsk je účelné zvolit tam, kde nepřítel s největší pravděpodobností očekává naše pokusy o průlom. Podle konkrétních podmínek může být tato činnost zahájena současně s vyražením určených útvarů (jednotek) k průlomu nebo o něco dřív.

K průlomu obklíčovací fronty a k vyjití z obklíčení zaujímá divize (pluk) **bojovou sestavu**, která se může skládat z:

- útvarů (jednotek) vyčleněných pro průlom a jednotek určených pro boj na demonstračním směru (jednotek k vedení klamných úderů),
- krycích útvarů (jednotek),
- vševojskové zálohy,

- raketového útvaru,
- dělostřelectva,
- útvaru (jednotky) protivzdušné obrany,
- protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího,
- divizního (plukovního) týlu, případně i jednotky vojskového letectva.

Uskupení sil a prostředků vytvořené pro průlom obkličovací fronty je určováno k vedení úderu (průlomu) a rozvíjení dalšího útoku až do spojení s vojsky, která bojují mimo obklíčení. Plní nejodpovědnější úkol, a proto jsou do jeho sestavy začleňovány nejbojeschopnější útvary (jednotky). Obvykle to bude více jak polovina sil obklíčených vojsk. Při vyjití **motostřelecké divize** z obklíčení bude k průlomu zpravidla **použit** tankový a motostřelecký pluk na BVP nebo i tankový a dva motostřelecké pluky. U tankové divize to mohou být dva tankové pluky, případně tankový a motostřelecký pluk. Jejich činnost podporuje většina dělostřelectva a letectva. Na ostatní frontě velitel ponechává ke **krytí nezbytně nutný počet sil a prostředků**, který bude schopen po určenou dobu udržet zaujaté čáry a zabezpečit plánovitě vyjití vojsk z prostoru obklíčení. U divize to může být jeden, nejvíce dva pluky. Z nich jsou zpravidla určovány jednotky k demonstrační činnosti a do vševojskové zálohy. Jednotky, které tvoří vševojskovou zálohu, se rozmísťují a přemísťují tak, aby byly ve stálé pohotovosti k podpoře boje krycích jednotek a k rozvíjení úspěchu průlomu.

Průlom obkličovací fronty je zahajován zpravidla po palebné přípravě, případně po jaderných úderech (pokud to dovoluje situace). Dobu zahájení průlomu a úderů vojsk bojujících mimo obklíčení většinou určuje nadřízený velitel. V noci může být vedena zteč i bez palebné přípravy. Určené útvary (jednotky) prolamují obkličovací frontu prudkou ztečí a rázně rozšiřují průlom do hloubky a do stran, nebo také zabráňují nepříteli v uzavření trhliny a zabezpečují vyjití všech obklíčených vojsk. Na boky útvarů, které provádějí průlom, mohou být vyslány i zajišťovací jednotky, jež zaujmou postavení na výhodných čarách a brání je do té doby, než jsou z prostoru obklíčení vyvedena zbývající vojska (včetně krycích jednotek).

Dělostřelectvo určené pro podporu útočících útvarů (jednotek) se přemísťuje obdobným způsobem jako za útoku, a to tak, aby mohlo většinou sil vést nepřetržitou palebnou podporu. Část dělostřelectva současně podporuje boj **krycích útvarů** (jednotek), které v době průlomu brání zaujatá postavení, nedovolují zúžit obkličovací frontu a odcházejí pouze na rozkaz velitele divize (pluku). Rozkaz k zahájení odchodu obvykle obdrží až po prolomení obkličovací fronty. Jejich odchod z jedné čáry na druhou probíhá pod ochranou palby všech druhů zbraní, maskování dýmem a zátarasů. Tanky působící v sestavě krycích jednotek zpravidla odcházejí jako poslední a zajišťují palbou odchod motostřeleckých jednotek a dělostřelectva.

Útvary (jednotky) technického zabezpečení a týlu jsou zařazovány do jednoho nebo dvou proudů a vycházejí z obklíčení ihned za útvary (jednotkami), které vedly průlom. Dopravními prostředky se odsunují především ranění a nemocní. Výzbroj,

bojovou techniku a materiál, který nelze odsunout, ničí pouze na rozkaz velitele divize (pluku) zvláště určené skupiny.

Do zahájení průlomu je **spojení udržováno linkovými pohyblivými pojítky, po jeho zahájení rádiem.**

Velitel divize (pluku) při vyjití z obklíčení velí podřízeným útvarům (jednotkám) zpravidla z velitelského stanoviště, které je rozmísťováno poblíž bojových sestav vojsk, a postupuje s útvary (jednotkami), které prolamují obklíčovací frontu. Krycím útvarům (jednotkám) velí skupina důstojníků štábu, v jejímž čele je zpravidla zástupce velitele divize (pluku). Týlové velitelské stanoviště vychází z obklíčení současně s útvary (jednotkami) technického a týlového zabezpečení.

Po prolomení obklíčovací fronty postupuje divize (pluk) bez zastavování, aby se co nejdříve spojila s vojsky, která působí mimo obklíčení. Boj v prostoru obsazeném nepřítelem se může vyznačovat nejen rychlým spádem a složitými situacemi, ale i různými překvapeními. **Čelní útočící jednotky** se mohou střetávat s prisunovanými zálohami nepřítele, ničit jeho jaderné a chemické zbraně, prostředky REB, místa velení i týlová zařízení, překonávat rozrušené nebo zamořené prostory, vést boj s různými izolovanými skupinami, odrážet úderů bitevních vrtulníků apod. Úporné boje povedou i **krycí útvary** (jednotky). Budou především odrážet zteče tankových a mechanizovaných jednotek nepřítele, uskutečňovat manévry paibou, silami a prostředky, vytvářet zátarasy, připravovat léčky a nelze vyloučit, že v některých případech budou nuceny vést i protizteče. V závislosti na situaci a zámyslu nadřízeného velitele může divize (pluk) v tomto prostoru plnit i další bojové úkoly.

Ke spojení divize (pluku) s ostatními silami armády (divize) může dojít na plánované čáře (v plánovaném prostoru) nebo i mimo ní. Pokud by nenastaly komplikace, spojení by mohlo probíhat tím způsobem, že vševojskové a ostatní útvary divize (jednotky pluku) by na stanovené čáře postupně procházely sestavami vlastních vojsk do jejich týlu. V určeném prostoru by se divize (pluk) soustředila a zahájila přípravu na další činnost.

Zkušenosti z druhé světové války potvrzují, že vyjití svazků a útvarů z obklíčení je velmi složité a náročné. Složitost je především zapříčiněna tím, že obklíčená vojska mohou být předchozími boji značně vyčerpána a nepřítel, který je obklíčil, má prostor k širokému manévru silami a prostředky a může je napadat ze všech stran. K úspěšnému vyjití z obklíčení je proto potřeba vysoké organizovanosti, nezlomné vůle a statečnosti všech velitelů a vojáků. **Nejsložitějším a nejtěžším obdobím, které předurčuje celkový úspěch, bude zřejmě průlom obklíčovací fronty.** Soustředění sil k průlomu v bezprostřední blízkosti nepřítele vyžaduje velké umění velitelů, štábů, rozhodné, rychlé a pružné jednání a vysokou ukázněnost vojsk. Ovlivňuje i samotné vyjití vojsk z prostoru obklíčení. Myslím, že nebude na škodu, když se v teorii taktiky budeme zabírat i těmito otázkami.

VEDENÍ BOJE PŘI NÁSILNÉM PŘECHODU VODNÍ PŘEKÁŽKY A ÚTOKU PO PŘESUNU Z HLOUBKY

(Pokračování z VM č. 1/1989)

Předpoklady pro úspěšný vstup do boje o zmocnění se vodní překážky útokem po přesunu z hloubky si velitel divize vytváří již při zaujímání výchozího prostoru. I když zpravidla ještě nebude přesně znát svůj další bojový úkol, přesto si může vyhodnotit, že jej **očekává násilný přechod** nejbližší vodní překážky a útvarů, jednotky, techniku i ostatní prostředky, které bude nutné předsunout do bezprostřední blízkosti vodní překážky, umístit ve výchozím prostoru na čele pochodových proudů tak, aby bylo snadné je vyvést z tohoto prostoru.

V úvahu přitom budou především přicházet **průzkumné orgány**, všechny organické **přepravní prostředky** (přidělené obdrží obvykle až později, takže ty již výchozí prostor zaujímat nebudou), **předsunuté velitelské stanoviště**, **oddíl vojenských raket**, **divizní a plukovní dělostřelecké skupiny**, **část vojskových raket**, **divizní a plukovní dělostřelecké skupiny**, **část prostředků PVO**, **protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací**, **síly a prostředky k zabezpečení pořádkové, záchranné a vyprošťovací služby a demonstrační činnosti**, **ženijně komunikační a odtarasovací jednotky**, **případně i další**.

Tak, jak je v průběhu organizace boje rozhodnuto o jejich použití (soustředění), tak mohou být **postupně předsunovány**, aby vytvořily optimální podmínky pro úspěch násilného přechodu i zteče.

Zásady vlastního násilného přechodu a zteče nepřátelské obrany byly objasněny ve Vojenské myslí minulého roku a platí i pro násilný přechod a útok po přesunu z hloubky. **Specifické** pro tento způsob vedení útoku zahajovaného násilným přechodem je to, že:

- **Bojová sestava není rozvinuta předem** v bezprostřední blízkosti vodní překážky, ale musí být teprve zaujímana, a to nejprve po krátkém přesunu z hloubky, tj. **z výchozího prostoru** na čáru rozvinutí do praporečnických proudů (vzdálenost 10 až 25 km, pro některé útvary divize i více), který je však nutné organizovat jako **pochod**

s **předvídáním boje** s nepřítelem, a dále po postupném rozvinování až do bojové sestavy, tj. prakticky dalších 15 až 20 km přesunu.

Cílem přesunu z výchozího prostoru a rozvinování není jenom přechod z pochodové do bojové sestavy, ale současně i včasné splnění úkolu (tím dosáhnout současného úderu vševojskovými pluky prvního sledu) a v plné pohotovosti k násilnému přechodu a zteči (tím dosáhnout silného úderu, který zabezpečí prolomení nepřátelské obrany).

● **Důležitou úlohu** pro úspěšnou přípravu divize k násilnému přechodu a zteči nepřátelské obrany i pro jejich vedení mohou mít **vojska v dotyku**. Úkoly, které je zapotřebí plnit ve prospěch divize, jim stanoví velitel armády a budou sladěny na pracovní úrovni velitelů divizí.

V období přípravy násilného přechodu a útoku jimi mohou především být:

- získání doplňujících zpráv o vodní překážce i bránícím se nepříteli (velmi cenné budou osobní zkušenosti a poznatky funkcionářů těchto vojsk,
- úprava komunikací a pochodových os k úsekům násilného přechodu a k manévru podél vodní překážky,
- vyhledání skrytých míst pro požadované prostory (nasednutí, naložení na plavidlové přepravní prostředky, utěsnění tanků, soustředění přepravních prostředků apod.) a jejich úprava, maskování,
- udržení předmostí (pokud se je podařilo těmto vojskům získat),
- ochrana a obrana těch sil a prostředků, které si divize předsunula (a ještě předsune) z výchozího prostoru blíže k vodní překážce,
- osobní pomoc funkcionářů vojsk v dotyku při organizaci boje.

Ještě v době pobytu divize ve výchozím prostoru je vykonáváno (pokračuje) **letecké snímkování** vodní překážky a obrany nepřítele na protilehlém břehu k zjištění nových opatření a je **zesilováno pozorování**. K vojskům v dotyku s nepřítelem jsou vysílány průzkumné jednotky a do nepřátelského týlu vysazovány průzkumné skupiny. Těsně před zahájením násilného přechodu mohou jednotky v dotyku provést i **průzkum bojem**. V tom případě je nutné, aby byly útvary divize připraveny rozvinout úspěch jednotek, které tento průzkum prováděly.

Síly a prostředky **průzkumu** v pásmu plánovaného násilného přechodu a útoku po přesunu z hloubky se rozvíjejí tak, aby nepřítel neměl možnost předčasně zjistit přípravy k útoku. Proto jsou místa (stanoviště) rozvinování prostředků (orgánů) průzkumu útočící divize volena v prostorech rozmístění prostředků (orgánů) průzkumu vojsk v dotyku. Při jejich rozvinování v nových místech je nutné dbát na pečlivé maskování, dovedné využívání terénu a terénních předmětů.

Jednotky **rádiového a radiotechnického průzkumu** divize útočící po přesunu z hloubky se rozvíjejí v bojové sestavě jednotek v dotyku. Pečlivě přitom sladují úsilí rádiového a radiotechnického průzkumu a radioelektronického boje divize v dotyku a divize útočící z hloubky tak, aby zabezpečily spolehlivý průzkum nepřátel-

ských radioelektronických prostředků umístěných v pásmu násilného přechodu a útoku divize.

Hlavní úsilí dělostřeleckého průzkumu při přípravě násilného přechodu a útoku soustřeďujeme na vybrané směry přechodu a směr hlavního úderu divize k získávání průzkumových zpráv o objektech pro jaderné a palebné ničení nepřátelského uskupení v období palebného zabezpečení přesunu vojsk, palebné přípravy a palebné podpory násilného přechodu a zteče a ke zmaření možné nepřátelské protipřípravy.

Štáb RVD útočící divize slaďuje s dělostřeleckým štábem v dotyku působících vojsk čáry (postavení) rozvinutí svých jednotek dělostřeleckého průzkumu. V období přípravy násilného přechodu a útoku je velení jednotkám dělostřeleckého průzkumu divize zpravidla **centralizováno**.

Přesun z výchozího prostoru útvary divize **zahajují v určeném čase** nebo na signál velitele divize a je uskutečňován podle zpracovaného grafikonu (plánu).

Oddíl vojskových raket a dělostřelecké skupiny divize i pluků se pod ochranou vojsk v dotyku přesunují do prostoru bojového rozmístění a palebných postavení **předem**, aby byly připraveny k palebnému zabezpečení pluků (praporů) prvního sledu a ke zmaření možné protipřípravy, k vedení jaderných úderů a dělostřelecké přípravy násilného přechodu a zteče.

Pokud vojska v dotyku neobdržela úkol zabezpečit vedení přímé střelby v době násilného přechodu a zteče nebo se jen na tomto úkolu částečně podílejí, pak určené palebné prostředky, především **protitankové zálohy, ale i tanky** přibírané pro přímou střelbu, mohou být rovněž předsunuty. Svá palebná postavení zaujímají v noci zpravidla ihned, není-li to možné (zejména ve dne), pak během palebné přípravy násilného přechodu a zteče.

Rovněž **část baterií protiletadlového raketového pluku** divize lze předem přesunovat do palebných postavení k obraně přepravišť, předsunutých prvků bojové sestavy a zabezpečení násilného přechodu, jakož i hlavních sil divize při přesunu a rozvinování, zvláště v prostorech silničních uzlů, na přepravištích, v soutěškách a na dalších zranitelných místech na osách přesunu a při příchodu k vodní překážce.

Předčasně mohou zahájit také přesun **přepravní prostředky** pro první přepravní sledy, síly a prostředky **záchranné a vyprošťovací služby**, aby se mohly včas rozmístit v určených prostorech (stanovištích), připravit se (zamaskovat) a podle potřeby i nacvičit stanovené úkoly. Spolu s nimi mohou být vyslány i **hotovostní jednotky** k bezprostřední ochraně přívozových a mostových přepravišť, **říční strážé a pozorovací hlídky** k ochraně těchto přepravišť proti plovoucím minám a různým předmětům, **pohyblivé odřady zatarasovací** ke zřízení ženijních zátarasů k bezprostřední ochraně přepravišť proti pronikajícímu nepříteli.

Předsunovat se budou rovněž síly a prostředky **pořádkové služby**, a to jak k zabezpečení přesunu i rozvinování a k zavedení vojsk na určené úseky násilného přechodu, tak zejména k výkonu pořádkové služby na přepravištích.

S dostatečným předstihem mohou v celém zájmovém prostoru působit i **odřady k zabezpečení pohybu**, které se budou podílet na vytyčení a udržování cest k zajištění plynulého přesunu útvarů divize k diviznímu (plukovnímu) přepravišti, případně i na odstraňování následků po napadení nepřítelem, zřizování průchodů (přechodů) přes zavalené úseky cest, a **odtarasovací odřady** zesílené motostřeleckými jednotkami a tanky s buldozerovým a odminovacím zařízením.

Předpokládáme-li vést na pasívních směrech **demonstrační činnost**, pak bude rovněž výhodné, aby vyčleněné jednotky a prostředky byly včas připraveny k jejímu vedení a musí být proto i včas vyslány do zájmového prostoru.

Je nezbytné, aby velitel divize (pluku) pečlivě vážil, které palebné, přepravní, pořádkové a další prostředky předsunout a s jakým časovým předstihem. Nemůže vidět pouze svůj úkol, ale respektovat i množství sil a prostředků, které má v útočném pásmu rozmístěna divize v dotyku. Zabránit tak nadměrné koncentraci vojsk obou divizí a omezit možnosti nepřítele na zmaření připravovaného násilného přechodu na minimum.

Předsunuté velitelské stanoviště, z kterého velí velitel divize útvarům za přesunu k vodní překážce, musí být v určeném prostoru v pohotovosti nejméně jednu hodinu před zahájením palebného zabezpečení přesunu vojsk. Není-li toto období plánováno, pak jednu až dvě hodiny před zahájením palebné přípravy násilného přechodu a zteče. Do této doby je zapotřebí, aby také velitel divize zaujal toto stanoviště.

Pluky prvního sledu, bez sil a prostředků, které byly již předsunuty k vodní překážce, se přesunují z výchozího prostoru, uskupené do praporečních proudů se začleněnými posilovými prostředky obvykle po jedné ose. Za přibližování k vodní překážce se na stanovených čarách postupně rozvinují do předbojové a bojové sestavy pro násilný přechod a zteč.

Čelní prapory těchto pluků (první přepravní sledy) maximální možnou rychlostí dosahují stanovené výchozí čáry k přepravě, která by v tomto případě neměla přesáhnout 1 km od vodní překážky (domnívám se, že spíše by měla být vybrána co nejbližší vodě) a **v celé divizi současně** zahajují násilný přechod.

Přesun tanků ovlivní způsob jejich přepravy přes vodní překážku. **Na brodných řekách** budou plnit úkol zpravidla společně s motostřeleckými prapory, kterým jsou přidělovány, a proto mohou postupovat i v jejich pochodových proudech, případně spolu s nimi překonávají řeku na vyčleněném přepravišti a na protilehlém břehu útočí na samostatném směru.

Pokud však jejich přeprava bude vyžadovat **předběžnou přípravu** (např. pro jízdu pod vodou), pak ji nemohou zahájit dříve než po splnění předepsaných úkonů v prostorech utěsnění tanků, které pro tanky T-72 mohou být určeny blíže vodní překážce než stanoví norma pro přechod z chodu (tj. blíže než 5 až 6 km). Tankové prapory vybavené tanky T-54, 55 vykonají tuto úpravu ve dvou etapách.

1. etapa může být ve vzdálenosti 3 až 6 km před řekou, ale 2. etapa co nejbližší k vodní překážce, aby nedošlo k havárii motoru tanku. Do zahájení přepravy (tj. prakticky do dosažení pohotovosti podvodního přepraviště) podporují tanky boj motostřeleckých praporů přímou střelbou z vlastního břehu. Po dosažení druhého břehu se přesunují na určené směry a spolu s motostřeleckými prapory plní stanovené bojové úkoly.

Bezprostředně před přesunem z výchozího prostoru nebo v jeho průběhu vyčleněné prostředky zahajují **palebné zabezpečení přesunu vojsk** (první období palebného ničení nepřítele). Jeho cílem je především znemožnit působení nepřítele proti přibližujícím se vojskům. K narušení přesunu může nepřítel použít zejména systémů salvové palby s kazetovými hlavicemi s různými typy submunice (PT munice k ničení tanků a obrněných vozidel shora, minování na dálku, zamoření terénu apod.), samonaváděcích raket s hlavicemi o velké plošné účinnosti, různých typů granátů a pum s koncovým navedením, bitevních vrtulníků a dalších prostředků. Přesnost, dálkový dosah a účinnost těchto prostředků, pokud nebudou efektivně ničeny a umlčovány, mohou vážně narušit či dokonce zmařit přesun, rozvinování a zasažení divize. Mimo nich může nepřítel narušovat přesun divize i svými radioelektronickými prostředky, kterými je schopen účinně rušit velení útvarů divize.

Jestliže zjistíme, že nepřítel **připravuje protipřípravu**, upřesní velitel divize podle pokynů nadřízeného úkoly prostředkům palebného ničení a k jejímu zmaření budou vedeny plánované palebné údery raketového vojska, letectva a dělostřelectva.

Vojska v dotyku mohou během přesunu a rozvinování hlavních sil divize v jejich zájmu plnit tyto úkoly:

- pokračovat v intenzivním získávání zpráv o vodní překážce i nepříteli v obraně,
- chránit (bránit) přepraviště do příchodu hlavních sil divize proti plovoucím minám, diverzní činnosti nepřítele, úderům ze vzduchu, jeho pozemním silám, které pronikly do hloubky apod.,
- bránit ve zranitelných prostorech přesunujících se proudy proti pronikání a bojové činnosti diverzní průzkumných jednotek, výsadbkům a aeromobilní činnosti nepřítele,
- podílet se na pořádkové a průvodcovské službě,
- vytyčovat objížďky zatarasených a zamořených prostorů,
- posílit obranu hlavních sil divize proti vzdušnému nepříteli,
- zřídít průchody ve vlastních zátarasech a případně i na vodní překážce,
- vést průzkum bojem,
- podílet se na zdravotnickém zabezpečení útvarů divize rozvinutím pomocných obvazišť na vlastním břehu.

Za zvlášť důležitý úkol vojsk v dotyku je nutné považovat účast jeho dělostřelectva při střelbě ze zakrytých palebných postavení a prostředků pro přímou střelbu v 1. a 2. období palebného ničení nepřítele.

Výraznou pomocí útočící divize bude i **příprava klamných přepravišť** a klamná činnost na nich, jakož i podíl na utajení skutečných přepravišť.

Přesun a rozvinování řídí osobně velitel divize a při jejich narušení musí okamžitě přijmout odpovídající opatření. Pokud je předvídal již při organizaci boje (při součinnosti), pak je jenom upřesní.

K boji se vzdušnými výsadky, diverzně průzkumnými skupinami, vojsky vedoucími aeromobilní činnost, případně s bojovými skupinami, které **pronikly na náš břeh**, je nutné, aby byly připraveny všechny přesunující se útvary, především v období rozvinování nebo ve zranitelných místech na pochodových osách. Kromě toho plní tento úkol průzkumné jednotky, pochodové zajištění, bojové vrtulníky, jakož i jednotky předem vyslané z těchto důvodů do nejvíce ohrožených prostorů. Ke zničení velkých vzdušných výsadků jsou přibírány v první řadě útvary a jednotky, které se nacházejí nejbližší k prostoru jejich vysazení.

K boji se **vzdušným nepřítelem** jsou připraveny nejen prostředky PVO začleněné do pochodových proudů nebo předsunuté do pásma pochodu a k vodní překážce, ale i zvlášť vyčleněné hotovostní síly v jednotlivých proudech k vedení palby z ručních (lafetových) zbraní především proti nízko letícím cílům. Proudů přitom pokračují v pohybu, aby dosáhly stanovených čar včas.

Jestliže nepřítel v průběhu přibližování divize k vodní překážce **zaminuje na dálku** některé úseky pochodových os, pak útvary tyto překážky buď objíždějí nebo je překonávají vytvořenými průchody. Tankové jednotky si zpravidla vytvářejí průchody samy pomocí tanků vybavených odminovacím zařízením. Pro ostatní druhy vojsk vytvářejí průchody odtarasovací odřady nebo skupiny a odřady k zabezpečení pohybu.

Pokud nepřítel vytvořil na osách přesunu (čarách rozvinování) k vodní překážce **prostory zamoření a zatarasení**, budou je hlavní síly buď obcházet nebo překonávat na směrech s nejnižší úrovní radiace. Zamořené prostory vojska překonávají maximální rychlostí, k ražení průchodů využívají především trhaviny a odminovače, případně tanky s přívěsným zařízením.

V případě, že se nepodaří vyvést **hlavní síly současně** na výchozí čáru k přepravě, pak musí velitel divize podle konkrétní situace rozhodnout, zda zahájit násilný přechod či čekat na příchod opožděných (nových) útvarů a jednotek.

Při útoku, ve kterém jsou používány **jaderné zbraně**, budou obvykle pluky útočit **postupně** tak, jak se jim podaří rozvinout. Aniž by očekávaly příchod všech svých sil, využívají výsledků jaderných úderů a palebného ničení nepřitele, přecházejí k násilnému přechodu i ke zteči a rozvíjejí rozhodně útok s cílem dokončit zničení nepřitele, který je rozhodujícím způsobem oslaben jadernými údery. Pokud se však naskytá možnost zasadit většinu sil, pak je třeba této možnosti využít a zabezpečit současnou zteč.

Při útoku za použití **pouze konvenčních zbraní** bude nutné usilovat především o **vedení současně zteče** hlavních sil, protože samostatná zteč praporů a někdy

i pluků by mohla mít opačný výsledek – nepřítel, který má v tomto případě větší naději na zachování bojeschopnosti, by mohl naše hlavní síly ničit po částech.

Opožděný příchod na některém směru vznikne především tam, kde došlo k vyřazení části divize (pluku) ať již údery vysoce přesných zbraní, či vzdušného nepřitele. Velitel divize musí přijmout opatření k převzetí bojového úkolu plukem druhého sledu nebo vševojskovou zálohou, případně organizovat z bojeschopných sil, které z pluku po nepřátelských úderech zbyly, **smíšený odřad**. Důvody opožděného východu na výchozí čáru k přepravě mohou být i jiného charakteru, např. k ničení silného vzdušného výsadku bylo nutné použít jeden z pluků určených do prvního sledu apod.

Jestliže se násilný přechod vodní překážky **na některém směru nezdařil** nebo nebylo dosaženo předpokládaného úspěchu, je potřebné uskutečnit manévr plukem (prapory) na jiný úsek a pokračovat v násilném přechodu. Na dřívějším úseku může být nechána menší část jednotek, aby poutala nepřítele a odváděla jeho pozornost od nově zvoleného směru, na který bylo přesunuto hlavní úsilí.

Provede-li nepřítel v době násilného přechodu **jaderné, chemické či jiné údery** na vojska divize, organizují velitelé všech stupňů neprodleně odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti. Při plnění tohoto úkolu v době násilného přechodu organizuje velitel divize, kromě obvyklých opatření, **záchranné práce na vodě**. Jsou vyčleňovány přepravní prostředky pro evakuaci osob, je organizována obnova poškozených (vyřazených) přepravišť a deaktivace přepravních prostředků.

Použití jaderných zbraní nepřítelem může **podstatně narušit a ovlivnit činnost vojsk** při násilném přechodu, zejména svými účinky na živou sílu, radioaktivním zamořením terénu, ovzduší a vody. Po jejich použití dochází k rozsáhlým požárům a závalům v sídlištích na březích vodního toku a v prostorech soustředění. Při pozemním a podzemním výbuchu (po použití jaderných min) i ke vzniku těžko překonatelného kráteru a k radioaktivnímu zamoření.

Za použití **vlastních ZHN** k ničení některých stálých objektů na vodní překážce a nepřátelské obrany v hloubce je nutné respektovat potřebné **bezpečnostní opatření**, tomu podřídit i volbu a způsob zasazení toho kterého prostředku ničení a druhu ZHN.

Využití vojsk v dotyku ve prospěch útočící divize v průběhu násilného přechodu a zteče může spočívat v tom, že tato vojska pokračují v předcházející činnosti, zejména v demonstrační, pořádkové službě a obraně důležitých prostorů, PVO ve prospěch druhých sledů, záloh a týlu, poskytování zdravotnické pomoci těmto prvkům bojové sestavy či v plnění dalších úkolů.

Je-li předpokládána v určeném úseku násilného přechodu vodního toku **přeprava další divize**, je její velitel povinen dostavit se na stanoviště správce úseku násilného přechodu. Je výhodné, zúčastní-li se přejímání přepravišť v pásmu přesunu přes vodní tok příslušník štábu armády a spolu s velitelem přesunujícího se svazku i správci pochodových os.

Jednotky v dotyku mohou dostat za úkol obsadit důležité úseky terénu a přehradit cesty vedoucí k přepravištím tak, aby do přechodu nové divize zabránily nepřátelským výsádkům (diverzní průzkumným skupinám) znovu se přepraviště zmocnit nebo je alespoň poškodit.

Na ukončení série článků k zásadám, organizaci a uskutečnění násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky chci znovu zdůraznit, že potřebám soudobého vševojskového boje vedeného do velké hloubky a ve vysokém tempu **odpovídá především nášmy přechod z chodu přes vodní překážky z hloubky**, který zabezpečuje nepřetržitou činnost, nepřetržitost útoku, menší zranitelnost divize a rychlý průlom do hloubky rozmístění nepřítele. Splnit tento úkol umožňuje vybavení útvarů divize moderními přepravními prostředky. Zvýšily se také možnosti vojsk v palebném ničení nepřítele na přístupech k vodní překážce a na protilehlém břehu. Vojenské letectvo umožňuje použít vzdušných výsádek k obsazení přepravišť a vhodných úseků pro násilný přechod.

Je nezbytné současně připomenout, že realizace násilného přechodu z chodu se stává také **stále složitějším úkolem**. Vždyť vojska pravděpodobného nepřítele jsou vybavena vysoce přesnými zbraňovými systémy, výkonnějším dělostřelectvem, tanky a bojovými vozidly, moderními protitankovými a dalšími palebnými prostředky, vysoce produktivní ženíjnou a jinými technikou aj. To jim umožňuje rychle budovat obranu na vodní překážce a efektivně ničit útočníka na přístupech a při jejím překonávání.

Je tedy zřejmé, že **organizace násilného přechodu z chodu patří k nejsložitějším úkolům**, které budou velitel a štáb v průběhu útoku divize řešit. Avšak i přes pečlivost jeho organizace jak při přípravě útoku, tak v průběhu přibližování k vodní překážce, je možné připustit, že se přechod z chodu nezdaří. Je sice povinností velitelů divize, předsunutého odřadu či pluků prvního sledu ihned přistoupit k jeho opakování. Ovšem přitom nezbývá než přistoupit **k přípravě násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil divize u vodní překážky**.

Tento postup je tudíž **vynuceným způsobem boje**, ve kterém čas pracuje především pro obránce vodní překážky. Proto čím dříve se divizi podaří splnit potřebné kvalitativní změny a znovu zahájit útok, tím bude stát úspěšný přechod **méně úsilí a obětí**. Tento objektivní požadavek – zahájit násilný přechod sice **po zkrácení, ale kvalitně provedené přípravě – mohou splnit pouze dobře připravení velitelé a jejich štáby, jakož i vojska**, vycvičená k této náročné činnosti.

Zdalo by se tedy, že jednodušší na přípravu, přitom s větší nadějí na úspěch, bude přechod vojsk přes vodní překážku **po přeskupení a vystřídání z obrany**, v průběhu které divize úspěšně odrážela útoky nepřítele a nedovolila mu, aby se

zmocnil našeho břehu, protože totiž přímo nabízí **zahájit jej až po všestranné přípravě**. Jinými slovy – umožňuje vymanit velitele, štáby a vojska z časového tlaku, vytváří podmínky, aby mohli násilný přechod spolu s útokem dokonale připravit. Ovšem dosáhnout přitom překvapivého zahájení útoku, jako jednoho z rozhodujících faktorů úspěchu, vyžaduje vynaložit oproti zkrácené přípravě daleko vyšší úsilí štábů i vojsk na utajení a **maskování** všech těchto příprav. A to prakticky znovu dělá i tuto přípravu násilného přechodu i jeho provedení velmi složitými.

Těmito články jsem proto sledoval uceleně ukázat na zvláštnosti, vytvářející především ony složitosti násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky, vyjádřit i některé přístupy k jejich řešení a tím pomoci velitelům a štábům prohloubit znalosti této – zatím poměrně málo – řešené problematiky.

Redakce žádá čtenáře, aby se k této složité problematice vyjádřili, a tak přispěli k jejímu hlubšímu rozpracování a pochopení.

UPLATŇOVÁNÍ POŽADAVKŮ, PRINCIPŮ A METOD ŘÍZENÍ BOJOVÉ A POLITICKÉ PŘÍPRAVY

Na základě současného stavu u vojsk ministr národní obrany stanovil soustředit hlavní úsilí u útvarů na řešení problémů, kde se koncentrují všechny články denního života, a to především na výrazné zvýšení intenzity bojové přípravy. Bránit tak dalšímu šíření tendencí, že dobrého hodnocení je dosahováno nárazově, s enormním vypětím sil, a není stabilním stavem, který by byl zárukou trvalého zlepšení.

Praxe velmi často potvrzuje, že ke zlepšení stavu nestačí vydat potřebný rozkaz, nařízení či směrnici, když vzápětí nenásleduje pochopení jejich smyslu a významu a nejsou dále důsledně realizovány. Je zcela objektivní pravdou, že jak se u útvaru cvičí, takový útvar je.

V základních dokumentech na výcvikový rok je zdůrazňováno, že jedním z nejzávažnějších **nedostatků je slabá úroveň každodenního výcviku** v posádkách, a často i v polních podmínkách. Myslím, že hlavní příčinou je nedokonalá příprava velitelů na zaměstnání, nedostatečné plánování, využití času na výcvik, jeho nižší materiální zabezpečení a chyby v metodice velitelské činnosti velitelů.

Stěžejním cílem plánování, tj. jedné z hlavních funkcí řízení, bojové a politické přípravy (BPP), je vytvoření reálných podmínek pro vysoce organizovanou a sladěnou činnost velitelských, politických orgánů, vojsk, stranických, svazáckých a odborových organizací při plnění úkolů výcvikového roku.

Uskutečňování takového cíle vyžaduje pevnou strukturu požadavků, principů, metod a metodických postupů uplatňovaných v systému řízení BPP.

Za základní požadavky na plánování bojové a politické přípravy je možné považovat:

- soulad organizačních činností s funkčními povinnostmi orgánů řízení,
- řešení úkolů v dialektické jednotě organizačního a materiálně technického zabezpečení,

- všestranné zajištění plánovaných opatření a jejich sladěnost,
- sledování reálnosti plánů, vytváření kádrových a časových rezerv a organizačně materiálních předpokladů pro splnění hlavních úkolů,
- cílevědomé prosazování obsahového a časového vymezení úkolů s určením konkrétní odpovědnosti za jejich přípravu, všestranné zabezpečení a splnění,
- dovedné uplatňování metod řízení v práci velitele a štábu ke kvalitnímu splnění úkolů,
- používání výpočetní techniky k dosažení vysoké efektivity v práci orgánů řízení v procesech plánování.

Při plnění těchto požadavků se jeví zcela objektivní potřeba respektovat i obsah požadavků na velení vojskům, tj. pevnost, nepřetržitost, utajení a operativnost.

Principy řízení rozumíme základní pravidla formování a fungování systému řízení, která jsou objektivně zdůvodněná, obecně platná a relativně stálá. Vyjadřují požadavky, které předkládají na řízení zákony „fungování“ a vývoje řídicího objektu a zákonitosti řízení.

Principy představují obecná pravidla řídicí činnosti, která konkretizují zákonitosti řízení ČSLA. Jejich tvůrčí realizace bezprostředně ovlivňuje účinnost řízení. **V podstatě principy řízení tvoří vzájemně spojenou soustavu, kde nelze jeden princip považovat za důležitější než druhý.** Z hlediska historického vývoje vojenství může jeden princip nabývat vyšší váhy, není to však přitom trvalý stav.

Konkrétní principy daného tematického zaměření jsou např. uplatňovány v práci velitelů i štábů: v procesech předvídání, ve velení vojskům, při rozhodování a také při plánování v procesech řízení BPP.

Principy plánování bojové a politické přípravy chápeme jako základní ustanovení, kterým se musí řídit velitel, náčelník, řídicí pracovník štábu ve své praktické velitelsko-štabní činnosti. **Za hlavní principy BPP** proto můžeme pokládat:

- všestrannost přípravy plánování,
- rovnoměrnost a metodické posloupnosti úkolů,
- diferenciaci a konkretizaci plánovaných činností,
- původnost tvůrčích řešení obsahů plánů.

Ve velitelsko-štabní činnosti v procesech plánování BPP vystupují do popředí i hlavní principy vědecké organizace řídicí práce: stranickost, vědeckost, jednota odborného a politického řízení, nedílná velitelská pravomoc.

Uplatňování všech principů by z hlediska přípravy velitelů, štábů i vojsk k boji mělo směřovat vždy k **principům velení vojskům**. To proto, že tato činnost je výsoce tvůrčí. Zahrnuje principy: nedílné velitelské pravomoci, centralizace velení (poskytující podřízeným možnost iniciativně postupovat při volbě způsobů plnění úkolů), schopnosti dovedně hodnotit situaci, vyvozovat správné závěry a předvídat průběh událostí, znalosti podřízených, jejich morálních a bojových kvalit, umění opírat se o podřízené velitele, vysoké organizovanosti, operativnosti a tvořivosti

v práci velitele a štábu, pevnosti a vytrvalosti při uvádění přijatých rozhodnutí a plánů do života, osobní odpovědnosti velitelů (náčelníků) za přijatá rozhodnutí podřízených útvarů a jednotek a za výsledky splněných úkolů.

Metody řízení bojové a politické přípravy

Na rozdíl od zákonitostí i principů, které je zapotřebí při řízení respektovat ve všech základních souvislostech, platí u **metod řízení bojové a politické přípravy**, že vyžadují volbu nejvhodnějších z nich, nebo kombinaci několika podle charakteru řízených činností, jejich vývojové etapy a dalších konkrétních podmínek.

Metodu řízení bojové a politické přípravy chápeme jako možný způsob, postup realizace řídicí činnosti. V podstatě každá správná, dovedně uplatňovaná metoda řízení sjednocuje teorii, metodu a logiku při řešení problémů přípravy štábů i vojsk. Proto význam výběru správných metod spočívá především v tom, že výrazně působí na orgány řízení jako rozhodujícího faktoru všech velitelsko-štabních činností, významně ovlivňují efektivnost těchto činností, tj. výsledků dosahovaných v procesech řízení BPP. Přímou také **působí na racionalizaci práce velitelů**, jejich zástupců, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk i služeb a pracovníků vševojskového štábu.

Metody řízení bojové a politické přípravy je možné členit z hlediska:

- míry obecnosti, která rozděluje metody na obecně používané ve všech oborech, speciálně pro jejich některé skupiny a pro samotné řízení BPP,
- směru působení, kdy jde o metody přímé (přímé stanovení) a nepřímé (využívá iniciativy, rozvíjení aktivity a tvůrčí činnosti podřízených),
- stupně řízení, kdy rozlišujeme metody celoarmádního, svazkového (útvarového) a vnitroútvarového řízení,
- objektů metody, která respektuje zvláštnosti řízení svazků nebo útvarů,
- motivačních faktorů, jež rozlišují metody direktivní, přesvědčovací nebo takové, na kterých se podílí tvůrčí zainteresovanost všech zástupců velitele, náčelníků,
- stupně formalizace mezi slovně logické nebo matematické.

Metody řízení v souladu s těmito hledisky se mohou dále **dělit na**: metody přímého působení a realizační metody procesů řízení BPP.

Do **první skupiny** mohou být řazeny metody: morálního, právního a organizačního působení (stanovení posloupnosti pořadí plnění úkolů – prací z hlediska časového rozpočtu a metodiky práce velitele a štábu divize, pluku) při upřesňování práce velitele a štábu divize, pluku) při upřesňování (plánování) úkolů bojové a politické přípravy.

Druhá skupina (realizační metody procesu řízení), která je těsně spojena s poznávací činností velitele i štábu divize (pluku), může zahrnovat metody:

- sběru, zobecnění a analýzy informací (termínované a netermínované informa-

ce, jejich oběžníkový sběr, konkrétní srovnání, rozřídění, klasifikace, rozdělení podle druhů a termínů získání),

- ujasnění úkolu a hodnocení,
- přijetí a vyhlášení zámyslu řešení problémů v procesech řízení,
- přijetí informačních zpráv a návrhů,
- přijetí rozhodnutí (dialektické, intuitivně logické, statistické, modelové apod.),
- organizace přípravy řídicích procesů nebo jejich průběhu v BPP,
- uskutečňování porad,
- doručování úkolů podřízeným (písemně, ústně, předběžným nařízením, směrnicí, rozkazem),
- organizace všestranného zabezpečení BPP,
- organizace součinnostních porad (metoda pokynů nebo odpovědí podřízených na dotazy) v místnosti řízení,
- organizace a řízení BPP příslušníky skupin.

Metody řízení jsou rozpracovávány v konkrétních podmínkách organizace přípravy nebo průběhu řídicích procesů a jsou do značné míry limitovány uměním, dovedností, úrovní připravenosti, bojovou a vojenskou zkušeností orgánů řízení. Uplatňování metod řízení není univerzální, nejsou dány jednou provždy, ale dialekticky jsou upravovány v souladu se změnami charakteru řízení a nově vznikajících požadavků.

Metody plánování bojové a politické přípravy

Pod pojmem metoda v práci velitele a štábu **spatřujeme stanovený pořádek, uplatňovaná pravidla práce** velitelů a náčelníků i příslušníků štábů při řízení konkrétních úkolů při přípravě nebo v průběhu pracovních procesů.

Mezi metody plánování BPP může být řazena: **postupná metoda plánování**, při níž vždy nadřízený stupeň řízení ukončí plánovací činnost a doručí úplnou plánovací dokumentaci podřízenému stupni řízení, který na základě jejího obsahu zahájí vlastní činnost, **souběžná metoda plánování**, při které výchozím plánovacím materiálem je ještě neúplný plán nadřízeného, tj. předběžná směrnice; úplný plán obdrží podřízený stupeň v době dokončování vlastní plánovací dokumentace k porovnání a upřesnění některých již zpracovaných údajů, **smíšená metoda plánování**, která využívá výhod obou předchozích metod řízení bojové a politické přípravy.

Uplatnění metod je pružné a vychází obvykle ze stavu sladění vytvořeného systému řízení daného velitelského stupně.

Zvláštní a vysoce odpovědné místo v práci orgánů řízení mají **metody velitelsko-štábní činnosti**, uplatňované při řízení bojové a politické přípravy. Jsou to především metody: porovnávání úkolů na základě směrnic velitele pro přípravu štábů a vojsk s upřesněnými úkoly nadřízeného velitele a ujasnění způsobu jejich splnění,

přípravy vyhodnocení stavu splnění úkolů a skutečně dosaženého stavu BPP, přípravy a uskutečnění porad velitele se zástupci k upřesnění plánů, přípravy a provedení součinnostní rady náčelníka štábu se zástupci velitele, veliteli druhů vojsk a náčelníky speciálních vojsk i služeb k zabezpečení realizace rozhodujících opatření štábu, přípravy a řízení shromáždění velitele s veliteli a zástupci velitelů pro politické věci podřízených útvarů k vyhodnocení splnění úkolů, stanovení hlavních úkolů na další měsíc, objasnění přístupů a vydání konkrétních opatření k plnění, zpracování plánu hlavních úkolů a základních opatření štábu a plánů práce skupin i oddělení na měsíc, zpracování a schvalování osobních plánů funkcionářů štábu nadřízeným.

Řízení bojové a politické přípravy je nepřetržitým procesem přípravy štábů i vojsk. Plnění úkolů, které stanovuje metodika práce velitele i štábu pro upřesňování úkolů BPP na měsíc, vyžaduje **specifické metodické postupy a osobité metody orgánů řízení ve velitelsko-štabní činnosti.**

Všechny metodické postupy řízení v jednotlivých procesech jsou „hranicemi“, v jejichž rozmezí orgány řízení předvídají, plánují a programují nadcházející činnost štábů i vojsk.

Metody řízení BPP jsou reprezentovány v konkrétních podmínkách a metodických postupech během poznávací činnosti orgánů řízení. Do jisté míry jsou limitovány jejich uměním, úrovní připravenosti a zkušeností z organizace a řízení bojové a politické přípravy. Nejsou neměnné a nejsou dány jednou provždy, ale dialekticky se mění se změnami kvality procesů řízení štábů a vojsk.

V obsahu metodických postupů jsou zcela objektivně respektovány požadavky i principy řízení BPP. Tyto postupy tak vytvářejí základní podmínky a předpoklady pro tvůrčí aplikaci principů i metod řízení do duševní velitelsko-štabní práce velitele, zástupců velitele, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb při uplatňování aktivního vlivu na práci systému řízení. Za základní metodické postupy lze považovat ty, které vyžadují pracovní činnost orgánů řízení BPP obsažené v metodice práce.

Metodické postupy řízení bojové a politické přípravy využívají i norem vyvozených z působících podmínek a charakteru soudobého boje nebo norem stanovených předpisy, směrnicemi a výcvikovými rozkazy. Některé vycházejí i z rozborů cvičení, bojových ostrých střelb apod. Cílevědomé využívání těchto norem při plánování BPP vede k efektivnímu a soustředěnému řešení jednotlivých problémů v pracovních činnostech spojených s řízením procesů přípravy štábů a vojsk.

Metodické postupy v těchto procesech řízení mají nezastupitelnou úlohu. Jsou jednotou teorie a praxe. To proto, že metodické postupy vojenskopraktického řízení zabezpečují realizaci stanovených požadavků. Vytvářejí optimální podmínky pro pružné prosazování obsahu principů řízení BPP v konkrétní pracovní činnosti velitelů a štábů. Působí tak na dovedné i tvůrčí uplatňování metod řízení, jejich

naplňování požadovanými údaji a informacemi. Napomáhají konkrétnímu uplatňování řídicího a organizačního vlivu orgánů řízení na racionalizaci práce.

Plánování bojové a politické přípravy klade na orgány řízení vysoké nároky. Jeden z hlavních **metodických postupů uplatňovaný při plánování proto vyžaduje**, aby řídicí orgány k plánování BPP přistupovaly po všestranné přípravě procesů a s dokonalou znalostí zásad, norem, limitů a především současného stavu i soudobých požadavků na plnění úkolů včetně jejich zabezpečení.

Cílevědomé uplatňování metodického postupu, jeho tvůrčí naplňování předpokládá, aby základní opatření ke splnění hlavních úkolů byla **rovnoměrně rozložena** do celého výcvikového roku za současného vytváření optimálních podmínek pro organizaci a provádění výcviku v **metodické poslušnosti**.

Úspěšné plnění metodického postupu vyžaduje široké znalosti problematiky, umění předvídat a tvůrčí přístupy k řešeným problémům přípravy vojsk.

Řízení bojové a politické přípravy je procesem realizace stanovených cílů a současně i procesem jejich tvorby. Proto lidský činitel v řízení vyžaduje dále respektovat individuální zvláštnosti pracovníků ve štábu, utvářené v pracovním kolektivu a konkrétní pracovní činnosti.

Požadavek diferenciace mezi pracovníky (orgány řízení) souvisí nejen bezprostředně s kádrovou prací a s kontrolou, ale projevuje se v každodenní řídicí práci – který úkol je nejlepší pro kterého pracovníka, jakou pozornost věnovat jednotlivým pracovníkům (podrobnější pokyny, výklad, pomoc, větší a častější kontrola u nesamostatných a nezkušených, větší samostatnost a iniciativa i sebekontrola u pracovníků s vyšší kvalifikací a zkušenostmi, zásada vést od jednoduššího úkolu ke složitějšímu apod.).

Proto i metodický postup uplatňovaný při řízení podřízených a všech orgánů řízení vyžaduje respektovat řadu požadavků. Jde především o plnění funkčních povinností, jejich rozpracování do plánovacích dokumentů, osobní odpovědnost za plánování, objasnění, prosazení a kvalitní splnění úkolů, systematický osobní styk s podřízenými, při stanovení a objasňování úkolů, při jejich organizačním a materiálním zabezpečování a poskytování pomoci podřízeným.

Tvorba podmínek pro práci úzce souvisí s hodnocením a promyšlením možností jak zlepšit pracovní podmínky z hlediska organizace práce, pracovního prostředí a efektivního plnění úkolů.

Metodický postup uplatňovaný při organizaci všestranného zabezpečování úkolů bojové a politické přípravy proto vyžaduje od orgánů řízení hlavní pozornost věnovat kvalitnímu zabezpečení plánovaných opatření včetně vzájemné sladění. Tím prakticky zabezpečit vysokou kvalitu splnění stanovených cílů, účinnost vlivu příslušných orgánů na řízení velitelsko-štábní pracovníky při organizování denního režimu vojsk a štábů.

Plánování představuje proces, v jehož průběhu je předem promyšlena budoucí činnost a současně jsou zajišťovány předpoklady její praktické realizace.

V plánování se propojují zejména odpovědi na otázky co, kdo, jak, kdy a s jakým materiálně technickým zabezpečením má uskutečnit. Plánování BPP je proto výchozím momentem při každé vojenské organizované činnosti včetně plánování vlastní činnosti orgánů řízení a vojsk.

Význam plánování se nesmírně zvyšuje s růstem komplexnosti, šíře i složitosti úkolů. Zvláštní důležitost má **vnitřní plánování ve štábech**.

Metodický postup při vnitřním plánování ve štábech vyžaduje věnovat zvýšenou pozornost především reálnosti plánů, utváření rezerv a předpokladů pro efektivní plnění úkolů. To současně podmiňuje mít potřebnou kádrovou a časovou zálohu spolu s organizačními, materiálními rezervami a dispozice pro cílevědomé plnění hlavních úkolů i základních opatření v procesu BPP.

Zkušenosti z řízení bojové a politické přípravy potvrzují, že kvalitní plánování je základem úspěšného řízení. Jednotlivými prvky procesu plánování jsou zejména: předvídaní očekávaného průběhu plnění úkolů v nadcházejícím měsíci nebo výcvikovém období na základě důkladné znalosti údajů o stavu řízených oblastí přípravy štábů i vojsk, vnějších podmínek a dosahovaných výsledků, stanovení cílů a prostředků, které zásadně předurčují činnost řídících a řízených orgánů, určení obecných pravidel, která postihují běžnou činnost v opakujících se situacích, vypracování konkrétně specifikovaných pracovních postupů velitelsko-štábních činností, jež zajišťují plnění stanovených cílů na jednotlivých pracovištích štábu (skupin, oddělení), vypracování časového rozpočtu (postupu) pro uskutečňování jednotlivých plánovacích (organizačních) prací.

Metodický postup vymezování úkolů BPP úzce souvisí s procesem cílevědomého plánování. Proto vyžaduje: obsahové, metodicky správné a časové vymezení úkolů, stanovení konkrétní odpovědnosti za přípravu splnění úkolů i jejich všestranné zabezpečení, při upřesňování úkolů podřízeným přihlížet k termínově určeným úkolům, které vyplývají z výcvikových dokumentů podřízených.

Prostředky racionalizace informačních toků v procesech řízení nabývají zcela objektivně na důležitosti. **V racionalizaci jde především o hospodárné využití vysoce výkonné výpočetní techniky**, které vychází v současné době především ze zavádění mikropočítačů POTAS.

Tato výpočetní technika vyžaduje přípravu dalších kvalifikovaných štábních pracovníků a zpracovávání příslušných programů. V současné době jde především o **zajištění**: dodávky počítačů včetně programových prostředků, instalaci počítačů spolu s technickou péčí na místnostech řízení, projektové práce při výstavbě výpočetních míst svazků, výchovu kádrů a růst kvalifikace velitelsko-štábních pracovníků v praxi, informace o výpočetní technice jako syntézy strojního vybavení, matematických metod, organizace výpočetních míst a pracovních postupů zpracovávání informací.

Mám za to, že na místnostech řízení by měly být využívány i prostředky organizační techniky: dokladové techniky (psací, rozmnožovací a reprodukční stroje, dik-

tovací přístroje apod.), evidenční techniky (formuláře, listovnice, dokládací zařízení a pomůcky, pořadače, propisovací desky, plánovací tabule apod.), spojovací techniky (telefonní spoje, dispečerské zařízení, zařízení pro přenos údajů, rozhlasová a televizní zařízení), signalizační techniky (světelné, akustické, volací a hledací zařízení, světelné a zvukové signální zařízení, elektrické hodiny, soustavy dálkového měření a ovládání), pro dopravu písemností.

Metodické postupy uplatňující v procesech řízení bojové a politické přípravy výpočetní techniku a další prostředky v podstatě vyžadují pro plánování, zpracovávání plánovacích dokumentů sledování a vyhodnocování plnění plánů využívat organickou výpočetní techniku, dosažení časově zkráceného a zefektivněného plánovacího procesu i vyšší produktivnosti práce při využívání výzbroje nebo techniky, materiální základny a lidských zdrojů, propojení prostředků výpočetní techniky mezi velitelskými stupni k praktickému využívání informačního systému v plánovacím procesu.

Požadavky na plánování prostupují řídicí a organizačskou prací orgánů řízení a jsou základním předpokladem pro úspěšné plnění úkolů. Obsahem působí na styl práce orgánů řízení a na kvalitu velitelsko-štábních prací. Tvoří tak základ pro efektivní uplatňování principů, metod a metodických postupů v procesech řízení bojové a politické přípravy.

VLIV ZAVEDENÍ PASUV NA OCHRANU A OBRANU MÍST VELENÍ

Použití komplexu PASUV zvyšuje nepřetržitost, operativnost, rychlost a skrytost (utajení) velení. Zavedením prostředků automatizovaného velení vojskům v boji na taktickém stupni dochází k určitým změnám v organizaci ochrany a obrany míst velení (MV) vybavených těmito prostředky.

Na stupni pluku vozidla PASUV vzhledově téměř odpovídají BVP, a tak splňují požadavek této shodnosti s technikou, kterou jsou vybaveny bojové jednotky včetně průchodivosti a možnosti plavby. Zabezpečují potřebné pracovní podmínky uvnitř vozidla. Je zajištěna činnost osádek prostředků PASUV v klimatizovaných prostorech i v podmínkách zamoření terénu po jaderných a chemických úderech. Vozidla jsou vybavena přístroji radiačního a chemického průzkumu, filtračním ventilačním zařízením, tepelnou ventilační jednotkou k ohřevu vzduchu a větrání, zadýmovacím zařízením, skýtají ochranu proti účinkům úderů letectva, paleb dělostřelectva a ručních zbraní i proti účinkům ZHN.

Na stupni divize jsou vozidla PASUV na bázi lehkého pásového plovoucího obrněného transportéru typu MT-LBu a jsou vybavena obdobně jako vozidla u pluku a zabezpečují osobám pracujícím uvnitř stejnou ochranu.

Vozidla umožňují práci na místě, za zastávek i za pohybu. Ve všech případech je možné používat jak prostředky automatizovaného velení, tak i klasické prostředky a metody velení.

MV s prostředky PASUV jsou rozmísťována podle platných norem, v závislosti na ustanovení Všeob-Ř-1. Vzdálenost jednotlivých VŠV mezi sebou je doporučována 50 až 100 m, mezi skupinami 100 až 200 m. Za přesunu je pak stanovena vzdálenost mezi vozidly 25 až 50 m. To znamená, že i při práci na místě můžeme jednotlivá vozidla umísťovat ve vzdálenosti 25 až 50 m. Tato vzdálenost umožňuje vzájemnou koexistenci, jak to ostatně potvrzují i zkušenosti ze cvičení, kdy vozidla byla rozmísťována i na kratší vzdálenost. To plně odpovídá rozmístění vozidel na MV i bez prostředků PASUV.

Umístění prostředků PASUV na MV a jejich rozptýlení uvnitř nich by tedy mělo odpovídat obecným zásadám, tj. využívání členitosti terénu s maskovacími schopnostmi, v prostorech s minimem hořlavých předmětů, s možností zabezpečení spolehlivého spojení i vhodných podmínek pro práci příslušníků místa velení. **V obraně je možné rozvinovat MV kruhově k vytvoření lepších podmínek pro obranu a za útoku je vhodné ponechávat vozidla v proudu s využitím ochranných a maskovacích vlastností terénu a terénních objektů.**

Prostory rozmístění jednotlivých MV je zapotřebí volit tak, aby byly chráněny sestavou vojsk a prostředky PVO. U všech těchto prostorů by měla být nejdříve vykonána rekognoskace. Vhodné rozmístění zabezpečovacích jednotek na přístupech spolu s rozmístěním jednotek ochrany a obrany vytváří potřebné podmínky pro práci MV a jejich zajištění před možným napadením. Místa velení s prostředky PASUV je nutné rozmísťovat v takové vzdálenosti od sebe, aby nebyla současně vyřazena jedním jaderným úderem střední mohutnosti. **Nejlépe bude rozmísťovat tato MV s využitím vhodných objektů v osadách a jim přilehlém terénu.**

Pro spojení s PASUV je využíváno rádiových, radioreléových a linkových prostředků, přičemž základním druhem je rádiové spojení. V podmínkách jeho zákazu lze využít linkové spojení jak k výměně dat, tak i k vedení telefonních hovorů. K zabezpečení tohoto provozu zřizujeme kabelová vedení mezi jednotlivými MV, zejména v obraně a při práci MV na místě. Uvnitř těchto míst je linkové spojení využíváno k rozvinutí účastnických sítí i k přenosu dat.

K utajení míst velení, které je prvotním předpokladem k vytvoření podmínek pro jejich úspěšnou ochranu a obranu, je nutné uskutečnit řadu opatření, jež omezují možnosti nepřítel je zjišťovat. Jde o **obecně platná opatření** jako je maskování, skryté rozmísťování a rozptýlení, izolace od místního obyvatelstva, vnější a vnitřní střežení včetně okruhu nástražných zátarasů k zamezení vstupu nepovolaných osob, omezení pohybu osob a techniky uvnitř MV a v jejich bezprostřední blízkosti apod. Z hlediska míst velení a **prostředků PASUV** vystupují do popředí **další opatření**. Jde o přesné vymezení funkcionářů, kteří mají přístup k informacím. V souvislosti s tím je nutné zajistit speciální přípravu uživatelů v otázkách zabezpečení režimu utajení a ochrany proti technickým prostředkům nepřítel včetně opatření k uskutečňování systematické kontroly plnění režimu utajení.

Opatření k **ochraně proti rádiovému průzkumu a rušení** souvisejí s utajením MV i s možností vést provoz při nepřátelském rušení. Jde především o:

- určení několika záložních frekvencí v základní rádiové síti a na rádiových směrech,
- plánování přenosu informací na základních směrech spojení také vedlejšími záložními spojovacími cestami,
- využití linkového spojení při práci na místě, kdy jsou rádiové prostředky pouze připraveny k provozu,

- omezení doby vysílání použitím zařízení kódogramové výměny, a to jak při zřizování, tak i po dobu provozu rádiových sítí,
 - dodržování přesně stanovené doby zahájení práce automatizovaných prostředků a jejich pružné využívání,
 - vedení rádiových hovorů se sníženým výkonem těchto stanic,
 - využití různých frekvencí pro provoz rádiových stanic na nejdůležitějších směrech,
 - organizaci klamných a skrytých rádiových sítí a směrů,
 - kontrolu dodržování provozní kázně a výměnu informací v rádiových sítích a směrech,
 - zjišťování a ničení rušičů nepřítele,
 - rozmísťování VŠV (SV) v terénu s ohledem na zvláštnosti šíření rádiových vln (elektromagnetické koexistence),
 - využití směrových antén rádiových prostředků VŠV (SV) a jednotlivých rádiových stanic středního výkonu,
 - poučení osádek VŠV (SV) a obsluh rádiových stanic o pravidlech provozu v podmínkách radioelektronického rušení a jejich výcvik za těchto podmínek.
- Vzhledem k možnostem nepřítele narušit činnost PASUV ať už úderem nejrozličnějších prostředků ničení nebo různými způsoby rušení je nutné kromě otázek ochrany a obrany věnovat náležitou pozornost i rychlé obnově velení, a to i využitím prostředků neautomatizovaného velení.

Pro vlastní činnost míst velení s prostředky PASUV je vhodné mít připravenou přesnou organizaci dozorcí služby a jejich ochrany a obrany.

Zajištění a obrana je zapotřebí zabezpečovat jednak rozmístěním MV v prostorech chráněných bojovou sestavou vojsk, nejlépe poblíž druhých sledů a záloh, a jednak **zajištěním** na přístupech, na okraji a uvnitř prostoru rozmístění. Při jejich přímém zajištění jde o síly, které zabezpečují střežení na přístupech s důrazem na pravděpodobné směry nepřátelského napadení, možné směry pronikání jeho průzkumu a síly střežící na obvodu i uvnitř prostoru rozmístění. V případě napadení zaujímají kruhovou obranu vně prostoru rozmístění se soustředěním sil a prostředků na směr napadení. V případě proniknutí nepřítele do prostoru rozmístění místa velení je nutné organizovat obranu jednotlivých skupin a pracovišť. **Vzdálenost zajištění** volíme podle situace do 300 i více metrů od okraje prostoru rozmístění. Musí umožňovat včasné varování před napadením a organizované zaujetí obrany na ohroženém směru a nemá zvyšovat nároky na počet strážných a organizaci spojení s nimi.

Obrana každého MV musí být nepřetržitá a dostatečná, aby palebná síla jednotek na místech velení **divize** byla schopna **odrazit úder pozemního nepřítele v hodnotě nejméně mechanizované (tankové) roty a u pluku minimálně mechanizované (tankové) čety**.

K zajištění lze rovněž využívat technické prostředky jako jsou infraprístroje, sig-

nalizátory na principu fotobuňky, detektory osob a techniky ke střežení v nepřehledných úsecích, případně i minových polí a zátarasů.

Určité úkoly a některá opatření k zajištění plní **pořádková služba**. Zejména zabráňuje nepovolaných osobám v pronikání do prostorů rozmístění MV, zajišťuje dodržování stanoveného režimu.

Z hlediska zajištění proti **vzdušnému nepříteli** je nutné organizovat jak odposlouchávání sítě výstrahy a včasné vyhlašování vzdušného poplachu, tak i organizovat pozorování. Pravděpodobnost a včasnost zjištění pak závisí na správné volbě stanoviště, způsobu vyhledávání a vybavení pozorovatelů.

Při **přesunech míst velení** je zapotřebí řešit zejména jejich čelní a boční pochodové zajištění. Velmi důležité je zabezpečení ochrany a obrany skupin, které pracují a pohybují se samostatně. Jde o vozidla styčných důstojníků, zajištění přistávacích ploch pro vrtulníky, prvků spojovací soustavy umístěných mimo prostory rozmístění MV apod. Např. před přiletem vrtulníku přemístíme družstvo ochrany a obrany k přistávací ploše, kde zaujme obranu a po přistání a za přesunu na velitelské stanoviště zajistí ochranu a obranu.

Pozornost je nutné věnovat **radiálnímu a chemickému průzkumu** na osách přesunů, v nově zaujímaných i již zaujatých prostorech rozmístění MV.

Za použití jaderných, neutronových a vysoce přesných zbraní a dalších prostředků ničení nepřítelem je nezbytné počítat s rychlým manévrem, předem stanovenými změnami v činnosti pro případ vyřazení některého z prvků systému velení a v neposlední řadě i s využitím případné zálohy prostředků velení.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat **ochraně a obraně počítače**, který obsahuje největší kapacitu utajovaných informací.

V **obraně** a při práci MV na místě bude využíváno kabelového a linkového spojení; rádiové spojení je obvykle aktivováno při vyřazení linkového spojení. V obraně dochází k jejich přemísťování jen zřídka, nejčastěji půjde o vynucený přesun zapříčiněný činností nepřítele, zpravidla do předem ženijně připravených prostorů. To znamená, že v obranném boji se zaměříme na ženijní budování míst velení jak z hlediska utajení prostoru rozmístění a ochrany, tak i obrany. Při používání ženijních staveb je možné na pracoviště umísťovat výnosná zařízení a spojení zřizovat přes VŠV v krytech rozmístěných stranou od úkrytů používaných jako pracoviště.

V **průběhu útoku** řídí velitel boj obvykle za pohybu nebo ze zastávek a prostředky PASUV budou plně využívány. Zvláštní pozornost je nutné věnovat utajení MV, jejich obraně i přenosu zpráv. Provoz bude zabezpečován rádiovým spojením přes utajovače s možností zrychleného vysílání zpráv, čímž ztížíme nepřátelský rádiový průzkum.

Dosavadní názory na přemísťování VS divize ve sledech, které přetrvávají i v současnosti při zařazení prostředků PASUV a podle nichž by se VS divize mělo přemísťovat dokonce po skupinách, **nedoceňují potřebu ochrany a obrany za pohyb a jsou z hlediska jejich organizace nevýhodné**. Realizace tohoto názoru by

výrazně zvyšovala potřebu dalších sil a prostředků na ochranu a obranu. Myslím, že přemísťování za útoku by mělo být organizováno u VS divize a pluku najednou. Samostatně je vhodné přemísťovat skupinu, která vyjíždí s velitelem divize na PVS, případně pozorovatelnou pluku.

Místa velení je účelné **přesunovat v jednom sledu** s vyčleněním sil k jejich čelnímu i bočnímu zajištění v účelově seskupených proudech, a to tak, aby jednotlivé skupiny mohly po dosažení prostoru rozvinutí zaujmout stanovená místa bez složitěho přeskupování. K zabezpečení nepřetržitého velení je důležité, aby se jednotlivá MV určitého stupně přemísťovala střídavě.

Při řešení ochrany a obrany MV divize a pluku v návaznosti na počty osob a techniky s PASUV se z řady variant nabízí jako optimální ta, při které nahradíme vozidla PASUV určitý počet vozidel a to tak, aby část, která zůstává, byla schopna zabezpečit činnost těchto míst po vyřazení prostředků PASUV. Zabezpečovací skupinu u divize i pluku umísťujeme mimo VS, čímž dosáhneme, i přes zvýšení počtu vozidel a osob ochrany a obrany, jejich celkového snížení na MV.

Možné složení i rozmístění předsunutého velitelského stanoviště divize za útoku a uspořádání jeho pochodového proudu – viz **obr. 1**.

Složení i rozmístění VS pluku za útoku a uspořádání jeho pochodové sestavy – viz **obr. 2**.

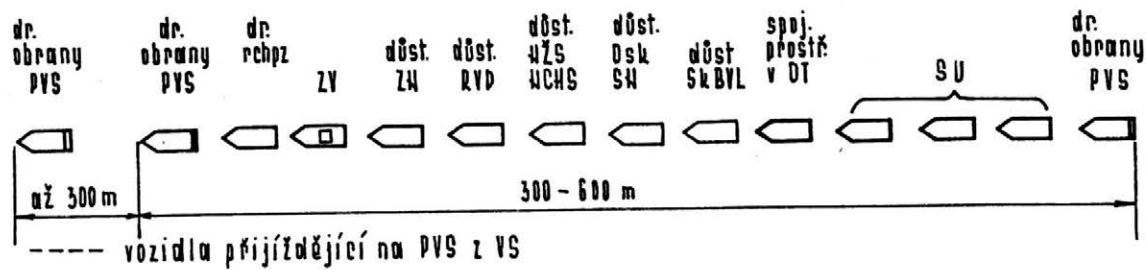
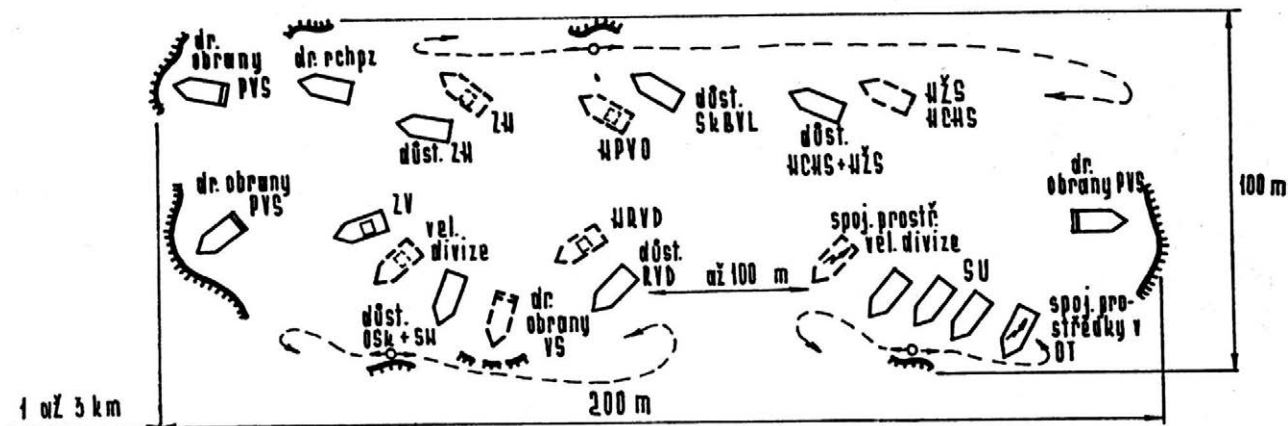
Možná varianta složení i rozmístění VS divize za útoku – viz **obr. 3** a uspořádání jeho pochodového proudu – viz **obr. 4**.

Složení skupiny, která vyjíždí z VS na předsunuté velitelské stanoviště – viz **obr. 5**.

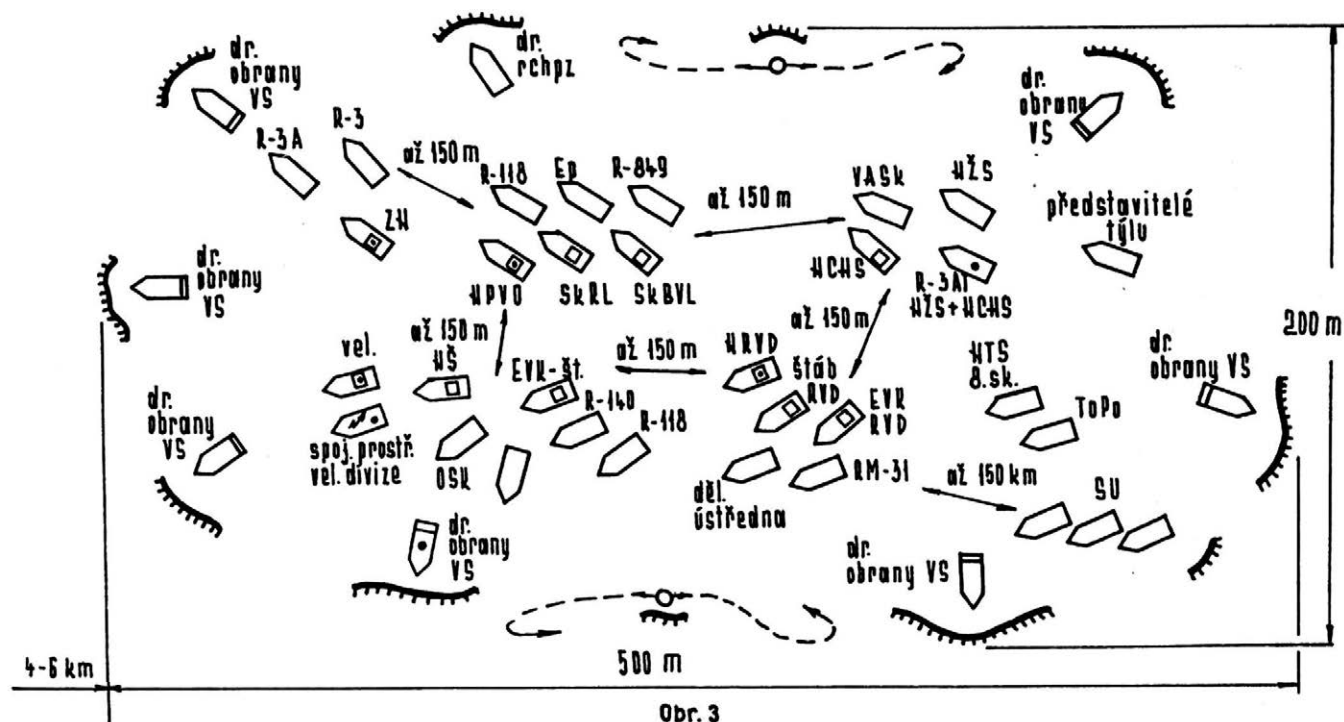
I přesto, že jsou zavedena vozidla PASUV, bude vhodné u PVS i VS divize a VS pluku nahradit i zbývající techniku obrněnými velitelsko-štabními vozidly (OT, BVP).

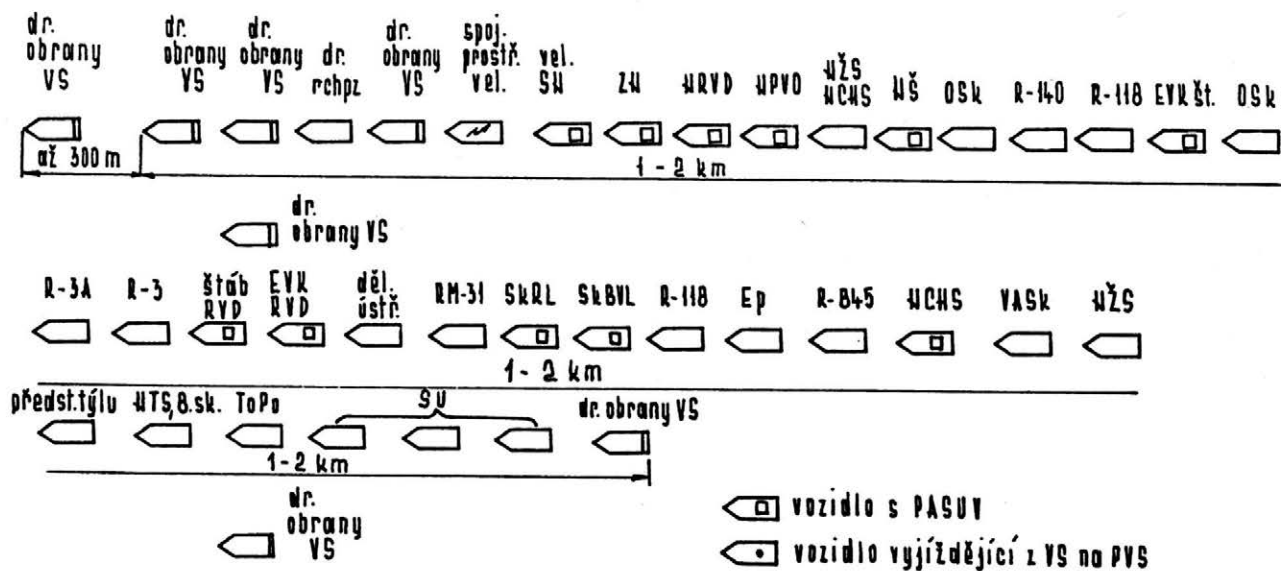
Vozidla PASUV, která odpovídají svým vnějším vzhledem vozidlům bojových jednotek, vytvářejí dobrý předpoklad k utajení MV. Z hlediska spojení jsou spojovací prostředky uzpůsobeny k utajení a zrychlení přenosu dat, informací a zpráv.

Dosavadní systém **utajení dat**, jenž vylučuje možnosti přístupu k údajům z informačního masívu počítače, jejich aktualizaci či přijímání výsledků řešení operačně taktických úloh osobami, které nemají povolení z hlediska služebního zařazení, je řešení nejen pro mírovou dobu. V bojových podmínkách však půjde především o posílení ochrany a obrany dostatkem sil a prostředků vyčleněných pro tuto činnost a vykonávajících ji jako svůj hlavní úkol. Myslím, že v této souvislosti je zapotřebí hodnotit jako **nereálný požadavek**, aby řidiči, radisté či osoby, které se podílejí na rozhodovacím procesu, byli využíváni k ochraně a obraně míst velení, a to jen ke střežení uvnitř. Případné jejich využití při nenadálém napadení k obraně má za následek dočasné znehybnění MV bez možnosti manévru a s nebezpečím vyřazení řidičů, což znamená znemožnění přesunu i po odražení napadení. V případě použití radistů a funkcionářů, kteří se podílejí na rozhodovacím procesu, bude na-

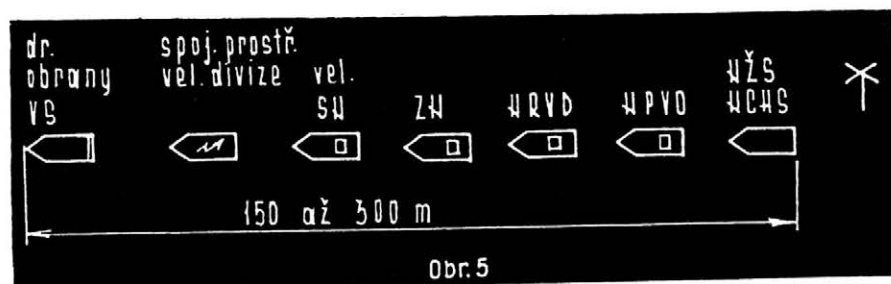

Обр. 1

Obr. 4

skupinu začlenit do jiného prvku sestavy, např. do prvního sledu týlu a potřebné zabezpečení řešit přesunem skupiny do prostoru rozmístění VS.

Zvýšení počtu sil a prostředků k ochraně a obraně míst velení s prostředky PASUV u divize až na dvě roty a na stupni pluku až na dvě čety s dostatkem protitankových prostředků a prostředků PVO, je dáno jak zvětšujícími se možnostmi nepřítele působit proti nim, tak i vzrůstající důležitostí jednotlivých MV v sestavách divizí a pluků. Jednotky by mohly být začleněny i do organizační struktury divize a pluku, aby se jejich vyčleněním neoslabovala současná síla bojových útvarů. Tyto jednotky je nutné připravovat a cvičit předem.

Při zavedení prostředků PASUV a řešení otázek ochrany a obrany MV bude potřebné se zabývat také problémy **psychické připravenosti** lidí. Velitelé a štáby organizují boj a velí vojskům z uzavřených prostorů bojových vozidel, bez osobního kontaktu s ostatními příslušníky míst velení, v trvalém styku s ovládacími a indikačními prvky komplexu PASUV. To vše bude vyžadovat nové přístupy k přípravě funkcionářů, kteří využívají prostředky PASUV, i ve způsobech organizace jejich práce i odpočinku a v návaznosti na to i v pohledech na potřeby, způsoby ochrany a obrany MV divizí i pluků.

SPECIÁLNÍ PRŮZKUM

Průzkum je nejdůležitějším druhem bojového zabezpečení. Představuje souhrn opatření, jež uskutečňují velitelé všech stupňů, štáby a vojska k získávání průzkumových zpráv o nepříteli a terénu v prostoru předpokládané bojové činnosti, nezbytné k přípravě a úspěšnému vedení operace a boje.

V rámci ČSLA je organizován a uskutečňován operační a taktický průzkum. **Speciální průzkum**, jako jeden z druhů operačního průzkumu, je určen k získávání zpravodajských poznatků a plnění speciálních opatření v týlu nepřítel ve prospěch frontu a armády. Organizují jej štáby frontu a armády a vedou průzkumné orgány svazku, útvarů a jednotek speciálního určení.

Z tohoto pojetí speciálního průzkumu je jeho **hlavním cílem**: získávání zpráv o uskupení vojsk nepřítel, jejich zámyslu a bojové činnosti, především o jeho prostředcích hromadného ničení a nejdůležitějších objektech, jejich zničení nebo vyřazení a narušování činnosti týlových zařízení nepřítel.

V souladu s těmito cíli může poskytovat pomoc pokrokovým silám v organizaci partyzánského a povstaleckého hnutí v týlu nepřítel a využívat je při plnění průzkumných úkolů a speciálních opatření.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy, která je přísně obranná, má vliv i na oblast speciálního průzkumu. Nezávisle na podmínkách přechodu do obrany je tento průzkum organizován z hlediska, že obrana bude mít omezený časový charakter. Proto je při organizaci speciálního průzkumu v obranné operaci nutné získávat a shromažďovat takové zprávy o nepříteli, které jsou nezbytné k vedení obrany, ale i k zabezpečení rychlého přechodu vojsk frontu do protiútoků. K tomu je nutné již v míru plánovat řadu **opatření**. Mimo jiné:

- stanovit odpovědnost jednotlivých stupňů velení za vedení průzkumu a za ničení objektů nepřítel, zvláště prvního pořadí,

- udržovat těsnou součinnost s orgány Pohraniční stráže, frontovým a vojskovým letectvem,
- plánovat zasazení průzkumných orgánů speciálního určení i ponechání na vlastním území v prostorech, kde je očekáván úspěch útočné činnosti nepřítele,
- sladit úsilí a upřesnit součinnost jednotlivých druhů operačního i taktického průzkumu, se sousedy a s nadřízeným stupněm velení.

To **vyžaduje** automatizaci velení a řízení sil i prostředků průzkumu, vybudování autonomního systému spojení zpravodajských orgánů a zkracování informačního toku při předávání zpravodajských poznatků nadřízeným štábům a palebným prostředkům.

Ve srovnání s jinými druhy operačního průzkumu má speciální průzkum několik **předností**. Průzkumné orgány speciálního určení mají možnost pronikat bezprostředně k objektům nepřítele, nepřetržitě vést jejich průzkum, hodnotit ráz činnosti a zámysl dalšího použití, mohou rozlišit klamné objekty od skutečných, na místě hodnotit situaci a získávat hodnověrné zprávy o nepříteli. Tyto orgány mají největší možnost na základě svého pozorování a hodnocení situace objektu, zvolit nejvhodnější okamžik pro efektivní ničení (vyřazení) objektu s použitím minimálních prostředků, buď vlastními silami nebo předáním přesných podkladů pro ničení letectvem a raketami.

Nevýhodou speciálního průzkumu je složitá přeprava a zasazení do týlu nepřítele, velký vliv situace v jeho týlu na psychické a fyzické vypětí průzkumníků při plnění bojových úkolů, omezená možnost vedení rádiového provozu, silné působení kontrarozvědných a policejních složek nepřítele proti zasazeným průzkumným orgánům, zatím nízká úroveň současné vybavenosti skupin technickými prostředky průzkumu na bázi nejnovějších vědeckých poznatků a v neposlední řadě i omezené možnosti materiálního, týlového a technického zásobování těchto skupin.

Na speciální průzkum jsou kladeny všeobecně stejné **požadavky** jako na průzkum. Mezi nejdůležitější však **patří** utajení, které spočívá v přísném dodržení všech bezpečnostních opatření při organizaci, přípravě a plnění průzkumných úkolů a speciální činnosti týlu nepřítele, ale i vysoká přesnost určení souřadnic objektů, která zajistí efektivní použití našich prostředků ničení.

Průzkumné orgány speciálního určení plní bojové úkoly ve vztahu ke konkrétním objektům v týlu nepřítele, jejichž charakteristika je různorodá. Objekty nepřítele se rozlišují svými rozměry a rozmístěním v terénu, nemusí všechny mít v konkrétní situaci vždy prvořadý význam. Proto při volbě objektů speciálního průzkumu je nutné brát v úvahu všeobecnou a zvláštní situaci v pásmu frontu (armády), význam objektů pro nepřítele

i naše vojska, jejich důležitost na vývoj bojové činnosti, nárůst ztrát nepřítele při zničení (vyřazení) těchto objektů a také možnosti sil i prostředků speciálního průzkumu.

K objektům speciálního průzkumu patří:

- oddíly (baterie) operačně taktických prostředků jaderného napadení v prostorech bojového rozmístění nebo za přesunu,
 - letiště s letkami letounů-nosičů jaderných pum,
 - uzly jaderných minových zátarasů,
 - sklady a místa zásobování jadernou a jinou speciální municí,
 - divize (brigády) pozemního vojska a svazky jiných druhů vojsk a služeb,
 - oddíly (baterie) protiletadlových řízených střel a letiště stíhacího letectva,
 - místa velení na operačním stupni, střediska (stanoviště) navádění letectva a protivzdušné obrany,
 - letiště bitevního, průzkumného a dopravního letectva,
 - průzkumné palebné systémy na operačním stupni,
 - útvary a zařízení týlu svazů a jejich záloh, základny nebo sklady konvenční výzbroje, munice, pohonných hmot a ostatního materiálu, prvky systému potrubní, železniční a silniční dopravy,
 - terénní tvary a předměty (hydrotechnické stavby, přepraviště, horské průsmyky a přechody, vybudování obranných čar),
 - prostory činnosti plánovaných vlastních operačních výsadek,
 - jiné důležité objekty podle rozhodnutí zpravodajských orgánů svazů.
- Ne vždy je možné silami jedné skupiny zjistit celý objekt, zvláště je-li rozmístěn na velké ploše.

Výzkum a zkušenosti ze cvičení potvrzují, že **průzkumná skupina speciálního určení (PzS SU)** v síle 1 + 6 je **schopna vést průzkum a plnit speciální opatření** na jednom z těchto objektů, a to při průzkumu:

● **prostředků jaderného napadení:**

- baterie operačně taktických raket,
- letiště letky letounů-nosičů jaderných pum,
- polní pohyblivý sklad nebo místo zásobování jadernou municí,
- uzel jaderných minových zátarasů,

● **pozemních vojsk:**

- brigáda pozemního vojska (v některých případech i hlavní prvky bojové sestavy divizí prvního sledu),

● **vojenských vzdušných sil:**

- letiště letek taktického, bitevního, průzkumného nebo dopravního letectva,

● **uskupení prostředků PVO:**

– oddíl protiletadlových řízených střel středního nebo baterie PLŘS dalekého dosahu,

● **míst velení vojskům a zbraňovým systémům:**

– velitelské stanoviště armádního sboru a výše,

● **týlových zařízení:**

– základna nebo sklad materiálu všeho druhu,

● **obránných čar (prostorů);**

– obranný prostor brigády,

● **komunikačních uzlů:**

– samostatný prvek komunikačního uzlu,

– stanice,

– přepraviště,

– přehrada,

– most.

Tento přehled objektů je nutné považovat za informativní. PzS SU může být stanoven úkol k průzkumu i většího, nebo naopak menšího objektu **v hloubce do 300 km** (u armády) a **do 600 i více km** (u frontu) na **ploše zpravidla 100 i více km²**, podle rozhodnutí velitele svazku (útvary) speciálního určení v závislosti na konkrétní situaci.

Síly a prostředky speciálního průzkumu tvoří organické svazky (útvary) speciálního určení a orgány průzkumu frontu (armády) určené nebo vyčleňované k vedení speciálního průzkumu a také průzkumná technika, výzbroj a prostředky zabezpečení, kterými jsou plněny průzkumné úkoly a speciální opatření v týlu nepřítele.

K plnění těchto úkolů může mít front výsadkovou brigádu speciálního určení a armáda prapor speciálního určení.

Základním orgánem speciálního průzkumu je **průzkumná skupina speciálního určení** vybavená potřebnou průzkumnou a bojovou technikou, speciální výzbrojí, výstrojí, trhavinami a materiálem nutným ke splnění bojového úkolu v týlu nepřítele.

Složení PzS SU může být podle rozhodnutí velitele svazku (útvary) SU změněno v závislosti na stanoveném bojovém úkolu, situaci v týlu nepřítele a na množství organických PzS SU, které má velitel k dispozici. PzS SU bude plnit bojový úkol v týlu nepřítele zpravidla ve složení 1 + 6 osob se svými organickými prostředky, výzbrojí, bojovou a průzkumnou technikou.

Skupiny, které plní úkoly průzkumu a ničení důležitých objektů nepřítele, mohou mít podle rozhodnutí velitele svazku speciálního určení i větší počet osob. V tom případě skupiny mohou být posilovány i dalším specia-

listy, např. ženijními průzkumníky, potápěči, družstvy PTRS, operátory rádiového a radiotechnického průzkumu.

V některých situacích, kdy je nutné vést průzkum většího počtu důležitých cílů a objektů v týlu nepřítele nebo PzS SU je stanoven jen jeden úkol na malé ploše, může mít PzS SU složení i menší, např. 1 + 3 osoby.

Základním **způsobem zasazování** průzkumných orgánů speciálního určení v týlu nepřítele je vzdušná přeprava letouny **vysazením na padácích, přistáním vrtulníků** nebo kluzáků, **z visu a přízemního letu vrtulníků**.

Zasazení **letecky** je uskutečňováno jednotlivými letouny (vrtulníky) zpravidla v noci nebo za ztížených povětrnostních podmínek i ve dne.

Průzkumné orgány mohou být zasazovány podle konkrétní situace i **pěšky, na vozidlech, obrněných transportérech nebo bojových vozidel pěchoty**. V některých případech mohou být skupiny ponechány na vlastním území v prostorech, které pravděpodobně nepřítel ovládne.

K zasazení průzkumných orgánů do týlu nepřítele a k plnění bojových úkolů používá speciální průzkum různé prostředky. Základními jsou prostředky vzdušné přepravy, vysazování, přemísťování, technické prostředky průzkumu, výzbroj, munice, miny, trhaviny a rozněcovadla, prostředky spojení, speciální vybavení, výstroj a proviant.

Materiálně technické vybavení k plnění bojového úkolu v týlu nepřítele je rozděleno na materiál jednotlivců a materiál skupiny. Při kalkulaci materiálního vybavení a jeho rozložení na jednotlivce je zapotřebí přihlížet k fyzickým možnostem průzkumníků. Je nevýhodné, jestliže průměrná hmotnost zátěže jednotlivce přesáhne 30 kg.

Ke splnění bojového úkolu se **PzS SU může dělit na hlídky**. Každá hlídka plní zpravidla jeden úkol, a to buď **propátráním** stanoveného prostoru nebo **pozorováním** určeného objektu, popřípadě jeho ničení. Je nezbytné, aby každá hlídka byla materiálně vybavena na celou dobu plnění bojového úkolu.

K současnému průzkumu a plnění speciálních opatření na několika objektech nebo důležitém větším objektu, je vysazován **průzkumný odřad speciálního určení** (PzO SU), ve složení výsadkové průzkumné čtyry až roty (nebo dvě a více PzS SU), posílen dalšími specialisty a doplněn speciálními druhy materiálu.

PzO SU plní bojové úkoly v týlu nepřítele na **ploše 100 až 250 km²**. Za **přesunu** je schopen vést průzkum v pásmu širokém **až 5 km**, s tempem 2 až 3 km.h⁻¹ v noci a 3 až 4 km.h⁻¹ ve dne. **Hloubka činnosti** PzO SU může být:

- u armády 15 až 100 i více km,
- u frontu 20 až 200 i více km.

Bojová příprava a zasazení sil a prostředků speciálního průzkumu k

plnění bojových úkolů a speciálních opatření v týlu nepřítele je složitý proces, který je **ovlivněn**: neustálou bojovou pohotovostí jednotek, vysokým morálně politickým stavem, úrovní vycvičenosti příslušníků svazku, útvarů a jednotek speciálního určení, včasným a dovedným plánováním speciálního průzkumu, pevným a nepřetržitým velením a spolehlivým spojením, překvapivou a skrytou činností skupin (odřadů), včasným doplňováním osob a techniky, vysokou bdělostí, ostražitostí všech příslušníků a dodržováním zásad ochrany utajovaných skutečností a konspirace.

Činnost skupin a odřadů speciálního určení v týlu nepřítele zpravidla začíná se zahájením války. Po zasazení průzkumných orgánů do týlu nepřítele lze první průzkumné zprávy o objektech očekávat zpravidla nejdříve **za 6 až 8 hodin**.

Každá PzS SU (PzO SU) plní bojové úkoly v týlu nepřítele samostatně. Slučovat skupiny (odřady) je možné výhradně na rozkaz velitele (náčelníka) svazu, ale bude zpravidla výjimečné.

Tímto článkem sledujeme rozšířit znalosti velitelů a štábů o silách a prostředcích speciálního průzkumu a jejich základních možnostech při plnění bojových úkolů v týlu nepřítele, které je nutné brát v úvahu při plánování zpravodajského zabezpečení operací.

K BOJOVÉMU POUŽITÍ PROTITANKOVÉHO PLUKU V OBRANNÉ OPERACI

Boj s tanky a obrněnými cíli nepřítele bude v současných podmínkách jedním z rozhodujících faktorů v bojové činnosti vojsk. Zvyšování počtu obrněné techniky v bojových sestavách nepřítele, její modernizace klade nové požadavky na rozvoj protitankových systémů a zdokonalování vlastní protitankové obrany.

V palebném systému zvláštní místo při boji s tanky a obrněnými cíli zaujímají jednotky a útvary protitankového dělostřelectva, které jsou začleněny do organizační struktury svazků a svazů pozemního vojska. Jejich význam spočívá v tom, že jako protitankové zálohy těchto stupňů velení mohou často rozhodujícím způsobem změnit poměr sil v určitém prostoru nebo na důležitém směru, kde se tankům nepřítele podařilo proniknout do bojové sestavy našich vojsk.

Cílem článku je ukázat na kvalitativní změny palebných možností smíšených protitankových oddílů (pluků) v důsledku zavedení protitankových raketových kompletů (PTRK) nové generace do výzbroje protitankových pluků armád a z toho vyplývající požadavky na bojové použití protitankových záloh (PTZ) armády v obranné operaci.

V naší armádě na armádním stupni velení byly začleněny do organizační struktury protitankové dělostřelecké pluky, které mají ve výzbroji 100mm protitankové kanóny (PTK) vz. 53. V současnosti jsou tyto útvary přezbrojovány novými a moderními protitankovými raketovými komplety. To vede nutně i ke změnám v jejich organizační struktuře, bojovém použití a především k podstatnému zvýšení jejich bojových možností. **Bojové možnosti** protitankového pluku představují kvalitativní ukazatele, které charakterizují možnosti palebných jednotek (oddílů) splnit úkoly ve stanovené době a v konkrétních podmínkách bojové situace. Z toho vyplývá, že bojové možnosti mají proměnné veličiny, které jsou charakterizovány pře-

devším: palebným dosahem, palebnými a manévrovacími možnostmi. **Palebné možnosti** závisejí na charakteru ničených cílů, účinném dostřelu a rychlosti střelby (PTK, PTRS), efektivnosti munice a konkrétních podmínkách při plnění palebných úkolů. Palebné možnosti protitankových oddílů (smíšeného typu) jsou vypočítávány pomocí koeficientů bojové efektivnosti. Jejich propočty mají v práci štábů RVD důležité místo, význam spočívá především v tom, že umožňují velitelům (štábům) snížit vliv subjektivního faktoru při tvorbě závěrů z hodnocení situace, dále určit nejvýhodnější způsoby palebného ničení nepřítele (PNN) a stanovit i reálné úkoly podřízeným protitankovým jednotkám a útvarům.

Hlavní úkoly protitankového pluku v obranné operaci

Výzkumy i zkušenosti potvrzují, že je účelné, aby velitel vševojskové armády měl v přímé podřízenosti prostředek, jímž bude schopen řešit otázky vyrovnání nebo změny v poměru sil mezi tanky nepřítele a možnostmi vlastní protitankové obrany v situaci, kdy se nepřítel na určitém směru (prostoru) dostává do výhodné situace. Včasné zasazení PTZ nám tak vytváří podmínky pro odražení útoků nepřátelských tanků, vedení protiúderů a splnění cílů obranné operace.

Nezbytné bojové složení PTZ je stanovováno především na základě potřeby protitankových zbraní k odražení úderů tanků nejsilnějšího nepřátelského úderného uskupení. Počet PTZ v operační sestavě armády závisí na možných směrech nepřátelských úderů, podmínkách manévru a počtu vlastních protitankových prostředků, které jsou k dispozici k bojovému použití.

V obranné operaci **protitankový pluk** je připraven plnit úkoly PTZ armády (A) s úkolem: zastavit útok nepřátelských tanků, které pronikly bojovou sestavou svazků prvního sledu, přehrazovat mezery v bojových sestavách po úderech nepřítele, vytvářet podmínky pro uskutečnění armádního (frontového) protiúderu a chránit odkryté boky operační sestavy armády.

Za předpokladu, že v obranném pásmu armády budou dva důležité tankové směry, jeví se jako účelné vytvářet dvě protitankové zálohy, a ty umísťovat poblíž těchto směrů nebo přímo na nich. Hlavní prostor **soustředění** PTZ se zpravidla volí mezi prvním a druhým sledem armády. Vzdálenost prostoru soustředění vychází z hlavního úkolu PTZ armády v obraně, kterým je zesílení protitankové obrany svazků prvního sledu, tzn. vytvoření hloubky protitankové obrany divizí prvního sledu.

Protitanková záloha armády může zahájit boj s tanky nepřítele na čáře rozvinutí ve vzdálenosti 15 až 20 km od předního okraje obrany. Za před-

pokladu, že tempo postupu nepřítele nepřekročí $5 \text{ až } 6 \text{ km.h}^{-1}$ a rozkaz pro zasazení PTZ armády bude vydán po zasazení PTZ divize, tj. v době, kdy tanky nepřítele bojují o druhé postavení, musí být prostor soustředění PTZ armády v takové vzdálenosti, aby protitankové oddíly zaujaly bojovou sestavu nejen včas, tzn. maximálně do 80 minut po vydání signálu, ale i s předstihem mohly zahájit ničení tanků od maximální dálky střelby (3 až 4 km). Počítáme-li reálnou rychlost přesunu PTZ armády na čáru rozvinutí 30 km.h^{-1} a dobu nutnou na rozvinutí do 20 minut, pak může být prostor soustředění v daném případě umístěn od nejvzdálenější čáry rozvinutí 25 až 30 km, tj. celkem 40 až 50 km od předního okraje obrany.

Tuto normu je nutné brát jako orientační a v praxi je zapotřebí ji přizpůsobit především konkrétním bojovým, terénním a meteorologickým podmínkám na daném tankovém směru.

Hlavní prostor soustředění PTZ armády (o ploše do 50 km^2) by měl umožňovat rychlý výjezd (do 10 minut) na plánované čáry rozvinutí a zabezpečovat zároveň skryté rozmístění i výhodné podmínky z hlediska uchování bojeschopnosti jednotek PTZ, a to především ochranu proti ZHN. Z těchto důvodů hlavní prostor soustředění (HPS) je vhodné volit především v místech s dobrou komunikační sítí (s ohledem na manévr 100 mm PTK), ne však za přírodní překážkou jako je řeka, lesní masív apod. Bojové a zabezpečovací jednotky PTZ armády je vhodné rozmísťovat v úvozech, stržích, lomech nebo i v osadách. Pro snadné velení a rychlé pronikání signálů (úkolů) je při rozmísťování účelné zachovávat organické celky (oddíly, baterie). Při volbě HPS v obraně je zapotřebí respektovat i požadavek, že jeho součástí je i čára rozvinutí. Podle situace a času, který je k dispozici, je nutné v operační sestavě armády pro PTZ volit a připravovat dále 1 až 2 záložní prostory soustředění (ZPS) ve vzdálenosti 10 i více kilometrů od hlavního prostoru soustředění.

Čáry rozvinutí PTZ armády se zpravidla plánují na úrovni a za druhými sledy divizí prvních sledů. Z toho vyplývá i prvořadý úkol PTZ armády **zesílovat** protitankovou obranu svazků prvních sledů, a tím vytvořit i hloubku této obrany.

Bojové použití a zasazení PTZ armády na čarách rozvinutí bude zejména při použití jaderných zbraní složitým úkolem. Osy přesunu mohou být poškozeny, přerušeny zničenými mosty, zataraseny nebo zamořeny. Obdobně v prostorech čar rozvinutí může radiační a chemická situace podstatně omezit pohyb živé síly (obsluh) na palebných stanovištích, zejména u jednotek vyzbrojených 100mm K. Tyto skutečnosti mohou způsobit, že PTZ nebude ve všech případech schopna včas zaujmout plánovanou čáru rozvinutí a bude nucena plnit úkoly z chodu na neplánované čáře rozvinutí. Tyto čáry je zapotřebí volit především ve vhodném prostoru a co možná

nejblíže k původně plánovaným čarám. V tomto směru se v bojové činnosti příznivě projeví manévrové možnosti a ochranné vlastnosti bojových vozidel BRDM 2, které svými bojovými možnostmi dávají předpoklad ke splnění plánovaných úkolů alespoň částí sil PTZ armády, a to za jakýchkoli bojových podmínek a situace.

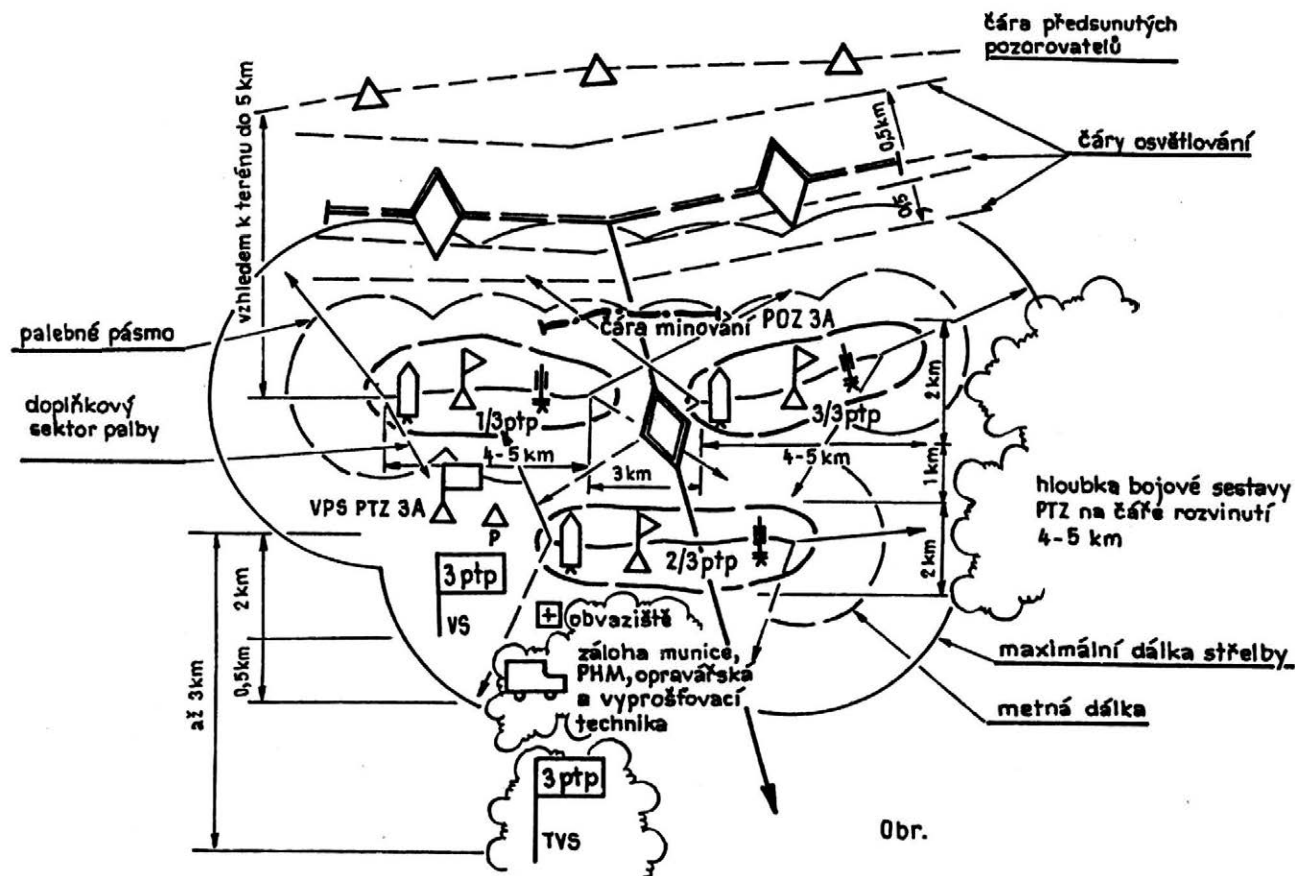
Při volbě a určování **čar rozvinutí** PTZ armády vzhledem k prostorům soustředění je třeba vycházet z požadavku předpisu, aby doba na dosažení a rozvinutí PTZ (ptp) na nejvzdálenější čáře rozvinutí nebyla větší než 60 až 80 minut. **Při vlastní volbě konkrétních čar rozvinutí PTZ pro odrážení nepřátelských úderů je nutné stanovit:** možné směry úderů nepřátelských tanků a čáry, ze kterých vojska prvního sledu mohou odrážet tyto úder. Na každém nebezpečném tankovém směru se dále určí 2 až 3 čáry rozvinutí vzdálené od sebe 5 až 10 kilometrů.

Na čáře rozvinutí se PTZ rozvíjí do bojové sestavy a připravuje k boji s tanky nepřítele tak, aby dosáhla pohotovosti k palbě již od maximálních dálek střelby. Při vlastní organizaci palebného systému je na čáře rozvinutí nutné **zvláštní pozornost věnovat** otázkám:

- určení palebných pásem pro baterie (čtyři, sektory pro dvojice zbraní), čímž dosáhnout vzájemné palebné podpory i obrany (na 2 prostředky plánovat jeden prostředek jako záložní),
- vytvoření dostatečné hloubky bojové sestavy v oddílech (pluku),
- zabezpečení palebného styku (překrytí) mezi jednotlivými bateriemi a oddíly,
- možnosti centralizace palby většiny jednotek na nejnebezpečnější směr (prostor) s využitím manévru palbou i pohybem (zejména PTRS),
- maximálního využití ochranných vlastností reliéfu a pokrytosti terénu k pevnému velení a skrytému rozmístění protitankových zbraní.

Zavedení nových protitankových raketových kompletů (PTRK) umožňuje velitelům vytvářet i mobilní zálohy protitankových prostředků k manévru na směr hlavního úderu nepřátelských tanků, k nahrazení ztrát nebo pro případ, že se předem vyhodnocený směr útoku tanků nepřítele liší od skutečného. Bojová sestava protitankového pluku, jako PTZ armády na čáře rozvinutí se skládá z: bojových sestav protitankových oddílů, velitelsko-pozorovacího stanoviště velitele pluku, technické pozorovatelny, velitelského stanoviště a postavení týlu. Protitanková záloha armády je rozvíjena do bojové sestavy zpravidla ve dvou sledech. Při rozvinutí v jednom sledu se vytváří záloha protitankových prostředků. Možnou variantu bojové sestavy PTZ A (ptp) na čáře rozvinutí znázorňuje **obr.**

Bojová sestava protitankového oddílu (smíšeného typu) se skládá z: bojových sestav baterií PTK a baterie PTRS, velitelsko-pozorovacího stanoviště velitele oddílu, prostoru rozmístění štábu a týlu oddílu. Uspořádání

0br.

bojové sestavy palebných baterií může být v závislosti na bojové situaci (zámyslu vedení boje s tanky nepřítele), terénu a meteorologických podmínkách různá. Použití nových PTRK dovoluje několik variant bojových sestav. V podstatě se však oddíl může rozvinout v jednom nebo ve dvou sledech. Před vlastní bojovou sestavou ve vzdálenosti do 5 km zaujímají pozorovací stanoviště předsunutí pozorovatelé. Při jakémkoli uspořádání bojové sestavy protitankových jednotek (úhlem vpřed, vzad, v linii, stupňovitě vlevo, vpravo apod.) je třeba dodržovat zásadu, aby vzdálenost mezi bateriemi PTK nebyla větší než 600 m a pro baterie PTRS 1 500 m.

Bojová sestava protitankového pluku na čáře rozvinutí vychází ze základních variant bojové sestavy protitankových oddílů. Přitom vzdálenosti mezi oddíly se zpravidla stanovují 2 až 3 km. Menší vzdálenost je typická pro linii, kde je cílem dosáhnout i vyšší hustoty palby (protitankových prostředků).

Šířka bojové sestavy protitankového pluku může dosáhnout až 12 km s možností přehradit tankový směr o šířce 12 až 15 km. Při stanovení hloubky čáry rozvinutí vycházíme z bojové sestavy jednotek prvního (druhého) sledu a požadavku zabezpečit palebný styk mezi oddíly. I když vzhledem k reliéfu a členitosti terénu na našem území státu nebude možné palebný styk vždy zabezpečit. Orientačně lze počítat s hloubkou bojové sestavy PTZ armády na čáře rozvinutí v rozmezí 4 až 6 km.

Nepřítel, který provedl jaderné (palebné, chemické) úder y do pásma armády, bude usilovat především o využití vzniklých mezer v našich bojových sestavách, a to překvapivým pronikáním tankových jednotek do zasažených prostorů se snahou rozvinout postup těchto jednotek do hloubky (boků) naší bojové sestavy. Proto za další důležitý úkol PTZ armády je třeba považovat (zejména v obraně) **přehrazování mezer** po úderech nepřítele. Protitanková záloha armády bude tento úkol plnit zpravidla v úzké součinnosti s vševojskovými a ženijními jednotkami (POZ). K přehrazení mezer vzniklých po jaderných (palebných, chemických) úderech připravuje mimoto vlastní dělostřelectvo NPP a SP. Pro protitankové zálohy se určují zpravidla neplánované čáry rozvinutí. Tyto čáry zaujímají s cílem uzavřít (přehradit) mezeru v bojové sestavě vlastních vojsk. Jejich poloha bude volena s ohledem na vzdálenost a umístění PTZ. Při použití ZHN podle záměrného bodu (epicentra výbuchu) může být čára rozvinutí umístěna před (nebo za) epicentrem výbuchu, popřípadě po jeho stranách. Vhodnost jednotlivých řešení bude limitována rychlostí postupu útočících tanků nepřítele, možnostmi výběru vhodných čar pro rozvinutí PTZ v daném terénu, komunikační sítí (jejím stavem) a celkovou situací u PTZ armády.

Za příznivých podmínek je účelné čáry rozvinutí volit před epicentrem

výbuchu, mezerou v bojové sestavě. (Za příznivé podmínky lze považovat takové, které umožňují včasné zaujetí neplánované čáry a dosažení pohotovosti k palbě v době, kdy se nepřítel nachází ve vzdálenosti efektivní účinné střelby, v našem případě jednotek PTRS, tzn. 4 nebo více km.) Ve většině případů však PTZ bude zaujímat čáru rozvinutí za nebo po stranách ničeného prostoru. Je to výhodnější z časového hlediska i vzhledem k použití jednotek PTZ armády. Nepřítel v daném prostoru musí totiž překonávat rozrušený (zamořený) terén zpravidla menším tempem, čímž usnadňuje vedení palby protitankovým jednotkám. Tento závěr podporuje i skutečnost, že PTZ armády se bude zpravidla vždy při takovémto neplánovaném zásahu muset přesunovat na větší vzdálenost a nebude mít ve většině případů k dispozici dostatek času na vlastní rozvinutí.

Častým úkolem PTZ v obraně bude účast PTZ v palebném ničení nepřítel (PNN) přímou střelbou při zasazení druhých sledů (záloh) do boje a k udržení důležitých čar nebo prostorů. Tento úkol bude PTZ armády zpravidla plnit, v součinnosti s jednotkami v dotyku a předsunutými odřady, které si svazky druhého sledu (zálohy) vysílají na čáru zasazení, v podstatě dvěma způsoby. **První** z nich spočívá v tom, že PTZ zaujme vyčkávací prostor poblíž plánované čáry rozvinutí a je připravena ji zaujmout k odražení útoku nepřátelských obrněných cílů na směr zasazení druhého sledu (zálohy). Ve **druhém** případě je PTZ rozvinována do bojové sestavy přímo na stanovené čáře, která je volena v prostoru zasazení nebo na boku čáry zasazení s cílem udržet tuto čáru (prostor). V obou variantách může, ale nemusí, dojít k palebnému dotyku PTZ s nepřítelem. Bude to závislé především na schopnosti vojsk prvního sledu (v dotyku) zastavit postup nepřítel a udržet určenou čáru nebo prostor.

V některých případech bude spočívat podíl PTZ armády na plnění úkolu v tom, že bude krýt zasazovaný svazek (útvár) z boku proti nebezpečnému tankovému směru. Vždy však půjde o úkol časově omezený, který končí svinutím PTZ, jejím vyvedením do prostoru soustředění a přípravou k dalšímu bojovému použití.

Při plnění úkolů armádní obranné operace může PTZ armády obdržet i úkol podílet se na udržení důležitých prostorů (čar, aglomerací). Protitanková záloha plní takovýto úkol zpravidla tím způsobem, že je připravena k odražení útoku tanků nepřítel z plánovaných čar rozvinutí nebo bojovou činností na neplánovaných čarách rozvinutí.

Kromě těchto úkolů nelze vyloučit použití PTZ armády i k plnění dalších úkolů, a to na základě konkrétní bojové situace. Protitanková záloha může být např. použita k boji (ničení) se vzdušnými výsadky nepřítel.

Protitanková záloha vševojskové armády, tvořená smíšeným protitankovým plukem v nové organizační struktuře, je mohutným protitankovým prostředkem v rukou velitele armády. Přes ponechání částí jednotek vyzbrojených 100mm PTK je možné její výzbroj označit za odpovídající potřebám boje s tanky a obrněnými cíli nepřítele, k němuž bude PTZ využívat předností obou druhů protitankových zbraní. Hlavním úkolem PTZ armády v obranné operaci bude ničení nepřátelských tanků přímou střelbou. Zavedením nových PTRK do výzbroje protitankových pluků podstatně vzrostla jejich palebná síla i bojové možnosti, kterých je při organizaci PNN a v průběhu operace nutné tvůrčím způsobem využívat.

ZKUŠENOSTI Z POUŽÍVÁNÍ UČEBNĚ VÝCVIKOVÝCH PROSTŘEDKŮ V LETECTVU A PVOS

Vědeckotechnický pokrok zaznamenává rok od roku stále rychlejší rozvoj a od základu mění mnohé technologické procesy, které bezprostředně ovlivňují vývoj nové bojové techniky. S tím souvisí i uplatňování efektivnějších metod k jejímu ovládnutí obsluhami, směnami velitelských stanovišť, veliteli a štáby. Důsledky tohoto pokroku se též odrážejí v taktice, operačním umění i ve strategii.

Význam modernizace učebně výcvikových prostředků

Členské státy NATO, zvláště USA, Velká Británie a Francie, plně využívají vědeckotechnického pokroku pro válečné účely, a to znamená nekontrolovatelné kolo dalšího dozbrojování a modernizace výzbroje. To vyžaduje potřebu znát tyto nové prostředky, přijímat adekvátní opatření k obraně proti nim, a to zvládnutím moderních obranných prostředků, především pak v letectvu a PVO. Připravenost k odražení nenadálého napadení vzdušným nepřítelem znamená udržovat stálou bojovou pohotovost, která při současných moderních bojových prostředcích v letectvu a PVO je nemyslitelná bez vysoké odborné a politické připravenosti jednotlivců, obsluh, směn a štábů.

K zabezpečení vysoké bojové pohotovosti je nezbytné zdokonalovat obsah, formy, metody a prostředky vojenského vyučování a výcviku na všech úrovních. Nové prostředky řízení, které využívají principů kybernetiky a aplikací vědeckotechnického pokroku, vyžadují i nové přístupy ve vojenské didaktice v takových směrech, jakými především jsou:

- řízení vojenského vyučování a výcviku,
- řízení procesu výuky posluchače (žáka) školy,
- rozvoj prostředků vojenského vyučování a výcviku.

Zatím co proces řízení vojenského vyučování a výcviku i řízení procesu výuky jednotlivce se vztahují na konkrétní jednotku, útvar či školu, je k oblasti pro-

středků vojenského vyučování a výcviku možné přistupovat z obecnějšího hlediska.

Vyučovací a výcvikové prostředky můžeme rozdělit do tří základních skupin:

- vyučovací a výcvikové pomůcky,
- vyučovací a výcvikové prostory,
- didaktická technika.

Tyto vyučovací a výcvikové prostředky vytvářejí ve svém souhrnu komplexní učebně výcvikovou základnu (materiální prostředky vojenského vyučování a výcviku). Ještě v nedávné době byly tyto materiální prostředky považovány jen za „pomocné prostředky“, které více souvisejí s realizací cíle, obsahu, metod a organizačních forem, ale nemusí být při vyučování a výcviku použity.

Současná vojenská pedagogika a psychologie výuky, opírající se v této oblasti především o poznatky čerpané z teorie informace, pedagogické kybernetiky a radioelektroniky, spatřuje v materiálních prostředcích vojenského vyučování a výcviku jednu z podmínek dosažení stanovených cílů. Toto v plné míře potvrzují i zkušenosti z praktického výcviku. V řadě oblastí vojenského výcviku je dnes již vyloučeno přejít k používání a ošetřování bojové i zabezpečovací techniky bez předchozího důkladného školení na učebních zařízeních. K rychlému technickému rozvoji těchto zařízení přispěla nejen složitost bojových prostředků, možnost jejich poškození při neodborném zacházení, ale současně také ekonomické a časové problémy jejich rychlého zvládnutí a efektivního využití. Vyjadřuje to i celkový přechod od kvantity ke kvalitě při neustálém zvyšování bojové efektivnosti.

Úloha a zkušenosti z použití učebně výcvikových prostředků v letectvu

V současném letectví se všeobecně považuje za potřebné, aby efektivní výcvikové komplety zahrnovaly soubor prostředků a zařízení k výcviku, které je možné rozdělit na:

- cvičné školní letouny,
- komplexní letecké simulátory,
- dílčí účelové simulátory,
- vyučovací přístroje a zařízení specializovaných učeben.

Je zapotřebí též zdůraznit, že zvyšující se pořizovací a provozní náklady moderních bojových a speciálních letounů nutí letecké konstruktéry a provozovatele věnovat maximální pozornost rychlejšímu rozvoji a uplatnění kvalitnějších a efektivnějších cvičných letounů, simulátorů, trenažérů, prostředků kontroly, údržby a obsluhy.

Současná praxe v oblasti cvičných školních letounů svědčí o neekonomičnosti dvoufázového výcviku „L-39 a bojový letoun“. Stále více je poukazováno na nutnost elementárního leteckého výcviku na vrtulovém (turbovrtulovém) letounu s nízkými náklady na letovou hodinu. Zkušenosti z třífázového leteckého výcviku potvrzují jeho přednosti hlavně ekonomické, což se především odráží v tom, že jsou již během prvního stupně z výcviku vyloučeni ti, kteří nejsou schopni vyšší typ

zvládnout. U těch, kteří v něm pokračují, se upevní i motivace pro další náročnější letecký výcvik.

Mimořádnou pozornost v letectvu si zaslouhují komplexní letecké simulátory. Z původních jednoduchých zařízení, určených pouze pro výcvik především v létání podle přístrojů, se postupně vyvinuly dnešní výcvikové komplety všestranně simulující podmínky letu ve skutečném letounu. Ty ovlivňují kvalitu a efektivnost výcviku pilotů, dále výzkum a vývoj nových typů letounů. Velký důraz se u nich klade na přijatelně věrné napodobení přímých pohybových pocitů skutečného letu a na co nejdokonalejší a nejvšestrannější simulování vizuálních vjemů. Současné letecké simulátory československé a sovětské výroby umožňují relativně dokonalé napodobení podmínek letů podle přístrojů, funkcí jednotlivých systémů výzbroje letounu a dostatečnou reprodukci všech okolností a podmínek, které jsou pro pilota, resp. celou posádku, důležité z hlediska řízení za normálních, ztížených i mimořádných podmínek letu.

V ČSSR je věnována náležitá pozornost vývoji celého výcvikového kompletu, o čemž svědčí např. simulátor TL-29 a zařízení pro nácvik katapultáže pro cvičný letoun L-29, simulátor TL-39 pro cvičný bojový letoun L-39 a simulátor TL-410 pro malý dopravní letoun L-410. Výcviku na leteckých simulátorech je věnována významná pozornost. Předně se trvá na nákupu simulátorů ještě před nákupem nové letecké techniky nebo alespoň souběžně s ní.

Naše poznatky potvrzují zkušenosti z leteckého učiliště v Černigově, že létání na simulátorech by vždy mělo předcházet létání na skutečném letounu. Prozatím však ne všichni výrobci letounů jsou připraveni s nabídkou letecké techniky současně nebo v předstihu nabídnout letecký simulátor i s potřebnou technickou dokumentací pro výstavbu budov nebo jejich adaptaci. Praxe naopak je taková, že simulátory přicházejí o několik let později. I když se tento čas zkracuje, stále to je výrazný nedostatek.

Naše vojenské letectvo využívá sovětské simulátory TL-8, KTS-4 a KTS-4M pro letouny MiG-21, KTS-6 a STL-74 pro MiG-23, pro letouny řady SU KTS-13, KTS-18 a TL-3 a pro vrtulníky Mi-24 simulátor 9F-66.

K využívání simulátorů byla v posledních pěti letech přijata rozsáhlá opatření s cílem:

- postupně zkvalitnit letecký výcvik, zvláště mladých pilotů a u starších upevnit návyky,
- úspěšně řešit všechny závady za letu a havarijní situace všemi piloty a tím odstranit jejich podíl na leteckých událostech,
- dosáhnout úspory letového resursu a pohonných hmot.

Mezi nejdůležitější z těchto opatření patří:

- obsazení simulátorů na letištích ve dvousměnném provozu,
- vytvoření celé učební základny ve Vysoké vojenské letecké škole SNP,

- vyřazení starých značně závadových simulátorů a používání nových podle typů a modifikací letounů na letištích,
- zabezpečení stavební připravenosti pro zabudování simulátorů při přeškolení na novou techniku,
- stanovení pro piloty vyššího, ale podle vycvičenosti diferencovaného náletu hodin na simulátoru,
- přísné sledování a vyhodnocování pravidelného výcviku na simulátorech u pilotů na všech stupních velení až po velitelství letectva FMNO.

Ze zkušeností z leteckého výcviku vyplývá, že většina (80 %) pilotů, kteří provedli lety nejdříve na simulátorech, byla následně v letounech hodnocena známkou o stupeň lepší, než 20 % nejlepších z těch, kteří lety na simulátorech neuskutečnili. Zvláště výrazně se projevují přednosti při řešení mimořádných případů za letu, v létání podle přístrojů a za ztížených povětrnostních podmínek a zejména při navigačních letech. Obdobné jsou zcela prokazatelné výsledky ve vedení rádiové korepondence, předávání průzkumových a jiných hlášení, ve využívání navigačního zařízení a veškeré výzbroje letounů.

Velmi důležité období výcviku pilotů stíhacích letounů na simulátorech je výcvik v přístrojovém navedení a přepadech vzdušných cílů. Vzhledem k tomu, že cvičné bojové letouny (s dvojím řízením) nemívají radiolokační vybavení, je výcvik pilotů na simulátorech, mimo teoretickou přípravu a nácvik v kabinách letounů, hlavním druhem přípravy před samostatnými lety v bojovém letounu.

K dílčím účelovým simulátorům patří především výcviková zařízení a trenažéry pro technický personál k přeškolení na novou techniku, prohlubování znalostí i údržbě letounů. Pokud nejsou k dispozici, je v praxi nejvíce rozšířeno využívání letounů přímo v provozu, nebo v lepším případě cvičných školních letounů.

Z našich zkušeností můžeme říci, že existují nejméně tři důvody k provádění výcviku na trenažérech a ne na letecké technice přímo v provozu:

- **nebezpečí** poškození letadla (i skryté), které může vytvořit nepředvídané závary v leteckém provozu,
- **náročnost** výcviku vzhledem k soudobé složitosti letounových systémů,
- **náklady** na praktický výcvik, které se vztahují k jeho účinnosti (výslednost dosažených návyků a získaných znalostí).

Vzhledem k těmto důvodům se v letectvu ČSLA vytvořila nejen na Vojenské střední a vysoké letecké škole, ale na všech letištích, široká učební střediska jak pro piloty a techniky, tak i pro další specialisty, kteří zabezpečují provoz. Dnes je samozřejmostí, že výuka motorů, draků a speciálního vybavení letadel probíhá na vrtulnících, které jsou k tomu patřičně vybaveny. Jejich rozvoj lze shrnout do těchto skupin:

● **Výcviková zařízení funkcionální (systémová), do kterých patří:**

- Stacionární makety systémů nebo jejich části (řezy). Jde o plošné nebo prostorové napodobeniny jednotlivých letounových systémů ve zvětšeném, zmenšeném,

nebo nezměněném provedení nemající možnost simulace funkcí. Pro výuku se zpravidla zabezpečují souběžně s produkcí určitého typu letounu. V ČSSR se vyrábějí v rámci servisní činnosti čs. leteckým průmyslem, nebo podle reálných přeloh v leteckých dílnách.

- Oživená výcviková zařízení a pomůcky, tj. letecké simulátory nebo jen simulátory jednotlivých systémů. Při „oživení“ zabezpečují vizuálně i manuálně zpětnou vazbu teoreticko-praktických znalostí posluchačů při výuce. V podmínkách ČSLA jsou používány speciální učebny s těmito systémy pro letouny L-39 a L-410 z čs. výroby a pro MiG-21, MiG-23, SU-25K a SU-22M4 dovezené ze SSSR. Tyto systémy ale nejsou vždy instalovány v dostatečném předstihu, zvláště při přeškolení na novou techniku.

- Univerzální výcvikové jednotky, které se jeví jako perspektivní a efektivní zařízení pro školení technické části létajícího a technického personálu. Charakteristickou vlastností těchto zařízení je schopnost simulovat mnoho rozdílných letounových systémů i podsystémů jednoduchou výměnou ovládacího panelu, instruktorského panelu, zobrazovacího překrytu a volbou příslušného řídicího programu z paměti počítače. Tyto změny je možné provést během několika minut.

● **Trenažéry specializované (např. postupové) pro určitý druh technického vybavení letadla**

Prací na trenažérech tohoto druhu získává technický personál praktickou zkušenost bez nutnosti počáteční praxe přímo na letounu. Běžně se tak procvičují a ověřují celé technologické postupy, např. pro podvozky letounů, motorové zkoušky, funkce automatického řízení letounů a jiné podle specializace trenažéru. Výhodou použití těchto zařízení je možnost vytvářet situace, které by byly na skutečném zařízení v provozu nemožné, nebo nebezpečné. Některá taková zařízení jsou vyrobena a využívána v čs. leteckých školách.

● **Trenažéry komplexního použití**

Jsou určeny pro piloty i mechaniky údržby letounů. Ti se připravují na výcvik provedením nutných úkonů a na údržbu číslicově řízených systémů soudobé letecké elektroniky. Tyto prostředky jsou perspektivní a podle mého názoru lze očekávat jejich užití i u další generace letecké techniky. Nové generace simulátorů i trenažérů umožní i výcvik řídicích létání a dispečerů, kteří dosud cvičili formou praxe na místech velení a řízení leteckého provozu.

Při zdokonalování výcviku vojenských pilotů a letovodů VS se považuje za velmi potřebné přiblížit situaci cvičných letů skutečné bojové situaci. Týká se to zvláště radioelektronického rušení radionavigačních prostředků, spojení, velení, aktivního a pasivního rušení palubních a pozemních RLS. Měla by to řešit zařízení, která plně imitují potřebnou situaci. Cílem výcviku pilotů je zjistit cíl, rychle se rozhodnout o způsobu jeho ničení a dokázat zničit cíl první ztečí.

Systém komplexních trenažérů s vysokým stupněm integrace by měl v blízké budoucnosti umožnit, aby piloti, řídicí létání i dispečeři získali potřebné návyky

v podmínkách rádiového a radiotechnického rušení, což by jim vytvořilo podmínky k plnění úkolů ve skutečné bojové situaci, technikům a všem leteckým specialistům obsluhovat a využívat techniku s vysokou efektivností.

V článku nerozebírám zkušenosti z používání vlečných nebo bezpilotních terčů pro výcvik při bojových střelbách letectva a PLRV. Tato problematika vyžaduje samostatné pojednání. V podmínkách ČSLA se provádí jen střelby protiletadlovým dělostřelectvem a vzdušné střelby z kanónů a kulometů na terč KT-04 vlečený letounem L-39T. Terč i letoun jsou součástí výcvikového kompletu L-39.

Úloha a zkušenosti z použití výcvikových prostředků v PVOS

Neustále se zvyšující požadavky, zavádění nových bojových prostředků a především postupující proces automatizace velení a řízení bojové činnosti si vyžádaly nové přístupy k organizaci výcviku včetně zabezpečování moderních výcvikových prostředků.

V různých obdobích výcviku, počínaje základní odbornou přípravou specialistů protiletadlového raketového a radiotechnického vojska a obsluh spojovacích prostředků a konče výcvikem směn velitelských stanovišť útvarů (svazků) druhů vojsk, svazků a svazu vojska PVOS, uplatňuje se řada technických zařízení. Ty nám umožňují provádět přípravu jednotlivců, obsluh a směn za takových variant náletových situací, které v míru není možné reálně vytvářet s ohledem na ekonomičnost i bezpečnost letového provozu a zachování zásad elektromagnetické koexistence při výcviku činnosti v podmínkách radioelektronického rušení. Těmito prostředky jsou vybavována výcviková zařízení druhů vojsk, bojové a zabezpečovací jednotky a útvary a samozřejmě i vojenské střední i vysoké školy.

Vrcholem přípravy a výcviku, komplexního sladení bojových směn velitelských stanovišť a obsluh protiletadlových raketových a radiotechnických prostředků jsou taktická cvičení jednotek, útvarů a svazků na výcvikových cvičištích, v jejichž závěru se provádějí bojové střelby. I v tomto období výcviku jsou ve značné míře využívány výcvikové prostředky, zejména pro vytváření složité vzdušné a radioelektronické situace.

V porovnání s úrovní rozvoje výcvikových prostředků v letectvu existují i v jejich zaměřenosti určité rozdílnosti. Jejich podstata tkví především v tom, že v oblasti letectva se výcvikové prostředky zaměřují především na kvalitu výcviku jednotlivce, osádky či obsluhy letounu z hlediska pilotáže, plnění úkolů bojového použití a údržby, popřípadě na výcvik v obsluze zařízení, která s provozem letounů bezprostředně souvisí. U ostatních druhů vojska PVOS je však nutné vedle potřeby výcviku obsluh radiolokačního prostředku, protiletadlového raketového kompletu, pozorovací hlásky, spojovacího prostředku atd. řešit i výcvik činností základních a dalších stupňů řízení bojové činnosti (až po stupeň ústředního velitelského stanoviště PVOS) vybavených dnes ve značném objemu složitými technickými prostřed-

ky. Při velké početnosti osob a odborností na těchto pracovištích a při nutnosti uskutečňovat výcvik při různých variantách vzdušné situace, podmínek a způsobů vedení bojové činnosti, nelze už dnes vystačit s jednoduchými výcvikovými prostředky.

Dosavadní zkušenosti jednoznačně směřují k požadavku úplné komplexnosti, jak ve výcviku létajícího a pozemního leteckého personálu, obsluh palebných prostředků protiletadlového raketového vojska a průzkumných prostředků radiotechnického vojska, tak ke zkvalitnění přípravy celých taktických uskupení.

Zatím co maximální využití technických parametrů současných výcvikových prostředků zůstává v silách jejich bezprostředních uživatelů, je zapotřebí zlepšovatelské a vynálezecké hnutí u vojsk a vojenské vědeckovýzkumné základny zaměřit především na rozvoj a zavedení imitátorů, trenažérů a simulátorů na současné a perspektivní bázi elektroniky.

Orientace na tyto perspektivy jsou objektivně podloženy už současnými tendencemi rozvoje prostředků vzdušného napadení a předpokládanými způsoby jejich bojového použití vytvářejícími vnější podmínky pro činnost naší protivzdušné obrany.

V podstatě ani dnes (a tím méně v budoucnosti) nelze skutečnou vzdušnou činností v daném čase a prostoru vytvořit situaci, která by reálně odpovídala námi předpokládaným modelům hromadného úderu vzdušného nepřítele, při níž by podstatná část vzdušných cílů působila v malých a přízemních výškách v prostoru bojové činnosti, představovala by vzdušné cíle s extrémně malou odrazovou plochou a při které by se mohly použít prostředky radioelektronického boje v potřebném rozsahu. Současná úroveň vědeckotechnického pokroku a materiálně technické základny však tyto situace umožňuje simulovat a v těchto režimech plnit úkoly boje stejným způsobem a v reálných časech tak, jak by tomu mohlo být ve skutečnosti. Domnívám se, že koncem příštího desetiletí budou mít tyto názory již svoji konkrétní a reálnou podobu.

Výcvikové prostředky protiletadlového raketového vojska

Současné možnosti výcviku obsluh protiletadlových raketových kompletů jsou založeny především ve využívání vlastních imitačních zařízení k procvičování operátorů ručního sledování a důstojníků navedení. K výcviku obsluh palebných baterií a technických oddílů jsou určeny makety jednotlivých systémů a části přepravních, nabíjecích, plnicích a kontrolních zařízení, cvičné rakety, jejich díly a příslušenství. To umožňuje procvičovat zvládnutí úkolů technické přípravy a činnosti obsluhy protiletadlových raketových kompletů, neumožňuje však volbu a realizaci složitějších náletových situací odpovídajících současné taktice nepřítele. Velmi vážným nedostatkem imitačních zařízení protiletadlových raketových kompletů je, že neumožňují výcvik sledování a palby na vzdušný cíl s použitím televizního kanálu a procvičovat technickou obsluhu kompletu k potlačení vlivů radioelektronického rušení.

K přípravě obsluh protiletadlového raketového kompletu dalekého dosahu jsou z hlediska výcvikových prostředků příznivější podmínky než u typů S-75M a S-125M. Hlavní prostředek tvoří imitační zařízení, které umožňuje demonstrovat náletové situace včetně radioelektronického rušení. Jeho dokumentační část dovozuje nahrávat a podle potřeby opakovaně reprodukovat vzdušnou situaci vytvořenou lety reálných vzdušných cílů, a tak metodicky procvičovat činnost od jednotlivých příslušníků obsluhy až po komplexní sladění celých obsluh skupiny oddílů včetně velitelského stanoviště. K výcviku palebných baterií a technických jednotek tu existují z hlediska výcvikových prostředků v podstatě stejné možnosti jako u ostatních typů protiletadlových raketových kompletů.

Velice dobrých výsledků ve výcviku je dosahováno prostřednictvím kontrolních a výcvikových středisek, která jsou budována u všech útvarů protiletadlového raketového vojska. Tato střediska byla zřízena u palebných oddílů a jejich materiální základ tvoří výcviková a kontrolní aparatura AKKORD 75/125. Toto zařízení zajišťuje nejen výdej radiolokační informace a rušení, ale umožňuje i registrovat a vyhodnocovat činnost obsluh protiletadlového raketového kompletu a prověřovat s jeho pomocí jejich připravenost k vedení boje.

V jednom kontrolním a výcvikovém středisku je uskutečňován postupně výcvik až 4 palebných oddílů. U útvarů, které nemají ve své výzbroji prostředky automatizace velení, jsou v těchto střediscích budována cvičná velitelská stanoviště útvarů a jsou využívána k výcviku a sladění činnosti směn velitelského stanoviště útvaru se směnami palebných oddílů.

S využitím obdobného souboru zařízení je uskutečňován i komplexní výcvik na cvičištích. Systém výcviku za využití kontrolních a výcvikových středisek zabezpečuje tak v současných podmínkách pravidelný cyklický výcvik všech palebných oddílů a kontrolu úrovně jejich připravenosti před bojovými střelbami a k činnosti v pohotovostním systému PVOS. Poměrně dlouhá doba, která však už uplynula od zasazení této techniky do výzbroje protiletadlového raketového vojska, se samozřejmě odráží v takticko-technických charakteristikách, které už další perspektivě nepostačují.

Značná pozornost v současnosti je věnována výcviku k vedení boje obsluh protiletadlových raketových kompletů a směn velitelských stanovišť protiletadlového raketového vojska v podmínkách radiotechnického rušení a použití protiradiolokačních střel. Nedostatek tabulkových výcvikových zařízení – rušičů je nahrazován iniciativou zlepšovatelů u jednotek, útvarů a svazků a pomoc poskytují rovněž vojenské školy a vojenské opravárenské závody. U většiny jednotek nyní k tomuto účelu využívají nestandardní generátory rušení s vyzářováním rušivých signálů na pracovních kmitočtech přímo na antény stanic navedení a vysokofrekvenční generátory typu GSS-17, P-329, RT-10, GK-4-21A a GK-4-19A.

K výcviku obsluh automatizovaných velitelských stanovišť typu VEKTOR a SENĚŽ se vedle schopností imitace vzdušné situace na PORI využívá rovněž mož-

ností zavedení prvotní informace o vzdušných cílech od aparatury AKKORD 75/125 a radiolokačních informací předávaných radiolokačními prostředky od radiotechnických jednotek. Tímto způsobem je procvičováno sladění systémů velení na společných velitelských stanovištích útvarů protiletadlového raketového a radiotechnického vojska.

Velmi účinným opatřením je zabezpečení cvičišť svazků vojska PVOS komplexním souborem zařízení, který umožňuje uskutečňovat výcvik protiletadlového raketového vojska s metodickou gradací na základě jak reálných letů vzdušných cílů, tak s využitím imitování vzdušné situace, popřípadě kombinací obou způsobů. Větší náročností na organizaci všestranného zabezpečení v dosahování vysoké intenzity výcviku, ekonomičnosti využití bojové techniky, výcvikových zařízení a ve zkrácení doby potřebné ke splnění výcvikových cílů je dosahováno velmi dobrých výsledků při bojových střelbách.

Výcvikové prostředky radiotechnického vojska

Výcvik radiotechnického vojska má v rámci PVOS určitou zvláštnost, která vyplývá z jeho vysokého zatížení činností v pohotovostním systému PVO ČSSR. Geografické podmínky a sousedství s kapitalistickými státy, nad jejichž územím přiléhajícím k ČSSR probíhá neustálá intenzivní činnost ve vzdušném prostoru, vyžaduje udržovat značný počet radiotechnických jednotek v neustálé pohotovosti a v činnosti. To časově omezuje možnosti k provádění výcviku. Proto je těmto podmínkám přizpůsobena organizace a metodika výcviku i způsoby jeho zabezpečování výcvikovými prostředky.

Mimořádná pozornost je věnována materiálně technickému zabezpečení učební a výcvikové základny ve vojenských školách a ve výcvikových střediscích pro přípravu specialistů radiotechnického vojska. Tam jsou vytvářeny optimální podmínky, neboť na tato zařízení jsou dávány požadavky ke zvládnutí značného rozsahu odborné přípravy, počínaje už základním výcvikem.

Pro všechny odbornosti radiotechnického vojska jsou vybudovány speciální učebny, které mají makety, cvičné soupravy bojové techniky nebo jejich části pro výcvik jak v technické a bojové obsluze, tak i jejím ošetřování.

Cvičiště jsou zabezpečena v potřebném počtu všemi základními typy radiolokačních a automatizačních prostředků, které jsou ve výzbroji radiotechnického vojska PVOS a umožňují v plném rozsahu uskutečňovat jak taktický výcvik, tak i bojovou službu v reálných podmínkách. K využití těchto prostředků jsou vypracovány dlouhodobé plány. Učební a výcvikové základny zabezpečují plně činnost, vysokou produktivitu učebně výcvikového procesu a jeho neustálou modernizaci.

Vysoké tempo výcviku a možnost hodnotného výcviku zabezpečují především různé druhy trenažérů a imitátorů vzdušné a radiolokační informace a jejich využívání ve směnném provozu. Specialisté výcvikových zařízení radiotechnického voj-

ska vynakládají velké úsilí k dalšímu prodloužení resursu a zdokonalování dříve zavedených učebních trenažérů a konstrukcí řady unikátních zařízení pro učebny odborného výcviku. Limitujícím faktorem pro další zdokonalování výcviku jsou však vysoké náklady na novou moderní radiolokační výzbroj a v jistém směru i její nedostupnost z hlediska možností dodávek zahraničních výrobců. V důsledku toho je zaměřována především pozornost na opracování metod systémové přípravy, jejímž cílem je s využitím současných výcvikových zařízení připravovat specialisty tak, aby přecvičování na novou techniku u vojsk vyžadovalo minimum času. Jeden z problémů, se kterým se nepodařilo dosud dobře vyrovnat, neleží v oblasti technických prostředků, ale je zapříčiněn nedostatkem kádrů a úrovní odborné připravenosti a pedagogické způsobilosti.

Na dobré úrovni jsou rovněž i výcviková zařízení využívaná k přípravě příslušníků pozorovacích stanovišť a obsluh malorážových protiletadlových kanónů. Také pro tyto odbornosti jsou vybudovány odborné učebny a cvičná stanoviště (postavení), ve kterých lze v plném rozsahu cvičit bojovou a palebnou službu a objektivně vyhodnocovat dosahované výsledky.

Specialisté radiotechnického vojska však neprocházejí všichni výcvikem v centrálních výcvikových zařízeních. Část jich se cvičí nebo přecvičuje přímo u radiotechnických jednotek a zabezpečovacích útvarů svazků. Jejich učebně výcviková základna v porovnání s výcvikovými středisky je značně omezená a limituje se zpravidla na výcviková zařízení, která tvoří přímo část kompletů bojové techniky a jsou doplněna generátory radiotechnického rušení.

Výcvik operátorů radiolokátorů a prostředků automatizovaného velení probíhá zpravidla na základě reálné vzdušné situace. V porovnání se situací u protiletadlového raketového vojska chybí u radiotechnických jednotek, útvarů především zařízení pro objektivní registraci činnosti a vyhodnocování úrovně výcviku. Nedostatek resursu a některé další exploatační důvody brání intenzivnějšímu využívání imitátorových zařízení, pokud je vůbec jimi technika vybavena, a obdobné příčiny ztěžují využívat k výcviku zařízení pro objektivní dokumentaci výsledků bojové činnosti. Podstatně lepší je stav v oblasti zabezpečování technické přípravy (obrazových materiálů, schémat) apod.

Přibližně stejné podmínky v zabezpečení výcvikovými zařízeními jsou u jednotek řídících radiolokátorů protiletadlových raketových oddílů.

Ve výcviku přímo u vojsk, a to i tam, kde existují určité možnosti využití části techniky k výcviku (zejména na velitelských stanovištích), omezuje její využití i nízká směnnost obsluh. Přesto, a nebo spíše právě proto, se hledá řešení ve zvýšení efektivnosti výcviku modernizací výcvikových zařízení a konstrukcí nových. Velká pozornost je při tom věnována využívání mikropočítačů a jejich aplikací do metod výcviku, kde i cvičitele může nahradit technika. V tomto směru nejvíce se pokročilo v přípravě směn příslušníků ústředního velitelského stanoviště PVOS.

Výsledek vedení úspěšné a efektivní bojové činnosti je závislý na správné činnosti mnoha bezprostředních realizátorů, výtečném technickém stavu výzbroje a techniky, schopnosti ASV, bojových směn, operátorů a řady dalších specialistů různých profesí.

Je všeobecně uznáván významný podíl dobré učebně výcvikové základny na úrovni a kvalitě výcviku, ale ne vždy je s dostatečnou intenzitou využívána.

Rozvoji nejmodernějších bojových prostředků a ASV musí odpovídat i učebně výcviková základna, a to především ve vojenských vysokých školách, učilištích, výcvikových střediskách, ale i u útvarů a jednotek. K tomu je zapotřebí vyvíjet nejen dostatečný tlak a pomoc centrálních orgánů na vývoj a výrobu moderních učebních pomůcek, zařízení a základen. K jejich realizaci se jeví účelné s větší perspektivou plánovat a vyčleňovat k těmto účelům finanční prostředky a stavební kapacity.

Příprava kádru je základní podmínkou splnění všech těchto úkolů. Velení ČSLA k tomu provádí opatření, aby připravenost letectva, PLRV a RTV k obraně vzdušného prostoru ČSSR a západní hranice socialistického tábora byla na vysoké úrovni.

DOPRAVNĚ ZÁSOBOVACÍ SYSTÉM VOJSKA PVOS

Využívání výsledků vědeckotechnického rozvoje (VTR) ve vojenství se projevuje ve stále kvalitnějším vybavování vojska PVOS složitou moderní bojovou technikou, která výrazně ovlivňuje rozmach a manévrovost soudobých operací, ale zvyšuje rovněž nároky na organizaci a činnost týlu.

V oblasti materiálního zabezpečení je nutné, aby týlové orgány trvale sledovaly a přehodnocovaly objemy, výši a skladbu pohyblivých a ostatních zásob materiálu, možnosti a kapacitu dopravních jednotek útvarů a svazků.

Vojsko PVOS je ke splnění stanovených bojových úkolů rozptýleno na velkém prostoru (celé území státu). Tato zvláštnost se promítá nejen při plnění bojového úkolu, ale především v materiálním a zdravotnickém zabezpečení. Každá odloučená rota (jednotka) je samostatně hospodařícím celkem již v míru. To se nemění ani za války. Již v míru jednotky udržují stanovené množství zásob materiálu, které slouží ke krytí potřeb pro zabezpečení života, bojové pohotovosti jednotek vojska PVOS i k zabezpečení vedení boje v případě válečného konfliktu. Proto se zvyšuje schopnost jednotek a útvarů zabezpečovat činnost týlovými druhy materiálu na dobu 15 i více dnů. A to i přes růst spotřeby v důsledku zavádění nové techniky. Stupeň divize není zapojen do zásobovací činnosti v dopravně zásobovacím systému vojska PVOS. Plní řídicí a kontrolní funkci v celém systému zabezpečení. Velitelství vojska PVOS provádí rozdělování přidělených zásob z okruhových a centrálních skladů ve prospěch vojska PVOS a organizuje odběr z výdejních míst, vykládacích stanic, posádkových výdejen, popřípadě ze skladů nebo od výrobního závodu.

Pohyblivé zásoby u vojska PVOS jsou skladovány na stupni jednotky a útvaru. To respektuje celý zásobovací systém od rozložení zásob přes přísun a doplňování až po rozložení sil a prostředků k manipulaci a dopravě.

S ohledem na vzdálenost jednotek od skladovaných zásob útvarů musí být část útvarových zásob předsendu k jednotkám (proviant, PHM, munice). Jednou

ze základních podmínek pro nepřetržité zásobování vojska PVOS je proto včasné vytvoření a udržování předepsaných zásob materiálu na stupni jednotky a útvaru zabezpečujících vedení boje v prvních dnech operace. To vytváří lepší podmínky k uvedení do chodu celého dopravně zásobovacího systému vázaného na teritorium (civilní organizace), centrální a okružové sklady.

Spotřebovaný materiál je na stupni vojskovém nahrazován v první řadě ze zásob ponechaných v posádkách (běžné zásoby), které musí zákonitě vzrůstat úměrně s růstem spotřeby, má-li být zachována soběstačnost jednotek a útvarů. Požadavek je však takový, aby doba soběstačnosti byla stále prodlužována i přes rostoucí spotřebu. To zvyšuje nároky na skladové kapacity, údržbu a obměnu zásob.

Skladování a manipulace s materiálem je nedílnou součástí dopravně zásobovacího systému. Jeho základní funkcí je připravit materiál pro zásobování útvarů, jednotek a zabezpečit rychlou manipulaci na všech zásobovacích stupních a na styku jednotlivých druhů dopravy.

Zrychlení toku zásob v rámci dopravně zásobovacího systému je značně závislé na zkracování doby pro manipulaci s materiálem. U vojska PVOS postupně dochází k modernizaci skladů, ty je však potřeba vybavit prostředky mechanizace s vyšší produktivitou práce a spolehlivostí.

Doprava je hlavním dynamickým prvkem, který má největší vliv na realizaci dopravně zásobovacího systému. Priorita jednotlivých druhů doprav je dána jejich podílem na celkovém objemu přísunu na jednotlivých zásobovacích stupních, přepravní kapacitou, vybaveností a současnými možnostmi.

Pro potřeby vojska PVOS bude železniční přeprava využívána pro přísun materiálu ze skladů teritoria k jednotlivým útvarům, především k větším celkům s vyšší spotřebou materiálu; počítá se, že přísun materiálu po železnici dle dopravního plánu musí pokrýt až 30 % z celkové výše.

Automobilová doprava bude hlavním druhem dopravy v zásobovacím systému vojska PVOS. Odběr materiálu ze stanovených zdrojů budou provádět tímto způsobem všechny druhy vojska PVOS, jak stíhací letectvo (SL), protiletadlové raketové vojsko (PLRV), tak radiotechnické vojsko (RTV). Její složitost a náročnost na řízení charakterizuje teritoriální rozložení, pro které zabezpečuje ve stanovených koloběžích 85 % přísunu všeho materiálu automobilními prostředky. Oproti železnici je automobilová doprava pružnější, rychlejší a méně zranitelná. Je však podstatně dražší a má menší kapacitu. Došlo k její podstatné modernizaci, mimo zavedení velkokapacitních cisternových plniců letecké techniky.

Zavádění paletizace má i negativní vliv na využití přepravní kapacity útvarů. Snížil se koeficient nosnosti vozidel, což se projevuje u munice i u ostatních druhů materiálu, jako např. u zásob pohonných hmot uložených na nakládacích plošinách.

V automobilní dopravě je nutné rezervy hledat jak ve zvyšování přepravní kapa-

city a maximálním snížení počtu různých manipulací s materiálem, tak v jeho efektivním rozložení na vozidle.

Dopravní jednotky a útvary vojska PVOS budou provádět přepravy materiálu i na určených automobilních silnicích (UAS). Pro řízení přepravy, její sledování bude využíváno dispečerské řízení cestou KSVD, které umožní včasné získávání a předávání informací a nařízení. Otázka sledování přesunů, plánovaných dle dopravního plánu i neplánovaných, není jednoznačně vyjasněna a v dalším období je zapotřebí ji vyřešit. Přehledu brání spojovací prostředky. To je jeden ze závažných nedostatků v řízení dopravních jednotek svazku.

Zabezpečení materiálem je řešeno decentralizovaně s důrazem na využití vojenských a civilních zdrojů rozmístěných na celém území státu.

Vzájemný vztah mezi Správou vojenské dopravy (SVD) a Oddělením vojenské dopravy (OVD), Hlavním týlem FMNO a týlem vojska PVOS je postaven na základě přímé nadřízenosti. Specifický je vztah mezi týlem vojenského okruhu (VO) a týlem vojska PVOS. Týl vojska PVOS má vůči vojenskému okruhu povinnost spolupracovat s ním při zpracování plánu přísunu a odběru materiálu. Vojska PVOS rozmístěna na území vojenských okruhů jsou jimi materiálově zabezpečována. V okruhových skladech je uložen materiál, který podle požadavků je vyčleňován a vydáván na základě požadavků vojska PVOS.

Zvláštností týlového zabezpečení je, že sestava vojska PVOS je značně rozčleněna. Útvary a jednotky plní úkoly ve značné vzdálenosti od sebe. Vzdálenosti jednotlivých prvků sestavy mohou být:

- plro 30 až 60 km od velitelství brigády (pluku),
- rtpr 75 až 250 km od velitelství rtb,
- rtr 120 až 200 km od velitelství brigády,
- letka až 180 km od základního letiště.

Nejkomplikovanější dopravně zásobovací systém (DZS) je u rtb, kde je nutné počítat s přísunem materiálu k jednotkám, u nichž dopravní kapacita splňuje pouze podmínky zabezpečení denního života. Další problém nastává, dojde-li k oddělení části techniky jednotky, až již od záloh velitelů jednotlivých stupňů, nebo přímo na nová stanoviště. K řešení problému jsou využívány dané možnosti útvarů uložením materiálu do vleků v takových množstvích, aby oddělená technika byla schopna života ve stanoveném prostoru bez zásobování do 3 dnů.

Zdroje zásobování vojska PVOS jsou:

- **pohyblivé**, vytvořené u jednotek a útvarů,
- **od útvarů** vojska PVOS v posádkách,
- **vyčleněné**, ve vojenských ústředních a okruhových skladech, základnách nebo v určených posádkách,
- **připravené** v civilní distribuční síti.

Zásobování PHM je uskutečňováno ze skladů a základen VO z vyčleněných zdrojů v posádkách a z civilní distribuční sítě. Letecké pohonné hmoty odebírá

vojsko PVOS převážně ze skladů vojenských okruhů vlastními dopravními prostředky, popř. jsou letecké pohonné hmoty (LPH) přisunovány železnicí do vykládacích stanic.

Proviantem je vojsko zásobováno z civilní distribuční sítě, dále ze zásob zanechaných v posádkách a z okruhových skladů proviantu. Malé odloučené jednotky jsou zpravidla přidělovány do zásobovací péče k nejbližším teritoriálním vojenským útvarům. Z vojenských skladů doplňují jednotky a útvary vojenský proviant a proviantní výstroj, ostatní proviant čerpají z civilní distribuční sítě vlastními dopravními prostředky. Celkem je u vojska PVOS v současné době kolem 150 hospodářských výdejen (HV) s celkovou kapacitou kuchyňských bloků – 36 000 denních dávek (dd).

Zabezpečení výstrojním materiálem je uskutečňováno ze zásob, které zanechaly útvary vojska PVOS ve stálých posádkách a v dalším ze zásob vyčleněných ve stálých skladech VO. Ostatní výstrojní materiál je zajišťován a odebírán útvary z místních zdrojů. Praní prádla je většinou zabezpečeno v prádelnách útvarů nebo ve výstrojních opravnách a v civilních podnicích komunálních služeb.

Zdravotnickým materiálem je vojsko PVOS zásobováno ze spádových vojenských nemocnic a z okruhového zdravotnického skladu. Veterinární materiál z vojenského ústředního veterinárního skladu.

Zásobovací systém vojska PVOS je založen na kombinaci odběrů a přísunů pro jednotlivé útvary a svazky PVOS. Toto musí brát velitelství PVOS v úvahu a řešit účelné využití všech prostředků, které jsou pro týlové zabezpečení vojska PVOS vyčleněny.

Způsoby odběru:

- automobilní jednotka divize PVOS odebírá materiál ze skladů VO, nebo jiných vyčleněných zdrojů a přisunuje jej k útvarům přímo na místa spotřeby,
- útvar vojska PVOS odebírá stanovený druh materiálu vlastními dopravními prostředky u skladů VO nebo jiných vyčleněných zdrojů, na základě potřeby jednotky sestavuje komplety a přisunuje je k jednotkám,
- jednotka vojska PVOS odebírá materiál ze stanovených civilních zdrojů, část materiálu může odebírat od nadřízeného nebo jiného určeného vojenského útvaru.

Zvláštnosti zásobovacího systému:

- je zásobován značný počet malých odloučených jednotek, což vyžaduje rozčlenění vozidel pro přísun – neumožňuje použít organické automobilní celky,
- přísun je organizován do většího počtu míst a na značné vzdálenosti podle rozmístění jednotek,
- materiál pravidelné spotřeby se přisunuje pro několikadenní spotřebu najednou,
- důraz v pořadí přísunu je kladen na leteckou municii, letecké pohonné hmoty, náhradní díly pro bojovou techniku, proviant a APH.

V prostoru činnosti se přísun organizuje:

- **ve skupině**, kde jeden zásobovací proud zajišťuje přísun materiálu několika útvarům popřípadě jednotkám, zpravidla v okruhu 40 až 300 km, nebo několik útvarů a jednotek provádí odběr z jednoho zdroje, nepřesahuje-li rameno přísunu 50 km,

- **samostatně**, kdy materiál je přisunován k jednomu útvaru (jednotce), vzdálenému více než 40 km nebo pro útvar (jednotku) je stanoven samostatný zdroj, ze kterého si materiál útvar odebírá.

Zásoby přísunu materiálu ve vojsku PVOS:

- U stíhacího letectva odebírají automobilní jednotky letištních praporů materiál z určených míst a přesunují jej do skladů poblíž letiště. LPH jsou přesunovány po železnici nebo po zmobilizování z vykládacích stanic automobilními rotami (ar) svazku. Pokud je místo vykládání výhodně položeno, lze kalkulovat i s přísunem LPH prostřednictvím prostředků letištního praporu (lpr). Nejsložitější se prozatím jeví doprava letecké munice (LM) a leteckých raket (LR) pro vzdálenosti přesunu a nízkou obložnost přepravních prostředků.

- U protiletadlového raketového vojska jsou využívány pro odběr materiálu organické dopravní prostředky. Automobilní jednotka plrb je schopna denně přisunovat k útvarům materiál k úhradě 2denní spotřeby jednotek. Jednotkami je materiál odebírán v následujícím dnu rovněž ve výši 2denní spotřeby (mimo PHM, které jsou jednotkám přisunovány).

- U radiotechnického vojska k odběru zásob z vyčleněných zdrojů jsou využívány automobilní jednotky rtb. Vzhledem k vysokému počtu radiotechnických jednotek a značným vzdálenostem k nim jsou jednotky rozděleny podle dislokace na 2 až 4 skupiny a materiál je přisunován prostředky brigády současně několika samostatnými zásobovacími proudy. Jednotkám je materiál přisunován z útvarových skladů v množství, které zabezpečuje činnost jednotky na dobu 2 až 3 dnů. Přísun je uskutečňován zpravidla jednou za 2 až 3 dny.

Materiál z místních zdrojů (proviant) odebírají jednotky zpravidla ve stanovené době a množství přímo v civilní distribuční síti.

Každá odloučená jednotka (RTV, PLRV) je už v míru samostatně hospodařícím celkem. To se nemění ani za války. Proto již u jednotek jsou vytvořeny pohyblivé zásoby (PZ) materiálu. Dále jsou udržovány zásoby běžné potřeby (BP) ve skladech jednotek. Zásoby jsou vytvářeny na plánovanou techniku dle tabulky mírových počtů (TMP) a tabulky válečných počtů (TVP).

Útvary mají rovněž skladbu PZ pevně stanovenou. Pouze u útvarů RTV (rtpr) je výše materiálu BP podstatně nižší než u ostatních útvarů a PLRV. Je to dáno nedostatkem skladovacích prostorů i začleněním týlových a technických orgánů u štábu rtpr.

Stupeň svazku vojska PVOS není zapojen do DZS, plní jen funkci řídicí a kontrolní v celém systému zabezpečení (organizuje odběr z výdejních míst a vy-

kládacích stanic, popřípadě skladů a od výrobních závodů na základě přidělení množství materiálu).

To, že zásoby jsou uloženy na stupni jednotky a útvaru, musí respektovat celý systém zásobování od rozložení přes přísuny, doplňování až do rozložení prostředků k manipulaci a dopravě.

Uchránit zásoby proti možnému zásahu vyžaduje:

- vyvézt zásoby předem do prostoru rozmístění týlu (PRT),
- z odolnění uložených zásob PRT,
- vytvářet komplety materiálu pro přísun k jednotkám,
- využívat PRT včetně mechanizačních prostředků,
- vytvářet podmínky v PRT k možnému vyvezení zásob z míst stálé dislokace.

V tomto již v míru dochází ke značným rozdílům mezi útvary, nejen v pojetí těchto úkolů, ale především v daných možnostech a vybavení PRT.

Z celého procesu DZS doposud ověřeného v podmínkách svazku, jeví se nejsložitější zabezpečení dopravy LM a LPH, což by v podstatě odčerpávalo veškerou dopravní kapacitu dopravní jednotky po zmobilizování.

Na organizaci, řízení a činnosti dopravně zásobovacího systému vojska PVOS se podílí mnoho řídicích a výkonných orgánů všech stupňů a další činitelé (přípravnost a rozložení zásob, situace, technický stav komunikací, dopravních a mechanizačních prostředků, kvalita informačního systému, spojení atd.).

DZS je v rámci svazku řízen podle vydaných pokynů. Do řízení vstupují funkcionáři velitelských, technických i týlových odborností.

Při řízení DZS se projevuje:

- nedoceňování obsahu a významu funkce DZS, což vede k nedostatkům v plánování, kalkulacích, propočtech,
- přesuny nejsou plánovány alternativně, a to způsobuje, že štáby neznají prakticky organizaci zásobování, plánování přísunu; tato činnost je jim spíše přítěží, než jedním z rozhodujících činitelů ke splnění daného úkolu,
- podceňování otázek vyžadování vstupů na komunikace za vedení bojové činnosti (BČ); problematika prakticky není procvičována a její uskutečňování je většínou probíráno pouze teoreticky,
- nedostatečné vypracování informačního systému prací v oblasti DZS jak na stupni útvaru, tak i svazku; nedostatky se projevují i při zpracování požadavků, slučování, provádění a spojování potřeb i pro více útvarů; velmi dobře je využíváno pouze systému VAVS.

Zkušenosti ze cvičení a různých zaměstnání potvrzují, že velitelé a funkcionáři štábů i někteří týloví funkcionáři si ne vždy plně uvědomují svoji odpovědnost za organizaci a řízení materiálního zásobování vojsk. Svědčí o tom nedostatky, které se vyskytují při přípravě reálných kalkulací a propočtů při plánování a realizaci přísunu. Při plánování se často neuvažuje ve variantách s rezervami materiálu, s přesuny na UAS nebo s využitím automobilních přesunujících se prostřed-

ků. Prozatím ještě není vyřešena otázka spojení ar za přesunu z důvodů nedostatku spojovacích prostředků.

Současný dopravně zásobovací systém vojska PVOS se vyznačuje dosti značnou složitostí. Existující rezervy potvrzují pomalost zásobovacího toku a malou připravenost k mechanizované manipulaci. Není také brán v úvahu v současném období značný nárůst materiálu, zejména u lpr, který je nutné přisunout k vojskům.

Dopravně zásobovací systém, podle našeho názoru, vyžaduje:

- přehodnotit výši zásob, jejich rozložení a připravenost na jednotlivých zásobovacích stupních,
- zvýšit kapacity automobilních rot svazků, dopravních čet lpr a širší zavedení velkotonažních vozidel (návěsů apod.),
- především zkrátit dobu, která je zapotřebí na manipulaci s materiálem, zvýšení manipulační kapacity skladů atd.,
- zkvalitnit organizaci a řízení zásobovacích proudů z hlediska velení, vyšší pohyblivosti a manévrovosti zásob, efektivnější využití sil a prostředků, zavedení kvalitnějších spojovacích prostředků.

Z hlediska další perspektivy výstavby týlu vojska PVOS a zkvalitnění dopravně zásobovacího systému je možné předpokládat nárůst ve výši rozložení zásob o 15 až 25 %. Postupnou realizací zvyšování zásob a jejich lepším rozložením na jednotlivých stupních tak vytvářet předpoklady pro plynulé zásobování vojsk.

V současné době např. zaváděním nových letounů dochází k disproporcím mezi potřebou a zabezpečením přepravních kapacit. Podle současných platných směrnic, stanovených druhů a počtu přepravovaného materiálu se ukázalo, že útvarům chybí dopravní kapacita. Konkrétně je navrhováno u vojska PVOS v návaznosti na přezbrojování slp perspektivně plánovat u letištních praporů záměnu 5 kusů tahačů s přívěsem za 5 kusů tahačů s návěsem 20 t.

U vojska PVOS ve skladech je zapotřebí nadále realizovat racionalizační opatření pro zkracování časových norem, vybavovat obsluhy skladů mechanizačními prostředky, které mají výkonné parametry s minimální potřebou pracovních sil (tj. nejvyšší produktivitou práce) a mají vlastní pohon, nezávislý na energetické síti. Se zabezpečením přepravy nákladů kontejnery se u vojska PVOS nepočítá. Je však, podle našeho názoru, nutné automobilní dopravní prostředky u svazu a zejména u jednotek rtz, čtz zabezpečovat novými typy hydraulických nakladačů HR minimálně v poměru 1 : 4.

Předpokladem účinného a pevného velení v zásobovacím procesu je stanovení odpovědnosti, práv a povinností všem funkcionářům, kteří se podílejí (na všech stupních velení) na plánování a řízení přísunu zásob. Hlavní odpovědnost za včasnou a efektivní realizaci zásobovacího procesu bude mít i nadále náčelník týlu –zá-

stupce velitele svazu, svazku. Stejnou odpovědnost za přísun materiálu k podřízeným budou mít všichni podřízení zástupci velitelů pro týl.

Proces řízení DZS je nutné rozdělit na plánování a realizaci přísunu. Při plánování je nutné počítat již s realizací těchto úkolů:

- jakým způsobem získáme všechny potřebné informace a podklady,
- analýzou potřeby materiálu, s možnostmi týlu při přísunu materiálu,
- nutností zpracování určených potřebných dokumentů, rozborů, nařízení a požadavků.

K realizaci samostatného přísunu je povinností nejen vydat předběžné nařízení, ale především zabezpečit i sledování a upřesňování zásobovacích proudů v souladu se zpracovaným plánem přísunu.

Při zabezpečování úkolů je zapotřebí mít přehledy o stavu zásob, úkolech podřízených, o zásobách a dopravních kapacitách. Rozhodující úlohu musí sehrát proces plánování a také nepřetržité spojení jak v týlu, tak pro velení dopravním prostředkům přesunujícím se po UAS. U vojska PVOS – dopravním prostředkům a ar je zapotřebí dodat přiměřené typy spojovacích prostředků (VKV).

Dopravně zásobovací systém vojska PVOS předpokládá rozvoj:

- ve zvýšení dopravní kapacity ar svazků a dopravní kapacity u vojsk RTV, PLRV a dopravních čet lpr,
- v modernizaci automobilní dopravy jako hlavního druhu dopravy u vojska PVOS,
- ve zlepšení rozložení a výše pohyblivých a ostatních zásob vzhledem k možností dopravy, další rozvoj paletizace a doplnění novými typy mechanizačních prostředků.

NOVÉ PŘÍSTUPY K ŘEŠENÍ TECHNICKÉHO ZABEZPEČENÍ TERITORIA

Z obranného zaměření vojenské doktríny vyplývají i nové požadavky a úkoly teritoria státu a operační přípravy státního území.

Hlavní úsilí technického zabezpečení (TEZ) teritoria bude nutné soustředit, podle mého názoru, na plnění těchto úkolů:

- zabezpečení přechodu z mírového na válečný stav a řízení zmobilizování jednotek, útvarů a zařízení předávaných polním vojskům i teritoria,
- soustředění a odsun výzbroje a techniky ponechané v posádkách po odchodu polních vojsk do stanovených prostorů,
- zabezpečení využití skladů náhradních dílů, materiálu a zařízení ponechaných v mírových posádkách,
- zajištění přesunů vojsk včetně přesunů vojsk spojeneckých armád na teritorium,
- doplňování vojsk (polních i teritoriálních) výzbrojí, technikou, raketami, municí a vojenským technickým materiálem stanovené nomenklatury,
- zajištění odsunu poškozené výzbroje a techniky v rozsahu generální opravy (GO) do vojenských opravárenských závodů a předurčených závodů národního hospodářství a následné doplňování vojsk opravenou výzbrojí a technikou,
- zajištění oprav poškozené výzbroje a techniky teritoriálních útvarů a zařízení.

Ze stupně Hlavní správy výzbroje a technického zabezpečení (HSVTZ) FMNO bylo by účelné zpracovávat požadavky a zabezpečovat realizaci výroby výzbroje, vojenské techniky a ostatního vojenského technického materiálu pro vojska, včetně řízení vojenské kontroly výroby, oprav a přejímky výzbroje, techniky a vojenského technického materiálu.

K obraně a ochraně teritoria ČSSR jsou předurčeny teritoriální orgány velení, svazky, útvary, jednotky a zařízení včetně sil a prostředků technického zabezpečení. Tyto plní úkoly podle rozhodnutí ministra národní obrany, v otázkách technického zabezpečení náčelníka HSVTZ.

K plnění úkolů technického zabezpečení jsou předurčeny síly a prostředky technického zabezpečení, které jsou v podřízenosti teritoriálních útvarů a svazků, dále vytvářených teritoriálních okruhů, v přímé podřízenosti správ HSVTZ a vyčleněné závody národního hospodářství. Proto je nutné do tohoto počtu zahrnout i vědeckovýzkumnou základnu ČSLA. Z hlediska organizačních struktur systém TEZ tvoří:

● u teritoriálních okruhů

- orgány řízení technického zabezpečení (TEZ),
- výbrojní základny s pobočkami,
- muniční základny se sklady,
- opravny tankové a automobilní techniky (OTAT) s pobočkami,
- opravny automobilní a tankové techniky (OATT) s pobočkami,
- okruhové sklady tankového a automobilního materiálu,
- výcviková střediska specialistů jednotlivých služeb,
- okruhové tankové a automobilní opravny (OTAO),

● v podřízenosti HSVTZ (jednotlivých správ HSVTZ)

- základny (muniční, výbrojní, tankové a automobilní, radiolokační, zásobovací),
- vojenské opravárenské závody (služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování),
- opravárenské závody (tankové, automobilní),
- vojenské výzkumné ústavy a jejich pobočky,
- zástupci vojenské správy (ZVS) ve vyčleněných závodech národního hospodářství (výrobní i opravárenské).

Z požadavků vojenské doktríny vyplývá, že zvláště v počátečním období nelze jednoznačně stanovit územní působnost teritoriálních prostředků, sil a prostředků technického zabezpečení vyčleňovaných polních vojsk. To si vyžaduje hledat těsné součinnostní vazby mezi ZVV polních vojsk a teritoriálních okruhů ve všech oblastech působnosti jak v míru, tak zejména za branné pohotovosti státu.

Další otázka, která ovlivní TEZ teritoria, je ta skutečnost, že v roce 1985 došlo k vytvoření nové organizační struktury řídicích a výkonných orgánů TEZ polních vojsk. Integrace služeb technického zabezpečení uskutečněná na taktickém a operačním stupni polních vojsk doposud nebyla posouzena ani realizována v rámci teritoriálních vojsk a zařízení. Dílčí reorganizace byla provedena pouze v řídicích složkách teritoriálních okruhů. Tato skutečnost doposud negativně ovlivňuje řízení TEZ teritoria.

Přechod z mírového na válečný stav může být proveden vyhlášením bojového poplachu s vyvedením vojsk do operační sestavy v nejkratší možné době přímo z posádek v případě nenadálého napadení, nebo včasným, postupným a skrytým narůstáním bojové pohotovosti výběrovým způsobem. Stanovený způsob přechodu

na válečný stav se odrazí i ve způsobu uvedení sil a prostředků technického zabezpečení do plné bojové pohotovosti. Řada útvarů technického zabezpečení operačních stupňů je vytvářena na principu teritoriálních útvarů a zařízení. Velitelé a náčelníci těchto teritoriálních útvarů a zařízení odpovídají za zmobilizování a stmelení vytvářených útvarů pro polní vojska. Zde může dojít, a to při druhém způsobu uvedení do bojové pohotovosti, k tomu, že útvary TEZ budou mobilizovány, aniž by teritoriální útvary a zařízení TEZ byly uváděny do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Tato skutečnost naruší plnění plánu výrobní a opravářské činnosti těchto teritoriálních útvarů a zařízení. Stanovené etapy bojového stmelení mohou být prováděny buď přímo v posádkách nebo v prostorech poblíž míst zmobilizování. Vždy bude v těchto místech provedena první etapa bojového stmelení. Vzhledem k plánům zaujetí operační sestavy polních vojsk může být druhá etapa bojového stmelení vytvářených útvarů TEZ prováděna až po dosažení stanoveného prostoru v operační sestavě. Pak ovšem, podle mého názoru, za uskutečnění druhé etapy bojového stmelení nemůže odpovídat velitel (náčelník) útvaru (zařízení), který útvar vytvářel. To především z toho důvodu, že tyto prostory mohou být vzdáleny od místa zmobilizování i více než 100 km. Z toho vyplývá, že po předání útvaru do sestavy AOV (FOZ) bude druhá etapa řízena organickými veliteli armádních (frontových) opravářských základů a jejich útvarů. Obsah i doba uskutečnění druhé etapy může být diferencovaně upravena podle pokynů ZVV příslušného stupně. Může nastat i varianta, kdy útvary a jednotky TEZ budou přímo přecházet bez 2. etapy do produktivní a opravářské činnosti. To si ale vyžaduje přijmout řadu organizačních, personálních, výcvikových a materiálních opatření již v míru.

Další otázkou, kterou je nutné podrobněji rozpracovat a organizačně zabezpečit, jsou přesuny a předání útvarů TEZ vytvářených na území teritoria polními vojsky. Velitelé vytvářených útvarů mají v příslušné dokumentaci i rozkazy pro přesun do stanovených prostorů. Poznatky z ŠN a VŠC potvrzují, že štáby vyzbrojování a technického zabezpečení v rámci upřesnění plánů TEZ mohou na základě podkladů a součinnosti s operačním oddělením (správou) tyto stanovovat. Zároveň pro tyto útvary zpracovávají upřesněná nařízení. Předání nařízení je možné pouze cestou ZVV teritoriálních okruhů, popřípadě i HSVTZ.

Poznatky ze cvičení dále svědčí o tom, že ZVV by měli mít operativní přehled o stavu zmobilizování a připravenosti útvarů TEZ vytvářených na principu teritoria a jsou předurčeny do sestavy opravářských základů příslušného stupně. Tyto informace např. pro armádní útvar půjdou pravděpodobně cestou velitele útvaru, který útvar vytváří – ZVV teritoria – ZVV frontu – ZVV armády. U frontových útvarů pak může informační tok procházet i přes HSVTZ. K tomu je nutné zabezpečit nebo vytvořit odpovídající systém spojení.

Útvary a jednotky, které jsou vyčleněny do sestavy polních vojsk, opouštějí místa stálé dislokace a zaujímají předurčené prostory. Přitom ale část výzbroje a techniky v daném okamžiku nemusí být v bojeschopném stavu. O ponechané výzbroji

a technice v posádkách, ať je to z jakýchkoli příčin, musí orgány TEZ teritoria získat potřebné informace, a to cestou zpětných odřadů útvarů, popřípadě cestou ZVV polních vojsk při vzájemné součinnosti se ZVV teritoria. Mezi ponechanou výzbroj a techniku je nutné v prvním pořadí počítat tu, která má odpracovanou meziopravní normu a vyžaduje generální (střední) opravu ve vojenských opravárenských závodech nebo i mimo území státu. Dále sem patří i technika, která z určitých příčin nemohla být opravena (např. havárie atd.). Musíme si uvědomit, že z hlediska rozlohy teritoria bude tato technika rozmístěna na velkém prostoru. Úkolem orgánů TEZ teritoria v tomto období je uvedenou techniku soustředit, naložit a odeslat do příslušných opravárenských zařízení. To lze uskutečnit až po vytvoření teritoriálních opraven tankové a automobilní techniky, které kromě opravárenských prostředků mají v sestavě i prostředky odsunové. Technika, která bude vyžadovat GO, by měla být do příslušných opravárenských závodů odeslána především železničními převozy. Odsunové jednotky pak v této etapě budou postupně soustřeďovat do vytvořených OTAT, OATT, OTAO i ostatní nebojeschopnou výzbroj a techniku. Zde bude nutné posoudit i organizační struktury těchto opraven z hlediska možnosti komplexních oprav výzbroje a techniky různých materiálových hospodářů. A to nejen v rozsahu běžných oprav. Dále bude nutné zvážit, zda teritoriální prostředky technického zabezpečení není vhodné připravit již v míru k provádění i středních oprav poškozené výzbroje a techniky. Pro zajištění oprav je zapotřebí již dnes vytvořit odpovídající materiální podmínky v opravárnách. Většinou jsou opravy vytvářeny na principech praporů oprav techniky v místech jejich mírové dislokace. To znamená, že mohou v plné míře využívat pevně zabudovaná strojní a technologická zařízení těchto objektů. Poněvadž i v míru jsou u praporů oprav techniky prováděny vojskové střední opravy tankové techniky, jsou tak prakticky vytvořeny příznivé podmínky pro válečné střední opravy. Bude to ovšem vyžadovat v odpovídající míře připravovat předurčené mobilizační doplňky, a to ke zvládnutí technologie středních oprav. Tato otázka, která je spojena s možnostmi i středních oprav v zařízeních teritoria, patří mezi nejsložitější.

Opravy tankové a automobilní techniky jsou připraveny od stanovené doby po jejich vytvoření dělat při plné opravářské kapacitě do 30 ks běžných oprav tankové a automobilní techniky. Svou dislokací by měly působit na celé území teritoria. Tato otázka v současné době vystupuje do popředí a vyžádá si, podle mého názoru, pravděpodobně i určité redislokační změny. V této souvislosti je nutné upozornit na možnosti využití veškerého zařízení TEZ polních vojsk po jejich opuštění míst stálé dislokace. Můžeme říci, že prakticky v každé posádce (místě stálé dislokace) je nejméně jedno zařízení TEZ (dílny rot oprav atd.), které je doposud v plánoch TEZ opomíjeno. V první řadě je nutné přehodnotit využití objektů a v nich zabudovaného zařízení v přihraničním pásmu ve prospěch polních vojsk. Budou-li objekty v obranných pásmech pluků a divizí prvního sledu, je možné je v plné míře využít jako hlavní místa činnosti opravárenských jednotek. Jako záložní prostory pak za-

ujímat prostory v poli. K tomu již v míru připravovat opatření. Mimo jiné např. i v otázkách rychlého přechodu objektů na náhradní zdroje elektrické energie, vyhledání a úpravy krytů pro živou sílu atd. Všechny otázky musí být sladěny a vzájemně spojeny v rámci polních vojsk a teritoria. V dalších objektech, mimo prostory rozmístění a činnosti polních vojsk, je nutné zvážit jejich možnosti využití a obsazení předurčenými osobami ze zálohy, a to pravděpodobně z místa, kde se nacházejí nebo z nejbližšího okolí. Ty mít buď jako dočasné nebo nepřetržitě zaujaté. Využívat je k běžným opravám převážně automobilní techniky vojsk teritoria, dále podle možnosti i k běžným opravám ostatní výzbroje a techniky. V rámci předpokládaných přesunů vlastních i spojeneckých vojsk mít připraveny i jako stacionární místa technické pomoci.

Další oblastí, kterou je nutné přehodnotit a využít ve prospěch teritoria, jsou zásoby vojenského technického materiálu zanechaného v místech stálé dislokace. Vojska vyvážejí zásoby, které jsou předurčeny k zabezpečení bojové činnosti. Ty jsou vytvořeny již v míru a mají charakter nedotknutelných zásob (NZ). Pro zabezpečení mírové činnosti jsou vytvořeny mírové zásoby ve výši stanovené příslušnými nařízeními jednotlivých materiálových hospodářů. Nevyvážejí se a zůstávají v posádce. Úkolem prostředků teritoria bude zásoby soustřeďovat z jednotlivých posádek do zásobovacích středisek teritoria, kde si teritoriální útvary pak příslušný materiál odebírají vlastními prostředky. Na základě možností využití stacionárních zařízení obdobným způsobem je možné řešit i oblast zabezpečení vojenským technickým materiálem.

S vyvedením polních vojsk a zaujímáním operační sestavy, podle konkrétních podmínek, je možné polními vojsky využívat v prvním pořadí materiál ze zásob ponechaných v posádkách, jsou-li poblíž prostorů jejich rozmístění. To v prvním pořadí k zabezpečení provozu a ošetřování, aniž by ještě byla zahájena bojová činnost.

Dále může vzhledem k přijatému rozhodnutí o využití stacionárních dílen dojít k přerozdělení zásob mezi jednotlivými místy, aniž by materiál byl soustředěn do zásobovacích středisek.

Všechny otázky musí být nejprve podrobně posouzeny a vzájemně v plánech polních vojsk i teritoria sladěny a zakotveny v příslušných dokumentech. To z důvodu, že tvoří jeden z významných zdrojů a rezerv v oblasti technického zabezpečení.

Jak při zaujímání operační sestavy, tak v průběhu vedení bojové činnosti bude prováděna řada přesunů vojsk po teritoriu ČSSR. K zabezpečení přesunů operačního významu plní úkoly i prostředky TEZ teritoria. Podle plánů zabezpečení přesunů mohou být z teritoriálních útvarů a zařízení vyčleňovány na stanovený signál a do stanovených míst na osách skupiny k vytvoření míst technické pomoci. Ty budou ze sestavy teritoriálních opraven (OTAT, OTAO) i z opravárenských závodů HSVTZ. V podstatě půjde o dílensko-vyprošťovací skupiny, které budou po-

skytovat pomoc na stanovených úsecích os přesunu, a to s úkolem zabezpečit jak plynulost těchto přesunů, tak i provádět v součinnosti s osádkami odstraňování vzniklých poruch techniky i běžné opravy ponechané techniky na osách, mimo dosah působnosti prostředků TEZ přesunujících se vojsk. Předpokládá se, že by odsunuly poškozenou výzbroj a techniku s vyšší potřebou rozsahu oprav (středních, popř. generálních), kterou vojska již nestačila svými prostředky odsunout do prostoru soustředění opravárenských základů polních vojsk.

Určitý problém může nastat při přesunu spojeneckých vojsk, která jsou vyzbrojena odlišnými typy techniky, než kterou je vyzbrojena ČSLA. To platí především pro různé typy automobilní techniky, některé typy obrněných transportérů a výzbroje. Při tom tyto prostředky TEZ teritoria mohou poskytnout v plném rozsahu odsunovou pomoc, opravářskou pouze po dodání příslušných náhradních dílů na typy, které nejsou zavedeny v ČSLA. Mohou v dalším pořadí zanechanou poškozenou výzbroj a techniku spojeneckých vojsk odsunout do svých stacionárních zařízení, kde bude řešen její další odsun, popřípadě oprava. Stacionární místa technické pomoci budou poskytovat technickou pomoc pouze v tom případě, že přesunující vojska zabezpečí její odsun do těchto míst.

Jedním z důležitých úkolů zařízení TEZ teritoria je zabezpečení odsunů a generálních oprav poškozené výzbroje a techniky. Technika bude od vojsk převážně soustředována na operačním stupni a prostředky těchto stupňů odsunuta. V úzké součinnosti ZVV frontu a teritoria musí být technika naložena a odeslána do příslušných opravárenských závodů. K tomu vysílají výjezdní skupiny, které ji roztřídí, převezmou a svými organickými prostředky odsunou po stanovených osách, zvláště při narušení stanovených železničních tras. Zároveň technika, která je odsunována po železnici, může být vzhledem k narušení tras i několikrát překládána z železničního na silniční transport právě prostředky skupin. Ty je nutné vybavit i jeřáby vyšší nosnosti, než zatím v ČSLA jsou zavedeny.

Podle stanovených plánů přechází řada závodů národního hospodářství na válečné opravy i výrobu výzbroje a techniky. Z tohoto důvodu bude nutné zajistit odsun poškozené výzbroje a techniky v rozsahu GO (SO) do závodů. To bude uskutečňováno obdobným způsobem, tzn. převážně železničním transportem. Vzhledem k tomu, že závody mohou být i v týlovém prostoru polních vojsk, bude možné odsun podle konkrétní situace provádět i silami TEZ polních vojsk. Všechny možné varianty je nutné mít připraveny v plánech technického zabezpečení teritoria i polních vojsk. V souvislosti s generálními opravami vyvstává i otázka použití a využití frontových opravárenských základů pro opravy agregátů (skupin) tankové a automobilní techniky v prvním období vedení obranných operací. Bylo by vhodné, aby opravárenské základny byly rozmístěny a zahájily činnost na vybraných objektech teritoria.

Doplňování polních i teritoriálních vojsk opravenou výzbrojí a technikou i novou technikou bude řešeno cestou HSVTZ. Vzhledem k tomu, že výzbroj a technika je

bez osádek a střeliva, bude nutné organizovat přejímku přímo v opravárenských (výrobních) závodech, a to po organických celcích. Povinností závodu bude předat techniku jednotce a podle situace zabezpečit podmínky pro nakládání na železnici nebo pro přesun po vlastní ose. Doplnění munice musí být pak řešeno péčí polních vojsk např. i v průběhu přepravy po železnici. Zatím není řešeno, že by munice byla doplňována přímo na závodech, čímž by přebírající jednotky byly okamžitě plně bojeschopné.

Přijetím obranné doktríny států Varšavské smlouvy a s přihlédnutím k charakteru bojové činnosti zvláště v počátečním období války výrazným způsobem stoupla úloha a místo teritoria ČSSR při zabezpečení činnosti polních vojsk i ochrany a obrany teritoria ČSSR. Významnou součástí všech opatření jsou otázky technického zabezpečení. V článku jsem ukázal některé přístupy a názory na řešení vybraných otázek technického zabezpečení. Jejich konkretizace a rozpracování bude v kompetenci příslušných funkcionářů TEZ, jejich štábů a podřízených služeb. Přitom zajisté dojde i k dalšímu teoretickému i praktickému rozpracování i dalších oblastí technického zabezpečení teritoria v úzké návaznosti na technické zabezpečení polních vojsk.

K ÚLOZE CIVILNÍ OBRANY V MÍRU

V současné době jsou postupně uskutečňována opatření ke zvýšení úlohy CO ČSSR při zabezpečování mírového života společnosti. Jejich cílem je vytvořit další možnosti k zabezpečení ochrany a zdraví obyvatelstva proti účinkům provozních havárií a živelních pohrom, ke kterým v mírové době může dojít. Toto úsilí se opírá o úkoly, které jsou stanoveny Civilní obraně Směrnicí schválenou Radou obrany státu. V ní je stanoveno, že CO ČSSR je povinna poskytovat pomoc obyvatelstvu a národnímu hospodářství při odstraňování následků živelních pohrom a provozních havárií. Tento požadavek dostává nové rozměry a větší význam v souvislosti s událostmi, které v menší či větší míře ohrožují životy a zdraví obyvatelstva a souvisí s působením přírodních sil nebo také s ekonomickou činností společnosti. Pro tyto události jsou již charakteristické pojmy jako např. Seveso, Bhopál a Černobyl. Ukazuje se, že rozvoj ekonomické základny společnosti nabývá na nových rozměrech a kvalitě. Značná chemizace výroby a přeprava zplodin chemického a dalších odvětví průmyslu, budování jaderné energetiky a další ekonomická činnost společnosti, ale nesou s nesporným pokrokem také zvýšené ohrožení lidí i celé společnosti, přičemž nelze opomenout také její ekonomické základny. Při tom únikem některých látek (chemických a radioaktivních) může dojít k ohrožení rozsáhlých území s velkým počtem obyvatel.

Mezníkem pro činnosti Civilní obrany je Černobyl, který potvrzuje, že k ochraně musí společnost přijímat taková opatření, jež mají nejen novou kvalitu, ale i potřebný rozsah. Tato opatření je nutné organizovat k ochraně společnosti i proti takovým nepříznivým jevům, jakými jsou rozsáhlé živelní pohromy, záplavy, sněhové kalamity, vichřice, epidemie atd., ale zároveň i proti účinkům, které jsou způsobeny výrobní činností, pokud mají ničivý charakter. Dosavadní uskutečněné přípravy k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství proti následkům živelních pohrom a velkých provozních havárií s výrony nebezpečných škodlivin zpravidla již dnes v plné míře nepostačují. Proto je nutné v současné době řešit a zabezpečit především varování i ochranu obyvatelstva a národního hospodářství, dále zabezpečit přípravu resortních a územních orgánů, zvláštních řídicích orgánů, sil a prostředků k uskutečnění v první řadě záchranných prací a odstraňování následků havárií a přírodních katastrof.

Všechny funkce nezbytné k ochraně, záchranným a prvořadým likvidačním pra-

cím jsou přitom typické pro přípravu Civilní obrany, určenou především pro období branné pohotovosti státu. Je proto logické, a v řadě vyspělých států se k tomu pojetí přibližují, aby pro tyto funkce nebyla ve státě vytvářena nová organizace, ale aby uvedené úkoly plnila v přijatelném rozsahu Civilní obrana. K tomuto řešení bylo přikročeno i v SSSR po havárii černobylské jaderné elektrárny, příslušná opatření byla přijata též v PLR, NDR a v dalších státech. V současné době jsou přijímána i jiná. Logické využití dosavadního zaměření v CO ČSSR pro tyto účely je jen jedním z hledisek, pro které CO objektivně zvyšuje svou úlohu v mírovém životě společnosti. Za další hledisko můžeme považovat požadavek organické přípravy CO na přechod z mírové činnosti na činnost za branné pohotovosti státu. Předpokládaná rozsáhlá a častá práce při odstraňování následků živelních pohrom a velkých provozních havárií v mírové době vede jak k využití postupů, metod, taktiky, živé síly i materiálně technického zabezpečení CO, tak i k hladkému přechodu k branné pohotovosti státu.

Třetím hlediskem, které hovoří ve prospěch využití CO, je skutečnost, že tak může být využita rozsáhlá organizace, která má materiálně technickou základnu prostředků, jež mohou být při haváriích a pohromách zasazeny s orgány a jednotkami, a zejména mohou být použity k této úloze ihned bez vytváření nových orgánů a sil.

Zásadním a novým závažným faktorem, který podmiňuje místo a úlohu CO ČSSR, jsou vojenskodoktrinární zásady ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy. Při jejich pojetí možné světové války vedené konvenčními zbraněmi je pro CO nutné vyzvednout tezi vyjádřenou náčelníkem štábu Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy armádním generálem Gribkovem, podle níž široké zasazení vysoce přesných zbraní v takové válce, radioaktivní a chemické zamoření terénu v důsledku poškození atomových elektráren a velkých center chemické výroby povede k hromadnému zasažení vojsk, obyvatelstva i ekonomických center na rozsáhlých prostorech a k nezměřitelným ztrátám, nesrovnatelným s minulými válkami.

Z tohoto hlediska CO uskutečňuje souhrn opatření a organizuje činnost k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství proti soudobým prostředkům ničení již za branné pohotovosti státu, popřípadě i možné budoucí války. Mírová funkce CO a příprava obyvatelstva má i přímý organický vztah k přípravě na činnost za branné pohotovosti státu a možné války, v níž má za úkol všestranně zabezpečit přežití obyvatelstva ČSSR. Úloha CO v době míru je zaměřena na zdokonalení příprav a opatření přijímaných v ČSSR k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství proti účinkům velkých provozních havárií a živelních pohrom, dále na vytvoření systému účinných opatření ochrany, v němž by byla nejen odborným koordinujícím činitelem, ale i nosnou institucí.

Při drobných haváriích a živelních pohromách stačí na jejich zvládnutí běžně včleněné havarijní síly – požární jednotky, zdravotnická služba první pomoci, poho-

tovostní služba pro likvidaci poruch jednotlivých inženýrských sítí, Veřejná bezpečnost (VB) i speciální záchranné služby báňského i chemického průmyslu, dopravy a jiné. V extrémních situacích rozsáhlých havárií a živelních pohrom to nestačí, protože škody a zasažení živé síly mohou dosáhnout nebývalých rozměrů. Za těchto situací je podstatná úloha Civilní obrany, která je způsobilá racionálně pracovat i v extrémních podmínkách.

Poslání CO se tím modifikuje a mění. V době míru plní tak závažné úkoly, bez nichž se společnost ani v budoucnu neobejde. V souvislosti s tím je nezbytné usku-tečnit souhrn změn v pravomoci, postavení, pohotovosti i vybavení Civilní obrany. Také v ČSSR došel vývoj do období, kdy je nutné se pro tuto změnu a nebo posun funkce CO rozhodnout, dokázat nezbytnou funkci CO a její úkoly nejen slovně pochopit, ale především prosadit do praktické činnosti.

Nové mírové poslání CO nemůže oslabit ani odstranit nespornou úlohu za branné pohotovosti státu. I nadále platí teze maršála SSSR Sokolovského, podle níž je **CO strategickým druhem zabezpečení obrany státu za branné pohotovosti.** Její místo a úloha jsou nezaměnitelné a nenahraditelné pro přežití společnosti a pro zabezpečení válečné funkce státu.

Při plnění mírových úkolů CO je zapotřebí řešit zejména tyto problémy:

- současné způsoby zjišťování údajů o situaci, včasné varování, opatření k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství a příprava záchranných a prvořadých likvidačních prací dosud účinnou ochranu obyvatelstva nezabezpečují, neboť chybí některé materiální a technické předpoklady k ochraně, dále i odpovídající příprava civilních orgánů a organizací přesto, že již byla z rozhodnutí ústředních orgánů učiněna určitá opatření k řešení této problematiky,

- zavést jednotný systém řízení činnosti při haváriích a živelních pohromách, pro různé jejich druhy nevytvářejí orgány a organizace, protože tento způsob neumožňuje jednotný postup a efektivní využití všech sil a prostředků, které jsou k dispozici,

- jednoznačně vymezit úkoly ústředních orgánů státní správy pro plnění těchto úkolů,

- poskytnout potřebné postavení CO ve společnosti a tomu přizpůsobit její organizační strukturu, materiální i kádrové zabezpečení tak, aby odpovídaly plněným úkolům; přitom se zejména v SSSR ukázalo, že při velkých provozních haváriích s výronem nebezpečných škodlivin je úloha CO a ozbrojených sil rozhodující.

K řešení těchto problémů jsou v ČSSR příznivé podmínky, vytvořené zejména usneseními Rady obrany státu a posledními usneseními předsednictva vlády ČSSR k návrhům na vyzkoušení a varování, výdej prostředků osobní protichemické ochrany, výdej radioprotektiv, zdokonalení monitorování, přípravu obyvatelstva, sil a prostředků k ochraně proti případné havárii jaderných a energetických zařízení (JEZ). Na návrzích se významně podílely jednotlivé resortní orgány i orgány CO ČSSR. Tak např. se již postupně uskutečňují přípravy ústředních a krajských or-

gánů na možné havárie JEZ a živelní pohromy a úkoly CO při odstraňování následků jsou prvořadé.

Při realizaci zámyslu použití CO se vychází z dosavadní praxe, kodifikované v předpise Pom-CO-4. Tento předpis je aplikací směrnic o CO ČSSR schválených Radou obrany státu. Podle nich se CO nasazuje tehdy, jestliže nestačí síly mírové pohotovosti. Nasazuje se z rozhodnutí vedoucích orgánů a organizací státní správy a národního hospodářství, kteří jsou za uskutečnění prací odpovědní (vyplývají z jejich působnosti). Tito funkcionáři jsou současně náčelníky CO, jim jsou podřízeny síly a prostředky CO, do nichž jsou zařazováni pracovníci státních hospodářských orgánů a organizací, podřízených těmto funkcionářům. Tak jsou pracovníci příslušných orgánů a organizací právně vázáni na řízení ředitelů i vedoucích, kteří v CO působí jako náčelníci; podřízení pak plní úkoly CO jako pracovní příkaz.

Předsedové národních výborů (NV) se při vydávání úkolů CO řídí Směrnicemi, podle nichž jsou NV oprávněny vydávat obecně závazná nařízení a činit potřebná opatření. Jsou v tomto smyslu i náčelníky CO. Předseda NV si může vyžádat potvrzení svého rozhodnutí od rady NV a nebo NV přímo.

Použití jednotek CO je nasazením vybraných pracovníků orgánů a organizací do účelněji vojensky organizovaného celku jednotky a útvaru CO.

Štáby CO jsou zapojovány jako výkonné orgány náčelníků CO. To má svůj význam zejména tehdy, jsou-li náčelníci CO předsedy nebo členy zřizovaných komisí. Štáby svými vojenskoštatbními metodami zabezpečují činnost komisí a funkcionářů. Zasazené štáby a jednotky CO jsou povinny respektovat mírová zákonná ustanovení a obecně závazné předpisy. Náčelníci štábů CO jsou zpravidla i členy nebo sekretáři určených komisí.

Činnost zasazených vojenských útvarů se řídí ustanovením Řádu posádkové a strážní služby, hl. 19.

Součinnost územních vojenských štábů CO s jednotkami a útvary vojsk ČSLA je účelné organizovat podle předem připravených plánů, a to na úrovni štábů CO okresu – OVS, štábů CO kraje – KVS a pro organizaci rozsáhlých akcí štábů CO republiky – velitelství vojenského okruhu. Případné dohovy a plány je nezbytné vypracovávat ve spojitosti s plány CO. V plánech CO pro odstraňování následků živelních pohrom a velkých provozních havárií je účelné vyjadřovat opatření při haváriích a živelních pohromách typických pro dané teritorium, jakými mohou být rozsáhlé záplavy, požáry a výbuchy provozů národního hospodářství, sněhové závěje, námrazy v důležitých prostorech, havárie provozů s výronem radioaktivních látek a jiných nebezpečných škodlivin, opakované havárie v dopravě a další události. Návodů na řešení „typických situací“ je účelné vypracovat předem.

V praxi každodenního života zatím CO nevyužívá všech možností daných stanovenými zásadami její činnosti a nezasahuje ve všech případech, kdy je to účelné. Přesto v minulosti její činnost byla potřebná, a to zejména při rozsáhlých záplavách na Dunaji, epidemiích na východním Slovensku, nadměrném výskytu hlodavců

v této oblasti, odstraňování následků požárů a výbuchů v chemických závodech, velkých dopravních havárií atd. Potenciálně je počítáno s činností CO nejen v těchto případech, ale i při námrazách, sněhových kalamitách, při haváriích v dopravě a jiných extrémních situacích. Aby se CO stala institucí, která řeší pohromy a havárie profesně, bude postupně na základě černobylských zkušeností řešeno pojetí ochrany obyvatelstva a národního hospodářství komplexně.

Za hlavní článek těchto opatření a vytváření systému je považováno řízení.

Předpokládá se ustanovení **jednotných havarijních komisí k řešení odstraňování následků všech druhů živelních pohrom a velkých provozních havárií** v krajích a okresech s JEZ a v okresech s vybranými objekty chemické výroby. Jde o objekty, které obhospodařují 50 a více tun silně účinkujících jedovatých látek – nebezpečných škodlivin, zejména chlór, fosgen, čpavek, kyanovodík, metanol, kysličník siřičitý a etylenoxid, u nichž může dojít k výronu těchto škodlivin a k ohrožení území v rozsahu okresu až kraje. Po získání zkušeností se předpokládá i ustanovení jednotných havarijních komisí na celém území ČSSR. Do funkce předsedů komisí by pravděpodobně byli určováni předsedové NV.

Je doporučeno, aby **Komise vlády ČSSR pro koordinaci opatření při havárii JEZ** koordinovala a řídila také opatření při velkých živelních pohromách a velkých provozních haváriích s výronem nebezpečných škodlivin. Tytéž úkoly v přiměřeném rozsahu by řešily i komise na nižších stupních řízení. Dosavadní komise pro řešení jednotlivých případů a jednotlivých druhů havárií je doporučeno nadále neorganizovat.

K jednotnému řízení a provádění likvidačních prací na území ČSSR je zapotřebí přehodnotit především legislativní postavení orgánů CO a jejich vybavení pravomocemi k uskutečnění neodkladných opatření. Tímto způsobem je možné odstranit nebezpečí z prodlení, které by při rozsáhlých haváriích a živelních pohromách mělo nepříznivý vliv na ochranu životů a zdraví obyvatelstva, ale i chod národního hospodářství. Síly a prostředky CO je nutné připravovat jako základní pro uskutečnění záchranných a likvidačních prací. Je vytvořen předpoklad k organizačnímu i kádrovému zabezpečení a k materiálnímu a technickému zabezpečení činnosti územních štábů CO, jako výkonných orgánů havarijních komisí a k ustavení speciálních sil a prostředků CO pro jejich včasné nasazení k likvidaci havárií a živelních pohrom. Pro rychlý zásah je nutné vytvořit velitelské orgány a síly CO dostatečně mobilní pro zabezpečení činnosti na území ČSSR. Počítá se také s tím, že územní štáby CO budou doplněny při výkonu této funkce odborníky resortních orgánů a zainteresovaných odborů NV.

Zatím se neuvažuje o organizaci komisí za branné pohotovosti státu, ale činnost bude řízena rozvinutými orgány teritoriálního velení, včetně CO, přímo.

Pro přípravu k provádění **záchranných a prvořadých likvidačních prací** s nasazením CO a podle potřeby vojsk ČSLA se předpokládá vytvoření vojenských sil a prostředků CO trvalé pohotovosti. Na odstraňování následků havárií JEZ,

v chemickém průmyslu a v zemědělství se připravuje **vytvoření nevojenských záchranných útvarů CO** z řad jejich pracovníků. Počítá se s postupným vybavením speciální technikou a materiálem a s přípravou civilního letectva k rozšíření možností včasného zásahu a k vyloučení nebezpečí z prodlení. Ve zdravotnictví je předpokládáno rozšíření speciálních jednotek k rychlé kvalifikované pomoci.

Praxe potvrdila, že pro oblast velení je nutné zabezpečit mobilní velitelská stanoviště štábů CO krajů, na jejichž území jsou JEZ. Budou vytvořeny prapory velení k zabezpečení činnosti vládní havarijní komise a činnosti štábů CO ČSSR v prostoru havárie nebo velké živelní pohromy. Pro specifiku havárií s výronem radioaktivních látek je vytvářeno Středisko jaderných energetických zařízení u štábů CO ČSSR, které má sloužit pro kvalifikované sledování situace na území ČSSR, pro analytickou činnost, přípravu podkladů a kontrolní činnost. Za rozhodující opatření k ochraně obyvatelstva je považováno včasné varování. K jeho zabezpečení se navrhuje zavést instituci stálých operačních dozorců ve všech krajích, na jejichž území jsou JEZ, a okresech, jejichž území leží v zóně 30 km od nich.

Mezi pohotovostními silami sehraje rozhodující úlohu vojenská brigáda CO, která je specializovaná pro včasný zásah, racionální zahájení a uskutečnění prací v místě havárie nebo živelní pohromy až do příchodu dalších sil.

V návrzích se postupně specifikuje úloha ČSLA a jednotlivých druhů vojsk, včetně vytvoření svazku zvláštního určení ze současných útvarů k posílení nasazených sil CO v případě extrémně velké či nebezpečné havárie a živelní pohromy.

Při vytváření nevojenských záchranných útvarů CO se počítá se silou praporů na jaderných elektrárnách a záchranných rot v chemickém průmyslu a v zemědělství. Část těchto jednotek, které budou vytvářeny ze specialistů příslušných organizací, již existuje.

Při hodnocení možností specialistů záchranných útvarů a jednotek, předurčených k zásahu při likvidaci havárií a živelních pohrom, nelze opominout požární útvary jednotlivých druhů, zvláště profesionální. Požárníci již vzhledem ke své vlastní odbornosti se prakticky při každém zásahu setkávají s nezbytností poskytnout první pomoc, pronikat do zamořených prostorů a provádět řadu prací, která s vlastní odbornou požární činností má málo společného. Tak je tomu však na celém světě. Objevuje se silná tendence posunout požární specializaci i do oblasti záchranných prací při provozních haváriích, zejména s výronem nebezpečných škodlivin. To je světová tendence, která se výrazně projevuje jak v SSSR, PLR, NDR, tak i v různých západních státech. Také u nás jsou z iniciativy některých podniků uskutečňována opatření k rozšíření specializace profesionálních požárních útvarů objektů o činnost a přípravu k provádění záchranných prací po haváriích. Opatření uskutečňovaná v tomto směru považuje štáb CO ČSSR za progresivní a bude je v součinnosti s příslušnými orgány podporovat.

Zkušenosti z likvidace havárie černobylské jaderné elektrárny způsobily nutnost

přehodnotit prostředky k zabezpečení záchranných prací a doplnit je o speciální techniku, jako např. dálkově ovládané mechanismy. Tyto zatím nejsou v ČSSR vyvinuty, a proto se zatím předpokládá jejich dovoz ze zahraničí.

Podstatnou část předpokládaného systému opatření k ochraně obyvatelstva tvoří jeho varování, dále vybavení potřebnými ochrannými prostředky a jeho příprava. K zabezpečení toho přijalo předsednictvo vlády ČSSR podle návrhu Vládní havarijní komise usnesení, do něhož patří:

- vytvoření systému včasného vyrozumění a varování s aktivní úlohou provozovatele – federálního ministerstva paliv a energetiky a územních štábů CO; do systému jsou zařazeni i další vykonavatelé,

- vybavení obyvatelstva ohrožených prostorů prostředky individuální ochrany, ochrannými rouškami a jodovými profylaktiky; v prostorech možných výronů silně účinných jedovatých látek i ochrannými maskami a dalším materiálem,

- pravidelná příprava občanů v ohrožených prostorech, zejména jako součást procesu přípravy obyvatelstva.

Je třeba, aby štáby CO k tomu rozpracovaly zásady a pravidla přípravy a výdeje prostředků, zásady a pravidla chování obyvatelstva, orgánů a organizací v ohrožených a zasažených prostorech při haváriích a pohromách. V dalším období zabezpečí výdej materiálu a přípravu obyvatelstva (tato opatření bude také kontrolovat). Do této činnosti je zapotřebí zapojit i příslušné orgány a organizace státní správy a národního hospodářství.

Vytvoření tohoto systému si vyžádá intenzivní práci po řadu let, zapojení orgánů státní moci i organizací národního hospodářství s ústřední organizátorskou úlohou územních štábů CO – aktivních účastníků a vykonavatelů rozhodnutí havarijních komisí. Přinese s sebou nutné finanční náklady. Ty jsou však souměřitelné míře rizika, které společnost podstupuje, pokud taková opatření neprovede. To výrazně ukázala havárie černobylské jaderné elektrárny. Moderní stát si nemůže dovolit riziko nepřipravenosti na tyto události, které mohou postihnout značná území i teritorium celého státu. Proto byl na základě zkušeností SSSR a po shrnutí dalších zkušeností vypracován souhrn opatření, která jsou v současné době ústředními orgány státní správy postupně posuzována, přijímána a zabezpečována.

Opatření k ochraně proti haváriím s výronem nebezpečných škodlivin, zejména radioaktivních látek, jsou navržena s důrazem na ohrožené zóny – 5 km od vybraných objektů chemické výroby a 30 km od JEZ. Tak za aktivní účasti CO ČSSR má být vytvořen diferencovaný systém k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství a odstraňování následků živelních pohrom a velkých provozních havárií v ČSSR. Při tomto pojetí si CO ČSSR upevní své organické místo a úlohu i v mírovém životě společnosti. Současně výrazně upřesní své místo a úlohu ve strategickém zabezpečení obrany státu při vytváření podmínek pro přežití obyvatelstva i v případném ozbrojeném konfliktu.

K VOJENSKÉ DOKTRÍNĚ, PŘESTAVBĚ A PŘÍPRAVĚ KÁDRŮ

(Článek uveřejněný ve VM č. 1/89)

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy vyžaduje, aby všichni příslušníci ČSLA pochopili správně její podstatu a základní principy i její závěry a z nich vyplývající požadavky na přípravu vojsk, velitelů i štábů. Z toho důvodu považuji uvedený článek za **významný podnět pro konkrétní realizaci těchto požadavků na přípravu velitelského sboru** v soudobých podmínkách přestavby celé naší společnosti i ČSLA.

Pochopitelně, že jeden článek nemůže obsáhnout všechny závažné otázky této problematiky. Vzhledem k některým autorovým podnětům a návrhům, které jsou v něm uvedeny, ale i na základě vlastních zkušeností chci **příspěť do diskuse** k rozšíření a důležitějšímu **doplnění této problematiky**.

V článku je zdůrazněno, že pro plnění závěrů XVII. sjezdu KSČ je rozhodující výslednost práce velitelského sboru. Dosáhnout zkvalitnění řídicí a organizační práce i kázně, zvýšení úrovně kádrové práce a všestranné přípravy velitelského sboru patří mezi hlavní úkoly, které vyplývají z jednání celoarmádního stranického aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v ČSLA.

Autor se zabývá především celkovými požadavky na úroveň připravenosti velitelů a příslušníků štábu, využitím nejvhodnějších forem jejich přípravy a způsobů uskutečnění těchto forem přípravy.

V příspěvku se zaměřím především na základní **směry obsahu a požadavky na přípravu vojsk, velitelů a štábů**, které vyplývají ze závěrů vojenské doktríny s ohledem na místo a úlohu ČSLA v rámci ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy.

Zásadní požadavky na obsahové zaměření přípravy vojsk, velitelů a štábů vycházejí ze závěru, že hlavní formou použití ozbrojených sil k odrazení agrese na konti-

mentálním válčičtí je **obránná operace**, a to i ve strategickém měřítku. Ovšem při tom úloha prvního strategického sledu, jehož součástí by při odražení nepřátelské agrese byla vojska ČSLA, záleží v **odražení nebo zmaření nepřátelského útoku, způsobení ztrát jeho uskupení a vytvoření podmínek pro přechod do protiútoků**. Na důležitých směrech přejít tedy do protiútočných operací. Těžiště odražení útoku nepřátelských pozemních uskupení spočívá proto na armádách prvního sledu. Ty musí obrannou operací vytvořit podmínky pro zasazení sil druhého sledu frontu do protiútočné operace.

Vzhledem k možnému způsobu zahájení nepřátelské agrese bude její **odražení spočívat** v úspěšně uskutečněném:

- prvním hromadným palebným úderu nebo prvním jaderným úderu,
- odražení vzdušných úderů nepřítele,
- palebném ničení nepřítele, zničení jeho nejdůležitějších objektů a vybojování palebné převahy,
- operačním rozvinutím vlastních vojsk a odražení útoku pozemních vojsk nepřítele,
- zničení nepřátelských vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele na území státu,
- způsobení ztrát nepřátelským uskupením a přechodu do protiútočné činnosti k dokončení zničení nepřítele,
- zabezpečení ochrany a obrany důležitých objektů a zařízení na území státu a odstranění následků jejich napadení,
- všestranném zabezpečení ozbrojených sil,
- zabezpečení velení ozbrojeným silám, řízení ekonomiky a státu.

Možný rozsah a způsob nepřátelské agrese má na vojska značné **požadavky**, mezi které patří zejména:

- Udržovat v potřebné pohotovosti nutné síly a prostředky k ničení nepřátelských pohotovostních prostředků jaderného napadení, objektů prvního pořadí, odražení vzdušných úderů nepřítele již od zahájení agrese, zabránit překvapivému jeho proniknutí přes státní hranice. K tomu mít potřebné pohotovostní systémy a síly nutné k operačnímu přikrytí státní hranice i za situace nenadálého zahájení agrese.

- Vytvořit podmínky pro operační rozvinutí hlavních sil schopných včas zaujmout operační sestavu, vydržet a odrazit úder nepřítele a vytvořit podmínky pro přechod do protiútočné operace.

- Mít potřebné síly i v hloubce státního území schopné v krátké době zničit nepřátelské vzdušné výsadky, aeromobilní vojska a průzkumně diverzní skupiny, zabránit zavázání druhých sledů do sražení a bojů v hloubce státního území a zabezpečit ochranu i obranu objektů na území státu.

- Vytvořit zásoby potřebného materiálu a včas vybudovat komunikační systém pro manévr vojsky i týly a přesuny materiálu.

- Zajistit podmínky pro včasné rozvinutí systému velení a spojení.

● Vést nepřetržitý průzkum všeho druhu s cílem včasného zjištění příprav nepřítele k zahájení agrese.

Tyto hlavní otázky činnosti vojsk k odrazení agrese by měly, podle mého názoru, **tvorit základ obsahu přípravy vojsk, velitelů a štábů i jejich dalšího teoretického rozpracování.**

Chci se vyjádřit i k takové problematice, jako je **správná terminologie**, na kterou upozorňuje autor článku. Je nutné dbát na její správnost ve všech oblastech. Značné nepřesnosti se vyskytují v používání a vysvětlování formy, obsahu, způsobu a metod. Již v článku citované pomůcky Vševojsk-51-12 je mnoho nedůsledností. Jako příklad je možné uvést takové nepřesnosti, kdy se uvádí, že „válečná hra je metoda opakování a cvičení...“ (str. 39), „štábní cvičení je metoda opakování, procvičování a prohlubování vědomostí, dovedností a návyků...“ (str. 48) atd. Vždyť jde o formy přípravy velitelů a štábů. Při nich jsou uplatňovány různé metody k dosažení cíle „procvičit“, „prohloubit“ atd. Není možné zaměňovat formu s metodou a cílem.

Proč se o tom zmiňuji. Tyto nepřesnosti jsou i ve vojenském umění, kde se velmi často neodlišuje, že např. formou činnosti vojsk je operace, boj, sražení, palebný úder apod. Mnohdy je za formu vydáván její obsah, především činnost vojsk. To se odráží v nejasnostech chápání způsobů vedení boje a operace. Není plně pochopena jejich podstata, která záleží především v posloupnosti a svázanosti sil a prostředků na směrech a v prostorech k ničení nepřítele podle jednotného zámyslu k nejvýhodnějšímu využití podmínek, za nichž budou boj či operace vedeny k dosažení požadovaného cíle.

V této oblasti jde zdánlivě o nepodstatné teoretické otázky. Ale zvlášť **vojenská řeč musí být jasná, srozumitelná bez dlouhého vysvětlování.** Jen tak je možné dosáhnout jednotného pochopení úkolů na všech stupních velení. Jedním z předpokladů k tomu je i dodržování správné terminologie.

Mé poznatky z pedagogické praxe na VA AZ, konzultací a z rozhovorů k této problematice ve vyšších štábech potvrzují nutnost věnovat trvalou **pozornost rozpracování otázek, které vyplývají ze závěrů vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy v podmínkách ČSLA** a jejich konkrétních úkolů. Proto diskusi k této problematice ve Vojenské mysli považuji za velmi účelnou a prospěšnou.

Plukovník doc. Ing. Přemek Vorlíček, CSc.

O DIALEKTICKÝCH SOUVISLOSTECH V ROZVOJI VOJENSTVÍ

Redakčně upravený a zkrácený článek generálporučíka E. D. Grebiše, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1988.

Priorita materiální základny války, o které psali klasikové marxismu-leninismu, má rozhodující úlohu při řešení naléhavých problémů posilování obrany státu. To je důležité zvláště nyní, kdy jsou v USA realizovány stále nové a nejnovější militaristické programy. Hlavní důraz je přitom kladen na tzv. strategickou obrannou iniciativu, která je spojována s nadějami k dosažení vojenské převahy nad SSSR.

Za těchto podmínek je SSSR nucen vynakládat určité úsilí k zabezpečení vlastní bezpečnosti a objektivně hodnotit účinnost přijímaných opatření v situaci, kdy se prudce snížila doba střídání jedné generace zbraní další generací. V důsledku toho je nutné rychleji nacházet nové formy a metody vedení bojové činnosti, rychleji měnit a zdokonalovat organizační strukturu vojsk. Proto je nezbytné řešit všechny vzájemné souvislosti a využívat jich v celém komplexu. To vyžaduje hluboké teoretické rozpracování a obsáhlé objasňování těchto otázek. V článku jsou rozebírány některé obecné přímé a zpětné souvislosti mezi rozvojem zbraní, vojenského umění a organizační struktury vojsk, stupněm jejich vlivu na otázky zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Mezi zbraněmi, bojovou technikou, způsoby jejich použití a organizační strukturou vojsk existuje značné množství vzájemných souvislostí. Některé z nich je možné stanovit snadno, neboť se liší svou bezprostředností, jiné jsou méně patrné a

vyžadují odpovídající prostředky, které se nacházejí mimo uvedené prvky. Kromě toho některé vazby působí převážně mezi dvěma určitými prvky, ale existují i takové, které mají všeobecný charakter a spojují všechny prvky do jednotného systému.

Jak ukazují zkušenosti, často se vyskytují názory, že **prvotní přímá spojitost vzniká především mezi novými zbraněmi a organizační strukturou vojsk**, neboť jejich vznik objektivně vyvolává nezbytnost vyčlenění příslušného počtu osob (osádek, obsluh a dalších nejmenších vojenských jednotek). Avšak tyto dočasné jednotky se zpravidla vytvářejí k výzkumným účelům nebo k praktickému ověření nových zbraní v nejrůznějších podmínkách. K vypracování konkrétní organizační struktury nově vytvářených jednotek na taktickém a operačním stupni je třeba vyřešit alespoň tyto otázky:

- stanovit úlohu a místo nových zbraní v soudobé operaci a boji,
- upřesnit úkoly, které mohou nové druhy zbraní plnit v součinnosti se zavedenými druhy zbraní na různých válčistiích,
- rozpracovat potřebné návrhy na jejich využití v základních druzích boje vzhledem k výzbroji nepřítele a k zásadám jejich použití v operacích.

Pouze na základě všestranného posouzení těchto otázek a po jejich praktickém ověření v průběhu operační a bojové přípravy může být řeč o vytváření takové organizační struktury, která by umožnila s maximální efektivností využít technických a bojových možností nových zbraní na bojišti.

Základní přímá spojitost vzniká především **mezi novými zbraněmi a způsoby jejich použití**. Ani při tom nelze však vymezit přesné hranice, neboť v průběhu teoretických úvah o použití nových druhů zbraní v operaci a boji se nevyhnutelně objevují i hlavní rysy budoucích organizačních útvarů. To však neznamená, že je možné ihned začít prakticky vytvářet konkrétní organizační jednotky na základě nových druhů zbraní bez znalosti toho, jaká úloha jim je přisouzena v ozbrojeném zápase, jaký rozsah úkolů budou plnit, i bez znalosti dalších otázek vyplývajících z charakteru bojové činnosti. Ve skutečnosti rozvoj zbraní, vojenského umění a organizace vojsk probíhá v neustálých dialektických souvislostech. Nové druhy zbraní a bojové techniky, které se hromadí u vojsk, mají objektivní vliv na charakter ozbrojeného zápasu, na strategii, operační umění i taktiku a jejich prostřednictvím pak i na organizační strukturu svazků a útvarů, na principy jejich doplňování, přípravu kádrů, operační a bojovou přípravu vojsk.

Nové způsoby vedení bojové činnosti a formy organizace vojsk potom zpětně vyvolávají nové požadavky na zbraně a bojovou techniku. Tím nutí vojenskou vědu k jejich neustálému zdokonalování. Proto musí vývoj zbraní a rozvoj vojenského umění a organizační struktury vojsk probíhat harmonicky, ve vzájemných souvislostech. Zejména to platí v dlouhodobé perspektivě. Historie vojenství poskytuje z této oblasti mnoho kladných i záporných příkladů, kdy v ozbrojených silách některých států z objektivních, ale častěji ze subjektivních příčin nebyly dostatečně

hluboce a všestranně vyhodnoceny nové druhy zbraní, jejich úloha a místo v ozbrojeném zápase a způsoby jejich použití v operaci a boji, anebo nebyly rozpracovány optimální formy organizační struktury vojsk.

Je známo, že první světová válka měla poziční charakter. Tehdejší prostředky průzkumu se ukázaly jako slabší než prostředky obrany. Ani názory na jejich použití neodpovídaly tehdejším podmínkám. Při přípravě na novou válku vojenskopolitické velení Francie využilo těchto zkušeností mechanicky a nepočítalo se změněnou situací. V důsledku toho byl na obranu východních hranic vybudován mohutný systém obranných opevnění (Maginotova linie), k jehož obraně byla povolána vojska o síle 200 000 mužů. Toto rozhodnutí však nepřineslo očekávaný výsledek. Mobilní uskupení německé armády tato opevnění obešla a donutila posádky opevnění, aby se vzdaly. Přitom ozbrojené síly Francie měly dostatečný počet tanků, letectva a další bojové techniky. Hlavní příčiny jejich rychlé porážky spočívaly v tom, že:

- nebyla udělána hluboká analýza rozvoje vojenství,
- byly slabé stránky a chyby v tendencích rozvoje vojenského umění a charakteru soudobé války,
- byly ignorovány možnosti vedení vysoce manévrových činností na základě širokého použití silných tankových uskupení a letectva, jejichž úloha se v předvečer druhé světové války stala v podstatě rozhodující,
- nebyly brány v úvahu ani další možnosti překonání „slepé uličky poziční války“, např. vhodnou organizací a vedením operací, jak to uskutečnil Brusilov na jihozápadní frontě v roce 1916.

Jako důkaz správného pochopení zákona o vzájemných souvislostech při hledání optimálního řešení lze uvést **zpracování teorie tzv. hluboké operace sovětskými vojenskými vědci**. Na pravděpodobný charakter budoucí války a na způsoby dosažení převahy útočných prostředků nad prostředky obrany existovalo mnoho názorů. Západní vojenští teoretikové vypracovali řadu jednostranných koncepcí (koncept tankové války, vzdušné války), ale nedokázali tento problém vyřešit v plném rozsahu. Jenom sovětská vojenská věda na základě tezí marxisticko-leninské dialektiky správně předpověděla charakter druhé světové války. Na základě hluboké analýzy tendencí vývoje vojenství rozpracovala na tehdejší dobu pokrokovou teorii tzv. hluboké operace jako zásadně nový způsob vedení aktivní útočné činnosti silnými armádami k odrazení nepřátelské agrese, což bylo přesvědčivě potvrzeno v průběhu Velké vlastenecké války.

Sovětská vojenská věda přikládala ve válce velký význam tankům jako prostředku rozvíjení taktického úspěchu v operaci. Vzhledem k tomu se již v roce 1932 v ozbrojených silách SSSR začala vytvářet uskupení obrněných vojsk – mechanizované sbory. V roce 1936 byly tyto sbory již čtyři, přeměněné zatím na tankové sbory. Bohužel v roce 1939 byly tyto sbory zrušeny v důsledku nesprávných závěrů o použití tanků v boji, které vyplývaly z omezených zkušeností

z bojové činnosti ve Španělsku, kde byly používány pouze jako prostředek přímé podpory pěchoty. Jako sled určený k rozvinutí úspěchu v operacích bylo stejně jako za občanské války vybráno jezdecktvo. Tato chyba byla napravena až v roce 1942 vytvořením nejen tankových sborů, ale dokonce tankových armád.

V této souvislosti je charakteristický **příklad dřívější nedostatečné koordinace názorů na složení a použití výsadkového vojska s tehdejšími možnostmi vojenského dopravního letectva.**

Vybudování výsadkového vojska a vypracování teorie jeho bojového a operačního použití je zásluhou sovětských vojenských vědců i praktiků, kteří pochopili pokrokový charakter tohoto nového druhu vojska již na počátku třicátých let. Přitom tehdejší složení výsadkového vojska, které přetrvalo až do začátku Velké vlastenecké války, výrazně převyšovalo reálné možnosti jeho vysazení vojenským dopravním letectvem, což se odrazilo i v tehdejších názorech na jeho bojové použití ve velkých výsadkových operacích s účastí dvou, tří a více divizí.

V důsledku nedostatku potřebných sil vojenského dopravního letectva pro vysazení operačních výsadků bylo hlavní velení nuceno za Velké vlastenecké války použít výsadkové vojsko jako zálohu k posílení jednotlivých uskupení vojsk. Právě takovou úlohu sehrálo toto vojsko v bitvách u Moskvy, Stalingradu, v předhůří Kavkazu, na karelské frontě, u Budapešti, Vídně a Prahy. To ukazuje na nedostatečné respektování vzájemných souvislostí a vzájemné podmíněnosti výzbroje, vojenského umění a organizační struktury vojsk nejen v rozsahu daného druhu vojsk, ale i v rámci celých ozbrojených sil. Vždyť je zcela zřejmé, že jejich harmonický rozvoj založený na společném použití jednotlivých prvků vylučuje možnost nedostatečně zdůvodněného rozvoje jednoho z nich na úkor ostatních. Všechny tyto souvislosti je třeba brát v úvahu při řešení soudobých problémů, jejichž obsah se tak či onak týká otázek technického vybavení, bojového použití a organizace ozbrojených sil.

Historie vojenství dokazuje, že **vznik nových zbraní vyvolává objektivní nutnost vypracování způsobů jejich bojového použití a v širších souvislostech způsobuje i změny dosavadních názorů na vojenské umění, především v otázkách přípravy a vedení bojové činnosti libovolného rozsahu od jednotlivých bojů až po válku jako celek.** Tato vzájemná spojitost platí bezesporu i dnes, avšak faktor času a posloupnost reagování na vývoj zbraní se podstatně změnily. Jestliže v minulosti se způsoby použití zbraní a bojové techniky vypracovávaly zpravidla v průběhu vedení bojové činnosti a na tomto základě se upřesňovaly zásady vojenského umění, potom v současné době je nutné tento problém řešit jiným způsobem.

V důsledku vědeckotechnické revoluce byly vytvořeny tak účinné prostředky ozbrojeného zápasu, že jejich použití v době míru je prakticky vyloučeno. Proto dnešní rozvoj vojenského umění neprobíhá na základě zkušeností z válek, ale především na základě vědeckého prognózování, zkušeností z regionálních válečných konfliktů a z výcvikové praxe. Současně s tím je i za těchto podmínek možnost

nejen dostatečně přesně vyhodnotit obecné směry rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu, ale také rozpracovat způsoby jejich použití ještě v období jejich vývoje. Rychlé střídání generací zbraní a bojové techniky si vynucuje hledání cest k jejich co nejrychlejší, co nejúčelnější a nejefektivnější realizaci.

Tyto principy odrážejí jednu z nejcharakterističtějších zvláštností rozvoje teorie vojenského umění. Spočívá v tom, že teorie musí vycházet nejen z existující materiální základny ozbrojeného zápasu, ale především z prognózy jejího vývoje a z předvídání možnosti objevení nových, dokonalejších prostředků. Příkladem realizace této tendence je vývoj názorů na použití nových druhů zbraní a zároveň i způsobů vedení bojové činnosti v ozbrojených silách USA a dalších členských států NATO. Např. v padesátých až šedesátých letech, kdy jaderné zbraně ještě nebyly základním prostředkem ozbrojeného zápasu, v teorii již byly posuzovány různé formy a způsoby jejich bojového použití. V průběhu dalšího vývoje rychlý kvalitativní růst těchto i dalších prostředků hromadného ničení různé mohutnosti, dosahu i přesnosti způsobil zásadní přehodnocení jejich úlohy a místa v soudobé válce a vedl k rozpracování konkrétních teoretických zásad přípravy a vedení bojové činnosti.

Podobné problémy vznikají i v dnešní době. Jeden z nich souvisí s vývojem celé řady zcela nových systémů konvenčních zbraní v ozbrojených silách členských států NATO, jejichž praktické použití je spojeno s mnoha otázkami teoretického i praktického charakteru. Jak uvádí zahraniční tisk, v současné době se všestranně rozpracovávají způsoby bojového použití nových zbraní, metody ochrany vojsk před jejich rychlými a vysoce přesnými účinky a zkoumají se způsoby optimálního rozdělení bojových úkolů mezi nové a tradiční prostředky ozbrojeného zápasu.

Další závažný problém vzniká v souvislosti s realizací programu tzv. strategické obranné iniciativy americkou administrativou. Možnost zavedení zbraní určených pro vedení boje z kosmu proti pozemním objektům nebo v kosmu vyvolala již dnes potřebu výzkumů, které Pentagon řeší s cílem vytvořit teorii kosmických operací.

Pro současnou etapu rozvoje vojenství je charakteristický perspektivní rozvoj teorie. To má velký vliv a je přesvědčivým důvodem dalšího zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu na základě nejnovějších poznatků vědy. Vysoká tempa rozvoje teorie umožňují stanovit prioritu vývoje takových druhů zbraní, které jsou schopny nejvíce zvýšit bojové možnosti ozbrojených sil. Kromě toho je důležité neřešit plánování vývoje zbraní na základě dosažených výsledků, ale na základě úkolů a cílů, které je nutné realizovat v průběhu prognózované vojenskostrategické situace. Zároveň je třeba se vši rozhodností zdůraznit, že toto zaměření musí zásadně vycházet z vědeckovýzkumného, vývojového i výrobního potenciálu obranného průmyslu a nesmí být odtrženo od reálné skutečnosti.

Obranné zaměření sovětské vojenské doktríny předpokládá **vysokou bojovou pohotovost** ozbrojených sil SSSR k odražení možné agrese. To znamená, že řídicí kádry si musí všestranně osvojovat základní principy, mnohokrát je prověřovat

a upevňovat při uskutečňování opatření v rámci operační, bojové a politické přípravy, tj. v průběhu každodenního výcviku ozbrojených sil. Dodržení této podmínky přinese dvojí užitek. **Za prvé** se tím naskytne reálná možnost přesvědčit se, jaký je stupeň koordinace různých směrů rozvoje ozbrojených sil, zjistit slabé články a stanovit opatření k jejich odstranění v každé oblasti. **Za druhé** hluboké osvojení nových principů vojenského umění na základě zavedených zbraní a organizace ozbrojených sil umožňuje spolehlivě udržovat jejich bojeschopnost a bojovou pohotovost na úrovni potřebné ke splnění úkolů v každé době.

Perspektivní závěry vojenského umění, orientované na principiálně nové druhy zbraní a organizaci ozbrojených sil, musí být důsledně rozpracovávány a postupně zaváděny do vojsk v závislosti na vývoji reálných materiálních podmínek, které teprve umožní jejich využití. Ve skutečnosti může dojít i k tomu, že jednotlivé koncepce a doporučení vojenského umění, které odpovídají úrovni rozvoje ozbrojených sil v dané době, nejsou ještě dostatečně osvojeny, ale přesto budou muset být nahrazeny novými. Ty zase později ustoupí dalším, ještě perspektivnějším.

Vzájemné spojitosti mezi vývojem zbraní a rozvojem vojenského umění mají dlouhou historii. Byla však i období, kdy teorie vojenského umění vždy nereagovala včas na změny probíhající v prostředcích ozbrojeného zápasu. V současných podmínkách, jako nikdy dříve, musí tyto vzájemné vazby sehrát aktivní úlohu, musí mít i zpětný vliv na vymezování způsobů dalšího vývoje zbraní. Přitom na rozdíl od minulosti, kdy se požadavky vojenského umění vztahovaly především na vývoj jednotlivých vzorů zbraní, dnes zahrnují celé systémy určené pro použití v operačním anebo dokonce ve strategickém měřítku.

Zejména teorii vojenského umění v dialektické jednotě s teorií výstavby ozbrojených sil patří důležitá úloha při realizaci problémů harmonického rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu určených ke splnění celé řady úkolů, které vedou k dosažení cíle operace a boje. Teorie vojenského umění musí být přitom založena na nezbytnosti plnění bojových úkolů na kterémkoli stupni společným a sladěným úsilím různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a sil, vybavených odpovídajícími bojovými prostředky. Každý druh těchto prostředků má určité možnosti, určité výhody i nedostatky, rozsah a oblasti použití. Pečlivé zkoumání a všestranné vyhodnocení těchto možností pomocí teorie vojenského umění umožní stanovit optimální vztah mezi bojovými prostředky, poskytnout účinnou pomoc v systémovém rozpracování programů vývoje zbraní i při včasné úpravě těchto programů.

Jedním z nejdůležitějších aspektů vzájemných spojitostí mezi teorií vojenského umění a teorií vyzbrojování je **posouzení vyváženosti ve výbroji**, orientovaných nejen na technických vybavení jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, ale především na obsah úkolů, které plní společně na určitém stupni. Tento přístup umožní zjistit nejen aktuální problémy vyplývající z nesouladu mezi charakterem a rozsahem stanovených úkolů a bojovými možnostmi jejich splnění, ale diktuje také nepřijatelnější cesty jejich řešení na základě kompenzace nedostatku jednoho

druhu zbraní kladnými vlastnostmi jiných. **Zákonitá vzájemná podmíněnost a vzájemná spojitost mezi zbraněmi, vojenským uměním a organizací vojsk jsou proto určujícím faktorem rozvoje a posilování ozbrojených sil.** Nejobecnější a zároveň nejúžší spojitost spočívá v tom, že řešení problémů technického vybavení ozbrojených sil, které jsou v procesu výstavby ozbrojených sil rozhodující, zcela závisí na stavu a směrech rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu. Otázky použití těchto prostředků proto vojenské umění nesmí posuzovat odtrženě, ale naopak s ohledem na složení a organizační formy ozbrojených sil a s přihlédnutím ke vztahům mezi druhy ozbrojených sil a k úrovni přípravy odpovídajících útvarů i velitelských orgánů. Přitom je nutné zdůraznit, že zbraně a teorie vojenského umění mají vliv i na další prvky, které se vztahují k výstavbě ozbrojených sil, např. na stanovení postupu jejich doplňování, organizaci průběhu vojenské služby a přípravu kádrů, na ubytování vojsk a jejich všestranné zabezpečení, vytvoření systému základen letectva, na přípravu záloh a mobilizačních zásob apod.

V souvislosti s tím je závažná především otázka udržování vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil vzhledem ke zvýšenému agresivnímu úsilí amerického imperialismu, který se snaží narušit dosaženou rovnováhu sil a dosáhnout převahy ve vojenské oblasti.

Je známo, že k nejdůležitějším součástem bojové pohotovosti patří:

- potřebná naplněnost kádry a výzbrojí,
- dostatečný objem zásob materiálních prostředků,
- udržování zbraní a bojové techniky v provozuschopném stavu,
- vysoká úroveň operační, bojové a politické přípravy vojsk,
- bojová sladěnost svazků a útvarů, schopnost velitelů a štábů velet vojskům,
- pevná kázeň a organizovanost vojsk, bdělost v bojové službě.

Úloha bojové pohotovosti jako faktoru zaručujícího organizovanou činnost vojsk v případě zahájení války agresorem neustále vzrůstá. Zároveň s vývojem prostředků ozbrojeného zápasu a se změnami ve způsobech vedení moderních operací a bojových činností se rozšiřuje a prohlubuje i obsah bojové pohotovosti a zvyšují se požadavky na všechny její součásti i na těsnější koordinaci úsilí vojsk.

Přitom je důležité zmínit se alespoň o jedné stránce tohoto problému, která souvisí se stanovením složení, vlastností a způsobu použití uskupení vojsk vytvářeného na odpovídajícím směru k odražení nenadálého nepřátelského útoku. Do této oblasti patří:

- charakter a obsah úkolů, které má plnit dané uskupení od samého začátku válečné činnosti,
- složení sil a prostředků, jejich struktura a bojové možnosti,
- složení hotovostních sil a prostředků dostatečných ke splnění prvořadých úkolů,
- výběr optimálního způsobu odražení nenadálého nepřátelského útoku,
- organizace velení uskupení vojsk,

– všestranné jeho zabezpečení nezbytnými materiálně technickými prostředky a řada dalších otázek.

Každý z těchto prvků má bezprostřední vliv na bojovou pohotovost a současně s tím se v rámci daného problému všechny tyto prvky úzce prolínají navzájem. Tím je podmíněna nutnost koordinovaného rozvoje jednotlivých prvků působících na sebe navzájem i všestranné analýzy jejich společného vlivu na řešení celého úkolu.

Je třeba upozornit i na další příklad **přímé a zpětné vazby mezi zbraněmi, vojenským uměním a organizací vojsk, která působí na vznik nového rysu, charakterizovaného vzájemným pronikáním působnosti jednotlivých druhů ozbrojeného zápasu mezi sebou**. Původně tento proces spočíval v bombardování pobřežních objektů z moře, potom v použití námořních výsadků, které přenesly bojovou činnost z jedné fyzikální sféry (vody) do druhé (na pevninu). Vznik letectva a dalších prostředků ničení dále rozšířil prostor působení ozbrojeného zápasu na všechny oblasti a vyvolal bojovou činnost jednotlivých prostředků v různém prostředí.

V současných podmínkách se tento rys rozšířil zejména v ozbrojených silách USA a dalších členských států NATO a získal nové vlastnosti. Stal se nejen rysem ozbrojeného zápasu jako celku nebo jeho nejdůležitějších součástí, operací na válčiči, ale i rysem bojové činnosti na taktickém stupni. Je možné k tomu uvést nej-různější příklady z různých oblastí, např. v ozbrojených silách USA a dalších členských států NATO vypracování zásad kombinované vzdušně pozemní operace nebo principu úderu proti silám v hloubce, rozšířené použití ponorek a letadlových lodí nejen v námořních operacích, ale i pro vedení úderů na objekty na kontinentálních válčičích, vytvoření průzkumných i palebných systémů spojením prostředků ničení, jejich nosičů, orgánů průzkumu a velení i zabezpečení v jednotném organizačním rámci.

Je zcela pochopitelné, že podobné systémy lze vytvářet přizpůsobením samostatných prvků a vlastní organizační strukturou, dříve využívaných k jinému účelu. Určitý úspěch může tato metoda přinést, avšak pouze pro zkušební ověřování, pro počáteční osvojení nové myšlenky. Mnohem vyšší výsledky může ale přinést cílové zpracování všech součástí vytvářeného systému, v jehož průběhu se koordinuje jeho technický obsah, způsoby bojového použití i formy organizace, a tím se vytváří jediný celek.

Na základě krátké analýzy řady směrů a zvláštností vzájemných vazeb mezi vývojem zbraní a rozvojem vojenského umění a organizace vojsk je možné dojít k určitým závěrům.

Za prvé všechny tyto vazby jsou velice široké a různorodé, jsou stálé a zákonité a mají různé projevy, což vyvolává nutnost jejich pečlivého zvažování při řešení otázek rozvoje všech složek bojového potenciálu.

Za druhé vývoj zbraní a rozvoj vojenského umění a organizační struktury vojsk musí představovat jednotný, vyvážený proces, který zabráni neodůvodněnému rozvoji některého jednotlivého prvku nebo jednotlivé koncepce, ale který zároveň sta-

noví určitou posloupnost řešení obecných problémů v souladu s jejich aktuálností.

Za třetí mimořádná důležitost uvedených vzájemných vazeb vyžaduje, aby pokračoval rozsáhlý výzkum dialektiky jejich rozvoje a aby byla na tomto základě zpracována praktická doporučení, která by mohla být důležitým přínosem při řešení úkolů, které se týkají základních prvků obranné síly státu.

V podmínkách bouřlivého vědeckotechnického rozvoje a v souvislosti se zaměřením nepřítele k dosažení vojenské převahy vznikají pro sovětskou vědu neustále nové a stále složitější úkoly. Především jde o vědecky zdůvodněné hodnocení vojenskopolitické situace ve světě a prognózování možných variant jejího vývoje, o rozpracování optimálních směrů vývoje zbraní a bojové techniky, o zdokonalování organizační struktury vojsk i systémů velení. V současných podmínkách, kdy rozvoj vojenství probíhá velice dynamicky, nové prostředky ozbrojeného zápasu, založené na nových fyzikálních principech, způsobují závažné změny v teorii i praxi vojenského umění, ve způsobech vedení válečné činnosti i v organizační struktuře ozbrojených sil. V souvislosti s tím je pro obohacení současné teorie i praxe velice důležité nejen objasňování přímé souvislosti mezi vývojem zbraní a rozvojem vojenského umění a organizační struktury vojsk, ale také zákonitosti zpětných vazeb i vzájemné působení mezi nimi, protože to má velký význam nejen pro teorii, ale i pro praxi. Na základě tohoto zkoumání je možné předvídat objevení nových způsobů a forem ozbrojeného zápasu i použití vojsk a zbraní. Spolehlivé znalosti podstatných vnitřních souvislostí, přímých i zpětných, jsou zcela nezbytné při plnění úkolů zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil SSSR.

z kapitalistických armád

Major Ing. Vladimír Hanzal

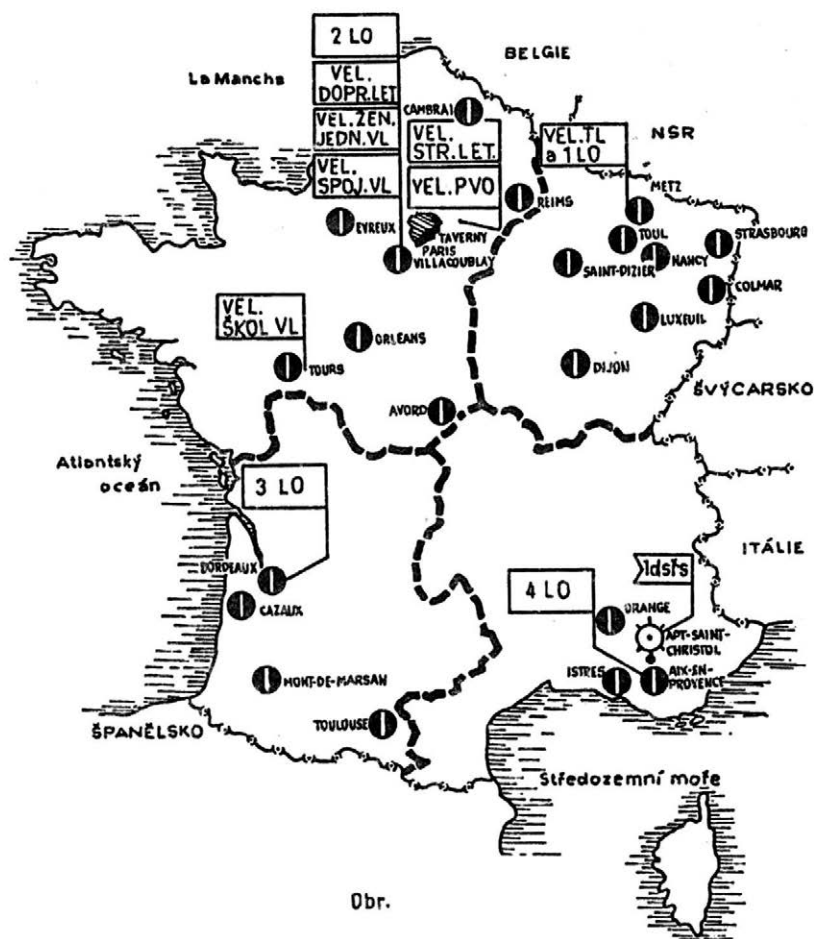
VOJENSKÉ LETECTVO FRANCIE

Francie je jedním ze zakládajících členů Severoatlantického paktu. Přes odvolání svého personálu z integrovaných vojenských orgánů paktu a vyjmutí jednotek z podřízenosti spojeneckého velení v roce 1966 a některá národní specifika vyplývající z jejího postavení v západním světě udržuje těsnou spolupráci s NATO a sleduje agresivní politiku USA. Ke splnění svých politických cílů v Evropě i v dalších částech světa systematicky modernizuje ozbrojené síly, včetně vojenského letectva, jejichž agresivní charakter potvrzují mj. bojové akce v rozvojových zemích v poválečné historii.

Francouzské vojenské letectvo se začalo formovat kolem roku 1910 jako pátá zbraň (spolu s pěchotou, jezdeckem, dělostřelectvem a ženisty) začleněná pod tehdejší ministerstvo války. V roce 1934 byl schválen zákon vymezující všeobecnou organizaci vojenského letectva jako samostatného druhu ozbrojených sil. Během svého dalšího vývoje prošlo vojenské letectvo mnoha strukturálními změnami a postupně se vyvinulo v moderní druh ozbrojených sil disponující leteckou technikou téměř výlučně domácí konstrukce a výroby.

V souladu s plány použití ozbrojených sil je vojenské letectvo schopno vést bojovou činnost samostatně nebo v součinnosti s ostatními druhy vojsk na evropském válečném i na zámořských územích za použití konvenčních i jaderných zbraní. Má především plnit úkoly taktické letecké podpory a protivzdušné obrany. Jednotky vyzbrojené jadernými zbraněmi jsou určeny k plnění úkolů jaderného napadení.

Vojenské letectvo je rozmístěno po celém území Francie, přičemž hlavní síly a prostředky taktického letectva jsou soustředěny na severovýchodě země (**viz obr.**).

Celkem využívá vojenské letectvo k rozmístění a činnosti bojových jednotek asi 30 leteckých základů. Na dalších 20 základnách jsou zabezpečovací a týlové jednotky a zařízení.

Vojenské letectvo Francie má asi 95 000 osob, z toho asi 35 000 jsou vojáci základní služby. Má k dispozici 120 000 vycvičených vojáků v záloze, z nichž 70 000 je předurčeno k doplnění na válečné počty (165 000 osob). Z tohoto počtu je 50 000 v pohotovostní záloze a může být v případě potřeby povoláno ještě před vyhlášením mobilizace.

Ve výzbroji vojenského letectva je asi 450 bojových letounů, zhruba 200 doprav-

ních letounů a velké množství letounů a vrtulníků různých typů a určení k plnění pomocných úkolů. **Strategické letectvo** je vyzbrojeno pozemními balistickými jadernými řízenými střelami SSBS S. 3 a letouny-nosiči jaderných zbraní Mirage IVP. **Taktické letectvo** má letouny-nosiče Jaguar a Mirage IIIE, které jsou nahrazovány letouny 2 000N. Konvenční výzbroj taktického letectva tvoří převážně letouny Mirage IIIE, Jaguar a Mirage F.1CR, od poloviny 90. let je plánováno zavést do výzbroje nový bojový letoun Rafale. Základním typem letounu u stíhacího letectva je Mirage F.1C, který je nahrazován letounem Mirage 2 000C. Dopravní letectvo je vyzbrojeno různorodou leteckou technikou, základním typem je letoun C.160 Transall.

Nejvyšším řídicím orgánem je štáb vojenského letectva v Paříži. Náčelník štábu podléhá ministru obrany a odpovídá za bojovou a mobilizační pohotovost, zpracovávání plánů výstavby a použití vojenského letectva, výcvik, výzbroj a všestranné materiálně technické a týlové zabezpečení. Je mu podřízen štáb se třemi správami (plánovací, operační a týlová) a samostatné správy a orgány (inspektorát technický, intendantní a správní, pro mobilizaci a zdravotnické služby a správa kádrová, intendantní, MTZ a infrastruktury).

Velení vojenskému letectvu je zajišťováno po dvou liniích. Sedm specializovaných velitelství, z nichž čtyřem podléhají bojové jednotky (velitelství strategického letectva, taktického letectva, PVO a letectva PVO a dopravního letectva) a třem zabezpečovací jednotky (velitelství spojení, ženijních jednotek a škol vojenského letectva), zajišťuje operační řízení sil a prostředků vojenského letectva. Druhá linie zahrnuje velitelství čtyř leteckých okruhů a zabezpečuje činnost leteckých základen a všech zařízení vojenského letectva a odpovídá za doplňování a mobilizaci ozbrojených sil.

Velitelství strategického letectva, VS Taverny, odpovídá za bojovou pohotovost a použití strategických prostředků jaderného napadení vojenského letectva. Je mu podřízena jedna divize strategických řízených střel, jeden bombardovací letecký pluk, výcvikové letecké středisko a spojovací letka Astarte.

Divize strategických řízených střel, VS Apt-Saint-Christol, má celkem 18 strategických řízených střel SSBS S.3, začleněných po devíti ve dvou letkách 95. pluku strategických řízených střel. Odpalovací zařízení řízených střel jsou vybudována v podzemních šachtách na náhorní plošině Plateau d'Albion v Provensálských Alpách. Šachty jsou rozmístěny ve vzdálenosti 2 až 4 km od sebe, což vylučuje současnou zničení dvou a více odpalovacích zařízení jednou jadernou pumou střední mohutnosti. V letech 1982 až 1984 byly řízené střely, odpalovací zařízení, podzemní velitelská stanoviště a spojovací systémy z odolnější, především proti účinkům elektromagnetického impulsu.

Řízené střely SSBS S.3 jsou nepřetržitě udržovány na vysokém stupni bojové pohotovosti. Z celkového počtu 18 řízených střel je 16 až 17 udržováno v po-

hotovosti k odpálení do 7 až 9 minut, zbývající střely jsou střídavě v technické kontrole a jsou v pohotovosti k odpálení za 6 až 8 hodin.

Výcvik personálu letek řízených střel je zajišťován ve výcvikové letce a zkušební odpálení řízených střel se provádí ve zkušebním středisku francouzských ozbrojených sil v Biscarosse (asi 70 km jihozápadně od Bordeaux).

Řízené střely SSBS S.3 s maximálním dosahem 3 700 km jsou vybaveny jadernou hlavicí mohutnosti 1 Mt a mají být ponechány ve výzbroji do poloviny 90. let, kdy se předpokládá jejich postupné nahrazení nově vyvíjenou řízenou střelou SSBS S.4.

Bombardovací letecký pluk má ve výzbroji 18 letounů Mirage IVP ve dvou letkách po devíti letounech. Letoun Mirage IVP je modernizovanou verzí letounu Mirage IVA. Modernizace letounů na obměnu Mirage IVP a jejich úprava pro použití leteckých protizemních řízených střel ASMP s jadernou bojovou hlavicí mohutnosti 150 kt s dosahem až 250 km umožnila ponechat tento již zastaralý letoun v bojovém použití. Přesto se počet bombardovacích letounů Mirage IV dlouhodobě snižuje. Zatímco v roce 1970 bylo v bojovém použití 45 těchto letounů, v roce 1978 byl jejich počet snížen na 32 a od roku 1988 na 18 letounů. Letouny Mirage IVP mají být ponechány v bojovém použití do poloviny 90. let, kdy se předpokládá převzetí jejich úkolů vyvíjenou strategickou řízenou střelou SSBS S.4.

Strategické bombardovací letouny jsou udržovány v pohotovosti ke vzletu do 4 hodin. Po uvedení do nejvyššího stupně bojové pohotovosti jsou schopny vzlétnout do 5 minut po vydání rozkazu. Pro každý letoun jsou vycvičeny dvě osádky. Letouny mohou plnit úkoly samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinách.

Cisternový letecký pluk má tři cisternové letky s celkem 11 letouny KC-135F americké výroby. Je určen především k doplňování bombardovacích letounů Mirage IVP palivem za letu. Je využíván rovněž k plnění úkolů ve prospěch taktického a stíhacího letectva.

Výcvikové středisko strategického letectva provádí především přeškolovací výcvik pilotů strategických bombardovacích letounů. Je vyzbrojeno letouny Mirage IVA a Mirage IIIB. Spojovací letka Astarte je vyzbrojena letouny C.160 Transall, které jsou vybaveny spojovacími prostředky odolnými proti účinkům elektromagnetického impulsu a REB. Podílí se na zabezpečení nepřetržitého spojení strategických jaderných sil.

Velitelství taktického letectva a 1. leteckého okruhu, VS Metz-Frescaty, je sloučeným operačním a územním velitelstvím, z čehož vyplývají jeho rozšířené úkoly. Velitelství odpovídá za bojovou připravenost a pohotovost útvarů a jednotek taktického letectva, za protivzdušnou obranu v prostoru 1. leteckého okruhu a za organizaci radioelektronického boje v rámci vojenského letectva. Má v podřízenosti 1. a 2. taktické letecké velitelství.

Taktické letectvo zahrnuje útvary a jednotky vyzbrojené stíhacími bombardovacími, průzkumnými a speciálními letouny a další bojovou technikou. Jeho hlavním úkolem je v součinnosti s ostatními druhy vojenského letectva vybojovat vzdušnou

nadvládu na rozhodujících směrech a zajistit přímou leteckou podporu pozemního vojska, izolaci prostoru bojové činnosti a vzdušný průzkum na evropském válečnickém i na zámořských územích.

Hlavní síly taktického letectva jsou v míru podřízeny 1. taktickému leteckému velitelství. Jsou organizovány v pěti stíhacích bombardovacích leteckých plucích, včetně dvou pluků nosičů jaderných zbraní, v průzkumném leteckém pluku, pluku radioelektronického boje a pluku řízení taktického letectva. V současnosti má 1. taktické letecké velitelství v 6 leteckých plucích 16 stíhacích bombardovacích letek (z toho pět letek letounů nosičů jaderných zbraní a dvě výcvikové letky) a tři průzkumné letky. Letky nosičů jaderných zbraní jsou přezbrojovány letouny Mirage 2000N vyzbrojenými jednou leteckou protizemní řízenou středního doletu ASMP. První letka přezbrojená těmito letouny byla uvedena do bojové pohotovosti v polovině roku 1988. Postupně má být do roku 1992 až 1993 přezbrojeno všech pět letek nosičů jaderných zbraní taktického letectva. Celkem objednalo francouzské vojenské letectvo včetně technické zálohy 112 letounů Mirage 2000N. Průzkumné letky jsou přezbrojovány letouny Mirage F.1CR. Dosud byly přezbrojeny dvě letky a přezbrojení třetí je plánováno v letech 1988 až 1989. U přezbrojených letek byly zavedeny do použití univerzální soupravy vzdušného průzkumu SARA. Souprava tvořená palubní a pozemní částí umožňuje mj. utajený a proti rušení odolný oboustranný přenos dat na vzdálenost až 350 km a vyhodnocování informací v reálném čase. Ve výzbroji stíhacích bombardovacích a průzkumného leteckého pluku je celkem 285 letounů, z nichž 75 jsou nosiče jaderných zbraní. Pluk REB je vyzbrojený letouny-rušiči DC-8, Nord Gabriel a Transall Gabriel. Převážná část pozemních prostředků REB je již v době míru umístěna na území NSR.

2. taktické letecké velitelství nemá v době míru podřízeny žádné bojové jednotky. V případě potřeby řídí síly a prostředky vyčleněné od 1. taktického leteckého velitelství a ostatních druhů letectva k plnění intervenčních úkolů mimo území Francie. K těmto úkolům je trvale předurčena 4. letka 7. stíhacího bombardovacího leteckého pluku a 4. letka 11. stíhacího bombardovacího leteckého pluku, jejichž personál je připravován k plnění úkolů na zámořských územích a letouny jsou vybaveny zařízením k doplňování paliva za letu. V době zvýšeného napětí a za války by velitelství odpovídalo za rozvinutí nových leteckých útvarů a jednotek zejména ze sil a prostředků Velitelství škol vojenského letectva. Vojenské letectvo je schopno zmobilizovat až 11 letek s více než 250 letouny.

Základním taktickým a organizačním útvarem taktického letectva je letecký pluk. Má dvě až čtyři letky po 15 letunech a 18 až 20 vycvičených pilotech. U každého leteckého pluku je udržována 20% technická záloha letounů. Organizace leteckého pluku je obdobná pro všechny druhy francouzského vojenského letectva.

Velitelství letectva PVO, VS Taverny, je součástí Velitelství PVO Francie. Od-

povídá za výstavbu a bojové použití útvarů a jednotek stíhacího letectva a organizaci součinnosti s ostatními silami a prostředky protivzdušné obrany Francie.

Stíhací letectvo je základem palebného systému PVO Francie. Je určeno k ničení vzdušných cílů především ve středních a velkých výškách a v prostorech mimo dosah pozemních palebných prostředků. Je organizováno ve čtyřech stíhacích leteckých plucích s celkem 13 letkami, z nichž jsou 2 výcvikové a 1 letka je trvale dislokována mimo území Francie v Džibuti. V jeho výzbroji je 195 letounů, z nichž více než polovina je upravena pro doplňování paliva za letu. Pro střežení vzdušného prostoru jsou u každého stíhacího leteckého pluku vyčleňovány 2 až 4 letouny s pohotovostí ke vzletu do 5 až 15 minut.

Za celkovou organizaci a zabezpečení protivzdušné obrany státního území odpovídá Velitelství PVO, umístěné ve společném VS s Velitelstvím letectva PVO, které řídí prostřednictvím operačních středisek útvarů a jednotky stíhacího letectva, protiletadlové raketové útvarů, radiotechnické a spojovací útvarů PVO a organizuje součinnost s řídícími orgány systému řízení a uvědomování PVO NATO NADGE a systémů řízení a uvědomování PVO Španělska a dalších sousedních zemí.

Protivzdušná obrana je organizována ve čtyřech obvodech. Severní obvod PVO má operační středisko v Doullensu, severovýchodní v Drachenbrunnu, jihovýchodní v Lyonu a jihozápadní v Mont-de-Marsanu. Operační střediska a stanoviště protivzdušné obrany tvoří se svou radiolokační a výpočetní technikou pozemní automatizovaný systém řízení a uvědomování PVO STRIDA II, který prochází v současné době rozsáhlou modernizací. K rozšíření možností pozemního systému řízení a uvědomování PVO budou do poloviny devadesátých let zavedena do bojového použití čtyři létající střediska řízení a uvědomování PVO na letounech E-3A, C Sentry, což se projeví zvýšením bojových možností palebných prostředků včetně působení stíhacího letectva zejména v malých výškách.

Pozemní palebné prostředky PVO tvoří 12 letek protiletadlových řízených střel Crotale a protiletadlové dvojkanóny ráže 20 mm Cerbere, které jsou určeny hlavně k PVO leteckých základen. K PVO státního území jsou vyčleňovány rovněž protiletadlové řízené střely Hawk pozemního vojska a v případě potřeby letouny taktického letectva a letectva vojenského námořnictva.

Velitelství dopravního letectva, VS Villacoublay, zabezpečuje vzdušnou přepravu osob, bojové techniky a materiálu pro všechny druhy ozbrojených sil. Kromě toho zabezpečuje radioelektronický průzkum, vyhledávací a záchrannou službu, přepravu nejvyšších státních a vojenských představitelů a další speciální úkoly.

Dopravní letectvo je organizováno v dopravní letecké skupině (přeprava funkcionářů), čtyřech dopravních leteckých plucích, pěti samostatných dopravních vrtulníkových letkách a čtyřech letkách výcvikových a speciálního určení. Celkem má asi 200 dopravních letounů, z toho je 70 letounů Transall a 100 vrtulníků různých typů. V roce 1987 bylo rozhodnuto o nákupu 12 amerických letounů Hercules, je-

jichž dodávky mají být ukončeny v roce 1989. Letouny mají zvýšit možnosti dopravního letectva především pro přepravu vojska pro rychlé zasazení.

Velitelství spojení letectva, VS Villacoublay, odpovídá za nepřetržité a spolehlivé spojení v rámci vojenského letectva a za včasné předání údajů všem stupňům systému řízení a uvědomování PVO o vzdušné situaci.

Velitelství zabezpečuje provoz v automatizovaném spojovacím systému vojenského letectva Reseau Air-70 a stanoví jednotné zásady použití spojovacích zařízení, pravidla utajení a ochrany provozu ve spojovacích sítích. Organizuje a řídí rádiový a radiotechnický průzkum a podílí se na koordinaci radioelektronického boje ve prospěch vojenského letectva. Po odborné stránce řídí velitelství leteckých okruhů, všechny spojovací útvary a jednotky vojenského letectva a odborný spojovací výcvik osádek letounů a leteckých návodčích. V případě potřeby přebírá vyčleněné spojovací prostředky od resortu pošt a telekomunikací.

Velitelství ženijních jednotek vojenského letectva, VS Villacoublay, organizuje ženijní zabezpečení útvarů a zařízení vojenského letectva. Jsou mu podřízeny dva ženijní pluky, ženijní rota a výcvikové ženijní středisko.

V době míru se Velitelství ženijních jednotek vojenského letectva podílí na plánování, výstavbě a údržbě leteckých základen a objektů, zajišťuje výcvik ženijních jednotek a záloh a vypracovává metody rychlých oprav vzletových a přistávacích drah. Zabezpečuje rovněž výcvik pyrotechniků pro všechny druhy vojsk a zpracovává a vydává technické informace pro pyrotechnickou službu v ozbrojených silách.

V době války jsou ženijní jednotky posilovány specializovanými stavebními dělníky a technikou z civilních podniků. Jejich hlavním úkolem je zajišťovat rychlé opravy vzletových a přistávacích drah a zařízení leteckých základen, budovat polní letiště a odminovávat nebo v případě potřeby ničit letecké základny po jejich opuštění. Kromě toho se ženijní jednotky podílejí na budování ochranných valů a úkrytů, maskování letišť a společné obraně základen. Velitelství ženijních jednotek vyčleňuje také speciální skupiny určené k vyhledávání a úpravě ploch pro vzlety a přistání dopravních letounů a vrtulníků zabezpečujících vzdušnou přepravu vojsk a materiálu.

Velitelství škol vojenského letectva zabezpečuje výcvik létajícího a technického personálu letectva. Je mu podřízeno asi 20 vojenských škol a výcvikových středisek, v nichž je na 400 letounů a vrtulníků různých typů. K základním typům cvičných letounů patří letouny Epsilon, Alpha Jet a Fouga Magister.

Výcvik létajícího personálu organizuje především Letecká škola v Salon-de-Provence. Po jejím ukončení jsou absolventi podle výsledků a zájmů zařazeni do jedné ze škol pokračovacího výcviku se specializací na proudové letouny, vrtulníkové letouny, vrtulníky nebo letecké navigátory pro letouny-nosiče jaderných zbraní Mirage IVP a Mirage 2 000N. Piloti proudových letounů absolvují poté výcvik na

letounech Alpha Jet u výcvikového leteckého pluku a po jeho ukončení se přeškoluji ve výcvikových letkách bojových útvarů na bojové letouny.

Pozemní technický personál vojenského letectva je připravován na několika školách, z nichž k hlavním patří školy a učiliště v Salon-de-Provence, Rochefort, Saintes a Nîmes.

Vyšší vzdělání ve vojenském letectvu zajišťuje především Středisko vyššího leteckého školství v Paříži, které je vyjmuto z podřízenosti Velitelství škol vojenského letectva a podléhá přímo náčelníkovi štábu vojenského letectva. Středisko slučuje tři zařízení: Vysokou válečnou školu vojenského letectva, Školu štábu vojenského letectva a Správu vyššího vědeckotechnického vzdělávání, která zajišťuje specializované studium a kursy na vysokých vojenských a civilních školách.

Velitelství leteckého okruhu je územním velitelstvím. Francie je rozdělena na čtyři letecké okruhy, které jsou shodné s obvody PVO: 1. letecký okruh zaujímá severovýchodní část území Francie, VS Metz-Freskaty, 2. letecký okruh severní a severozápadní část území, VS Villacoublay, 3. letecký okruh jihozápadní část území, VS Bordeaux, a 4. letecký okruh jihovýchodní část území, VS Aix-en-Provence.

Velitelství leteckého okruhu odpovídá v rozsahu své územní působnosti za výstavbu objektů a zařízení vojenského letectva, organizuje zdokonalovací výcvik, mobilizaci záloh letectva a řídí záchranné práce. Zástupce velitele leteckého okruhu je současně velitelem obvodu PVO. Velitelství leteckého okruhu jsou podřízena všechna zařízení a objekty vojenského letectva na jeho území, zejména letecké základny. K zabezpečení mobilizačního rozvinování se každému leteckému okruhu přiděluje jedna vrtulníková letka ze sil a prostředků dopravního letectva, jednotky a prostředky k obraně území a k plnění dalších úkolů z podřízenosti Velitelství škol vojenského letectva a z civilních aeroklubů.

Bojová příprava francouzského vojenského letectva je organizována převážně na národní úrovni, avšak podle operačních zásad a způsobů vedení bojové činnosti odpovídajících použití letectva NATO.

Od roku 1984 se pravidelně koná komplexní letecké cvičení pod označením Airex, jehož se účastní všechny síly a prostředky vojenského letectva. V jeho průběhu se procvičuje a prověřuje převedení vojenského letectva a PVO z mírového na válečný stav bojové činnosti v jednotlivých etapách konfliktu. Součástí tohoto cvičení je prověrka protivzdušné obrany národního území pod názvem Datex, organizovaná za účasti leteckých sil států NATO.

Velení francouzských ozbrojených sil věnuje rozvoji vojenského letectva trvalou pozornost zaměřenou na zvyšování jeho bojových možností zejména modernizací letounového parku, výzbroje a systémů řízení a na zvyšování připravenosti personálu k plnění úkolů za všech podmínek. Lze předpokládat, že francouzské vojenské letectvo by v případě konfliktu působilo v součinnosti s ozbrojenými silami NATO na středoevropském válčišti.

Podplukovník doc. Ing. Libor Gašpírek, CSc.

NIEKTORÉ OTÁZKY PRÍPRAVY NOVÝCH VELITEĽOV

Súčasná doba je charakterizovaná dynamickým vývojom vo všetkých sférach spoločenského života. Mierová iniciatíva ZSSR a ostatných krajín socialistického spoločenstva vytvára predpoklady pre pozitívne zmeny vo vzťahoch medzi štátmi kapitalistického a socialistického spoločenstva. Aj cez tieto pozitívne prvky v medzinárodných vzťahoch, situácia vo svete je stále zložitá. Militaristické kruhy Západu v čele s USA sa nevzdali snahy o získanie strategickú prevahu nad Sovietskym zväzom a ostatnými štátmi Varšavskej zmluvy. Štáty NATO naďalej pokračujú vo všestranných vojnových prípravách proti krajinám Varšavskej zmluvy.

Z medzinárodno politickej situácie pre nás vyplýva jednoznačná úloha neprestajne dbať na vysokú bojovú pripravenosť ČSĽA. Významným faktorom pre splnenie stanoveného cieľa je vysoká morálno-politická a profesionálna kvalita príslušníkov ČSĽA a osobitne veliteľského zboru. Úloha je o to aktuálnejšia, že celá naša spoločnosť pod vedením KSČ rieši problémy prestavby, cesty urýchlenia sociálno-ekonomického a spoločenského rozvoja socialistickej spoločnosti.

Z tohto celkového pohľadu je cieľom článku poukázať na niektoré aspekty prípravy veliteľov a prispieť k ujasneniu požiadaviek na ďalšiu intenzifikáciu a optimalizáciu výchovno vzdelávacieho procesu.

Na pripravenosť veliteľov má rozhodujúci vplyv vojenské školstvo. V ňom pevné miesto zaujíma Vysoká škola pozemného vojska vo Vyškove.

V minulosti sa v pripravenosti veliteľov dosiahol celý rad pozitívnych výsledkov a velitelia útvarov a náčelníci od vojsk hodnotili, že sú na funkcie dobre pripravení. Bolo to zásluhou neprestajnej pozornosti, ktorá bola venovaná vojenskému školstvu KSČ a velením ČSĽA.

V poslednom období, v súvislosti s charakteristikou medzinárodného a vnútro-politického diania, dochádza k situácii, kedy treba ďaleko efektívnejšie a kvalitnejšie pripravovať veliteľov.

V dôsledku vedeckotechnického rozvoja boli v ČSLA **zavedené do výzbroje nové druhy zbraní, bojovej techniky a prístrojov**. Prudko stúpol podiel optoelektroniky, servosystémov, hydraulických a pneumatických ovládacích systémov. Vo väčšej miere sa zavádza mechanizácia a automatizácia úkonov a prenosu informácií o činnosti zbraní a techniky a o ich prevádzkovom technickom stave. Zvlášť patrný je pokrok v automatizácii velenia a riadenia paľby delostrelectva a riadenia raketových úderov v raketovom vojsku.

Novo zavedená bojová technika je zložitejšia a cenovo značne náročná. Z toho vyplýva úloha pre jej efektívne osvojenie, získanie potrebných znalostí, zručností a návykov a jej udržiavanie v nepretržitom bojaschopnom stave.

Okrem kvalitatívneho hľadiska na bojovú techniku pristupuje aj kvantitatívne hľadisko. U vojsk je zavedené značné množstvo zbraní, bojovej techniky a prístrojov, ktoré musia velitelia zvládnuť. S tým zároveň súvisí **množstvo informácií, ktoré treba si osvojiť o bojovom použití tejto techniky**.

Situácia v ostatných oblastiach prípravy veliteľa je obdobná. Z toho vyplýval nárast učiva, ktoré musia v príprave veliteľa zvládnuť v rovnakom časovom období, ako keď bolo menej prístrojov a bojovej techniky, ktorá bola navyše podstatne jednoduchšia. Táto skutočnosť zapríčinila, že velitelia nie plne zodpovedali požiadavkám praxe. Nemali potrebné znalosti danej problematiky a čo bolo závažnejšie, že morálne vlastnosti, veliteľské a metodické zručnosti a návyky neboli vždy na požadovanej úrovni. Ich pripravenosť v ostatných oblastiach tiež nezodpovedala v plnom rozsahu urýchleniu sociálnoekonomického rozvoja a rýchleho zvládnutia úspechov vedy a techniky. Časť absolventov školy nemala v potrebnom rozsahu vypestované samostatné tvorivé myslenie ani potrebné návyky pre individuálnu prácu s podriadenými. V dôsledku nedostatočných dotácií zaostala v niektorých smeroch materiálne technická základňa špecializácie.

Účinne se v príprave veliteľov realizovala sústava zvyšovania kvalifikácie a preškolenia odborníkov, čo sa týkalo aj časti vedecko pedagogického zboru katedry. Preškolenie a zdokonaľovacie kurzy organizované v ZSSR, pri vysokých školách, ako i skúsené u vojsk boli účinným nástrojom urýchlenia vedeckotechnického pokroku. Pre veliteľov a vedekopedagogický zbor to znamenalo potrebné a prirodzené zvyšovanie kvalifikácie pre výkon zastávaných funkcií.

Narastanie rozporov medzi úrovňou prípravy veliteľov a požiadavkami vojskovej praxe nebolo v minulosti plne docenené a náležité riešené. Riešenie prípravy poslucháčov môže ísť len cestou optimalizácie a intenzifikácie celého výchovno-vzdelávacieho procesu v príprave nového veliteľa, ktorý by zodpovedal súčasným požiadavkám praxe.

Prvý významnejší krok v riešení uvedených problémov bol vykonaný úpravou

učebnej dokumentácie v roku 1985 a zásadnejšie je riešený spracovaním novej základnej učebnej dokumentácie, ktorá je východiskom pre morálno-politickú a profesionálnu prípravu. Okrem toho treba mať na zreteli to nové, čo vzniká v živote našej spoločnosti, brať do úvahy dynamiku spoločenského vývoja, zmeny v psychológii ľudí a pod. Len vtedy sa príprava nových veliteľov stane hybnou silou ďalšieho pokrokového procesu.

Základom výchovy nového veliteľa je výchova k vedeckému svetovému názoru. Pevné a hlboké vedomosti marxisticko-leninskej teórie a schopnosť využívať ich v praxi dávajú možnosť novým veliteľom pristupovať k plneniu úloh leninským štýlom práce. **Zvlášť je nevyhnutné formovať komunisticke ideové presvedčenie,** ktoré je predpokladom pre formovanie ich mravných kvalít. Ideové presvedčenie je veľkou morálnou silou. **Viera v budúcnosť, jasnosť historických perspektív ovplyvňuje zameranosť mladého veliteľa, ktorý je tak motivovaný pre službu v ČSĽA.** Stavia si jasné a konkrétne ciele. Pri plnení týchto cieľov svoje ideové presvedčenie uplatňuje v praxi a o to viac sa u neho formujú aktívne životné postoje. Je celkom pochopiteľné, že takto jasne ideovo zameraný veliteľ nie je hneď v prvých mesiacoch štúdia na VVŠ. Je to cieľ výchovy. Čím skôr sa tento cieľ dosiahne, tým je výsledok celej práce efektívnejší. Na VVŠ sú stanovené Plánom komunistickej výchovy a ostatnými dokumentami jasné a zrozumiteľné úlohy. Ide len o ich dôsledné plnenie v priebehu celého výchovno-vzdelávacieho procesu. Katedra pri plnení tejto úlohy má na zreteli aj výchovu vzťahu nového veliteľa k zbrani, založenú na bohatej bojovej tradícii. Formy a metódy výchovnej práce v tomto smere sú rôzne.

Nový veliteľ vyhranene zameraný pre službu v ČSĽA musí byť vzorom komunistickej morálky. Len vtedy má morálne právo vychovávať a viesť svojich podriadených vo vojskách. Pre splnenie tejto požiadavky nám v značnej miere prispieva individuálna výchovná práca. Len cez ňu poznáme skutočné názory a zameranosť budúceho veliteľa a môžu sa prijať účinné výchovné opatrenia. Záslužnú prácu v tomto smere vykonávajú predovšetkým vedúci učitelia rôť (batérií) a čiat, náčelníci na katedre v družnom úsilí s ostatnými výchovnými činiteľmi. To bola aj hlavná cesta v školskom roku 1986/87 pri získaní poslucháčov pre službu v ČSĽA a znížení odchodovosti zo školy o viac ako 50 % oproti predchádzajúcemu školskému roku.

Nový veliteľ musí spojovať vysoké morálno-politické vlastnosti s profesionálnou prípravou. Pritom pod profesionálnou prípravou sa nechápe len získanie znalostí, zručností a návykov z jednotlivých odborných predmetov. Bol by to veľmi zúžený pohľad na profesionálnu prípravu nového veliteľa. Tieto otázky sú jednoznačne zapracované v novej základnej učebnej dokumentácii. Systémom riadenia výučby zo stupňa školy, fakulty a katedry je zabezpečené ich priebežné plnenie a splnenie stanoveného profilu. V tejto oblasti aj hodnotenie vyšších veliteľov a náčelníkov od vojsk je priaznivé. Svedčí o tom aj celý rad výsledkov dosiahnutých v minulom výcvikovom roku.

V súčasnosti sa pri príprave nových veliteľov na funkcie u vojsk dávajú do popredia také profesionálne bojové kvality ako je adaptácia na výkon funkcie v bojových útvaroch, metodická pripravenosť nových veliteľov pre vedenie svojich podriadených, tvorivé schopnosti, organizátorské schopnosti, disciplinovanosť a plnenie úloh podľa základných poriadkov, emocionálna vôľová stabilita, veliteľská vôľa a zodpovednosť za splnenie úloh.

Jeden z dôležitých momentov je, že tieto vlastnosti nových veliteľov sa formujú hlavne v procese výučby, teda tam, kde nový veliteľ získava znalosti, zručnosti a návyky v odborných predmetoch. Len výklad, aký by mal byť nový veliteľ, a postaviť tieto úlohy mimo výchovno-vzdelávacieho procesu sa mňajú účinkom. V tomto smere má práve učiteľ svoju nezastupiteľnú úlohu a je zodpovedný za výsledok svojej práce.

Základom adaptácie na výkon funkcie u vojsk je jeho všestranná pripravenosť. Absolvent školy – nový veliteľ, ktorý má potrebné morálne vlastnosti, jeho profesionálna, psychická a fyzická pripravenosť je na požadovanej úrovni, sa adaptuje u útvaru bez vážnejších problémov. Skúsenosti z minulosti ukazujú, že podcenenie hoci ktorej zložky vedie k narušeniu adaptácie až k bezradnosti. Dostáva sa do stresovej situácie a vedie to k rezignácii, nedisciplinovanosti a k porušovaniu zákonnosti.

Príprava nových veliteľov na podmienky služby vo vojskách sa uskutočňuje niekoľkými smermi. Základom všetkého je hlboká znalosť podmienok v útvaroch a uplatnenia absolventov školy na funkciách u vojsk. Tieto znalosti získavajú vysielaním vedeckopedagogického zboru katedry na skúsenú vo vojskách, účasťou na zamestnaniach u vojsk, osobným stykom s bývalými absolventmi a tesnou spoluprácou s veliteľmi a náčelníkom ZVO.

Analýzou týchto poznatkov sa získajú podklady pre ďalšie usmernenie prípravy nových veliteľov v systéme výchovno-vzdelávacieho procesu. Tak napríklad skúsené u vojsk boli predĺžené na 10 týždňov. Poslucháči sú vysielaní, pokiaľ je to možné, na skúsenú už k tým útvarom, v ktorých nastúpia po skončení školy. V procese prípravy sa zaraďujú na funkcie s plnou zodpovednosťou za dosahované výsledky, pri praktických zamestnaniach sa prehľbuje ich psychická pripravenosť.

Pri seba lepšej snahe nie je ale škola schopná pripraviť nového veliteľa po tejto stránke úplne. Dôležitou skutočnosťou je konkrétna situácia u útvaru. K nej patrí: úroveň režimu života u útvaru, kvalita plnenia úloh BPP, vyspelosť vojenského kolektívu na štáboch a v jednotkách, úroveň organizátorskej a riadiacej práce, úroveň straníckopolitickej práce, organizácia a podmienky pre splnenie individuálnych požiadaviek nového veliteľa najmä v sociálnej sfére, morálne vlastnosti priamych nadriadených a pod. Efektívne splnenie tejto úlohy je teda možné len cestou vzájomnej spolupráce školy a vojenských útvarov.

Dôležitou požiadavkou je **metodická pripravenosť nových veliteľov** pre vedenie zamestnaní s podriadenými. Škola a katedra má pre to všetky predpoklady na do-

siahnutie požadovanej úrovne. Riešenie daného problému sa realizuje niekoľkými smermi. V novej základnej učebnej dokumentácii bol zavedený predmet Pedagogika a psychológia v rozsahu 30 hodín. Ťažisko je však položené do aktívnych foriem výučby v odborných predmetoch katedry. Najmenej 15 % z celkového počtu hodín je vyčlenených na metodickú prípravu nových veliteľov. Pri výučbe sú podľa tematických plánov predmetov zaraďovaní do veliteľských funkcií. Čiastkovým cieľom v prvom ročníku je pripraviť nových veliteľov na výkon funkcie veliteľa obsluhy (družstva), v druhom na veliteľa čaty, v treťom na funkciu veliteľa roty (batérie). Pre naplnenie tejto úlohy sa usmerňuje spracovanie učebného fondu, vynálezcovské a zlepšovateľské hnutie a vedecká práca. Dobré výsledky sa dosiahli v príprave riadiacich zamestnaní. Je zavedený systém maximálneho využitia modernej miniatúrnej strelnice, kde sa noví velitelia nepretržite striedajú vo funkcii riadiaceho a strieľajúceho. Ich ďalším zdokonalením v teréne dosahujeme veľmi dobrú metodickú pripravenosť. Osvedčuje sa aj **systém komplexnosti zamestnaní**, čo do použitia viacerých druhov prístrojov alebo bojovej techniky so súčasnou prípravou inštruktorov z poslucháčov vyšších ročníkov. Čaty sú v tomto prípade delené na viaceré skupiny a plnenie funkcií vo vedení zamestnaní je intenzívnejšie. Nedostatky v metodickej pripravenosti pretrvávajú v širšom využití didaktickej techniky a v poradovosti pri výkone funkcií.

Pri výučbe je uplatňovaná zásada, že **noví velitelia sa nepripravujú len na hotových pravdách, ale zdôvodňujú sa im cesty dosiahnutia týchto hotových právd s ich ďalším tvorivým rozvinutím**. Pritom sa zoznamujú so základnými vedeckými metódami skúmania. Ide nám teda o vedecký prístup a rozvoj tvorivého myslenia nových veliteľov. K výslednému riešeniu musí nový veliteľ dospieť cestou analýzy faktov, zdôvodnených riešení a výpočtov. K vedeniu poslucháčov napomáha aj problémové vedenie zamestnaní, zostavenie otázok na semináre, cvičenia a semestrálne skúšky. Poslucháčom sa poskytujú dostupné predpisy a ostatný učebný fond. Tým sa vychováva k potrebe samostatne sa dopracovať k výslednému riešeniu. To zároveň je zárukou, že budú v tomto pokračovať aj po príchode k útvarom. Je to potrebná charakterová črta nového veliteľa zvlášť v súčasnosti, kedy nadobudnuté znalosti, zručnosti a návyky rýchlo zastarávajú. U zvlášť nadaných poslucháčov sa počíta postupovať podľa individuálneho plánu štúdia.

Organizátorské schopnosti patria k rozhodujúcemu faktoru v príprave nových veliteľov. Každý z nich bude veliť, organizovať činnosť podriadených, v určitej miere stupeň ich pripravenosti závisí od vrodených dispozícií, rozhodujúca je však ich výchova. Vo výchove sa vedú dvoma smermi. **Prvý smer** je formovanie, udržanie a upevnenie kolektívov jednotiek, **druhý** na bezprostrednú veliteľskú činnosť v kolektíve, zameranú na každodenné plnenie úloh v mierovom živote a na plnenie úloh v boji podľa bojových poriadkov a predpisov.

V prvom smere sa vedú k dôsledným znalostiam o štruktúre vojenského kolektí-

vu, udržiavaní vojenskej disciplíny, vysokého politicko-morálneho stavu, tvorivej pracovnej atmosféry a k individuálnemu riešeniu problémov v kolektíve.

Podstatné otázky v druhom smere sú tieto: stanoviť cieľ činnosti, vydať rozkaz alebo stanoviť úlohu; vhodnou motiváciou dosiahnuť presvedčenie o správnom stanovenom ciele a získať všetkých pre jeho realizáciu; operatívne zasahovať v prospech splnenia úlohy; vykonávať priebežnú kontrolu a dôsledne vyhodnotiť splnenie rozkazu, úlohy. V tejto oblasti sa zároveň vedú k zručnému spojovaniu prvkov demokratičnosti a centralizmu vo vedení kolektívu. Tu treba spolupracovať so straníckou a zväzáckou organizáciou.

Najosvedčenejšou metódou je osobný príklad, pomoc zaradeným poslucháčom na veliteľských funkciách v jednotke, pri praktických zamestnaniach a pod. Možnosti v tomto smere nie sú veľké, o to je podstatnejšie plne realizovať metódu jednotného a družného úsilia pri ich výchove.

Ako som už uviedol, **vo výchove kolektívu je podstatné udržiavanie disciplíny.** Predpokladá to hlboké uvedomenie si svojej povinnosti a princípov komunistickej morálky. Zároveň predpokladá strohé a presné plnenie noriem, pravidiel daných zákonmi, služobnými poriadkami a presné plnenie rozkazov a nariadení vydaných nadriadenými. Nový veliteľ sa disciplinovaný nenarodil, k tomu ho treba sústavne vychovávať všetkými dostupnými metódami. Vyžaduje to značnú trpezlivosť pri presvedčovaní, individuálny prístup pri riešení problémov, vytvorenie náročného a kritického prostredia v kolektívoch jednotiek, jednotné pôsobenie všetkých výchovných zložiek atď. Tento výchovný proces nie je nikdy skončený, a preto je nevyhnutná systematická a cieľavedomá práca.

Formovať u nových veliteľov **emocionálnu vôľovú stabilitu** znamená docieľiť u nich schopnosť rýchlo sa prispôbiť k často meniacim sa podmienkam vojenského života, prekonávať ťažkosti vojenskej služby, súčasné požiadavky dnešnej vojny, schopnosť rýchlo prekonávať strach a uchovať si duchaplnosť pri riešení vzniknutých situácií. Príprava nových veliteľov na dosiahnutie týchto schopností sa uskutočňuje najmä na takticko-poradových cvičeniach, komplexných cvičeniach, riadeniach paľby a raketových úderov a pri taktických cvičeniach.

Ďalšou povahovou črtou, ku ktorej sa vedú noví velitelia, je **veliteľská vôľa**. To je stupeň uvedomelej regulácie svojej činnosti v záujme splnenia vydaného rozkazu, úlohy. Noví velitelia na dosiahnutie tejto črty sa vedú k samostatnosti, iniciatíve, aktivite a k tomu, aby verili svojim silám a schopnostiam. Modelujú sa im situácie pre rýchle rozhodovanie, vyžaduje sa od nich smelosť myslenia a zdôvodnené rozhodnutia.

Chcel by som sa ešte vyjadriť k jednej vážnej čрте nového veliteľa, a to je **k zodpovednosti**. Tá vyjadruje jeho pripravenosť a schopnosť aktívne prispieť k zvyšovaniu bojovej pripravenosti ČSĽA. S výchovou nových veliteľov k tejto čрте sú značné problémy, najmä v nižších ročníkoch. Mnohí poslucháči si prinášajú návyky na priemerné plnenie úloh, bez vynaloženia úsilia, s ľahotárskym prístupom na plne-

nie povinností stanovených organizačným poriadkom alebo nadriadeným. Hlavná príčina je, že si neuvedomujú sociálnu zodpovednosť, svoje miesto a úlohu v škole a po zaradení vo svojej jednotke. K tomu treba im pri príprave na budúce povolanie vytyčovať čiastkové ciele a dôsledne dbať na ich splnenie. V tomto prístupe pedagogického zboru musí byť jednota slov a činov, takt, pochopenie a naprosté docenenie ich úlohy vo štvorročnej príprave na škole.

Spracovaním novej základnej učebnej dokumentácie sú vytvárané reálne predpoklady pre ďalšiu intenzifikáciu a optimalizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu, aby noví velitelia boli na funkcie pripravení podľa požiadaviek praxe. Hlavné ťažisko je však na každodennej zodpovednej práci veliteľskopedagogického zboru. v súčinnosti s politickými orgánmi, straníckymi a zväzáckymi organizáciami. To nám zaručí, že aplikácia procesu urýchlenia sociálnoekonomickej prestavby v príprave nových veliteľov bude plynulá.

Vážení čtenáři,

v našem časopise jsme zavedli novou rubriku **NÁZORY ČTENÁŘŮ**, ve které předpokládáme uveřejňovat Vaše ohlasy na publikovanou problematiku, krátké články – názory – na určitý problém a také odpovědi na nejasné (sporné) otázky z oblasti operačního umění a taktiky.

V souvislosti s tím Vás žádáme o **zasílání ohlasů, názorů a dotazů do redakce našeho časopisu.**

Redakce časopisu Vojenská mysl

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Отто Б о р и к Знаменательный переломный момент перестройки идеологической работы в ЧНА	3
Подполковник Зденек Я н ч о, кандидат философских наук Значение времени при проведении политработы в ходе современного боя	7

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник Мирослав В а ц е к Некоторые взгляды на организацию взаимодействия в оперативном звене	11
Полковник Йосеф К а ш п а р, кандидат военных наук, доцент Выход из окружения	16
Полковник Зденек К о д е ш, кандидат военных наук, доцент Ведение боя при форсировании водного препятствия и наступлении после марша из глубины	22
Полковник Франтишек К о р ж и с т е к, кандидат военных наук, доцент Внедрение в жизнь принципов, требований и методов руководства боевой и по- литической подготовкой	31
Майор Антонин К р а с н ы, кандидат военных наук Влияние принятия на вооружение ПАСУВ на защиту и оборону пунктов управления	39
Полковник Франтишек С т а в н ы Специальная разведка	49
Подполковник Рудолф В о н д р а ч е к, кандидат военных наук Вопросы боевого применения противотанковых полков в оборонительной операции	55
Полковник Йиндржих В а в р а Опыт применения учебно-тренировочных средств в авиации и войсках ПВО страны	63
Подполковник Вацлав Р ы к майор Дезидер К а л а ш Транспортно-обеспечивающая система войск ПВО страны	74
Полковник Карел Я н и ч е к, кандидат военных наук Новые подходы к решению вопросов технического обеспечения территории . . .	82
Генерал-майор Франтишек Я н е ч е к Вопросы роли ГО ЧССР в мирное время	89

МНЕНИЯ ЧИТАТЕЛЕЙ

Вопросы военной доктрины, перестройки и подготовки кадров	96
---	----

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

О диалектических взаимосвязях в развитии военного дела	99
--	----

ИНФОРМАЦИИ

Майор Владимир Г а н з а л Военная авиация Франции	108
Подполковник Либор Г а ш п и е р и к, кандидат военных наук, доцент Некоторые вопросы подготовки новых командиров	116

POZNÁMKY